

Tisdagen den 10 november

Kl. 13.00–15.59
18.00–20.03

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 22 och 23 oktober justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2015/16:128

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:128 Nya statliga myndigheters lokalisering
av Håkan Svenneling (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 17 november 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 4 november 2015

Finansdepartementet

Ardalan Shekarabi (S)

Enligt uppdrag

Rikard Jermsten

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2015/16:135

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:135 Efterskottsbetalning av assistansersättning
av Bengt Eliasson (FP)

Interpellationen kommer att besvaras den 24 november 2015.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 5 november 2015

Socialdepartementet

Åsa Regnér (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:136 Överprövning av beslut om skydds- och licensjakt

av Ulf Berg (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 11 december 2015.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 5 november 2015

Näringsdepartementet

Sven-Erik Bucht (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemorior

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2015/16:FPM11 Förordning om värdepapperisering *KOM(2015) 472* till finansutskottet

2015/16:FPM12 Förordning om ändring av förordning om tillsynskrav för kreditinstitut och värdepappersföretag *KOM(2015) 473* till finansutskottet

2015/16:FPM13 Meddelande om världstoppmötet om humanitära frågor *KOM(2015) 419* till utrikesutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden och utlåtande

2015/16:FiU11 Höständringsbudget för 2015

2015/16:FiU6 AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2014

2015/16:FiU13 Färdigställandet av EU:s ekonomiska och monetära union

Civilutskottets betänkanden

2015/16:CU4 Alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden

2015/16:CU5 Bättre möjligheter till finansiering av luftfartyg

2015/16:CU7 Gäldenärens möjligheter att överklaga utmättningsbeslut

Försvarsutskottets betänkande

2015/16:FöU2 Riksrevisionens rapport om kontrollen av försvarsunderrättelseverksamheten

§ 5 Svar på interpellation 2015/16:78 om stöd till mänskliga rättigheter och demokratisering i Irak

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Ärade ledamöter! Hans Linde har frågat mig vilka initiativ jag avser att ta för att Sverige, enskilt såväl som medlem av EU och FN, ska stödja reformarbetet i Irak och försöken att bygga en civil och sekulär irakisk stat samt se till att säkerheten och mötesfriheten garanteras de irakier som nu demonstrerar för förändring.

Jag delar frågeställarens oro över utvecklingen i Irak, som står inför avgörande vägval. Säkerhetssituationen är ansträngd, och våldsnivån i landet är hög med en fortsatt exempellös brutalitet från Isils sida. FN:s mission i Irak uppskattar att ca 10 000 människor dödades under årets första nio månader. Etniska och religiösa minoriteter samt kvinnor och barn är särskilt drabbade av Isils grova övergrepp.

Premiärminister al-Abadi har presenterat välkomna politiska och ekonomiska reformförslag, men utmaningarna kring genomförandet är många. Den nödvändiga försoningsprocessen mellan sunni, shia och kurder lider av bristande engagemang från samtliga grupper och interna maktkamper inom grupperna. Även inom det kurdiska regionala självstyret kan vi notera ökade interna motsättningar och samma folkliga missnöje som i övriga Irak vad gäller avstannade politiska, ekonomiska och sociala reformer.

Sverige har ett brett och långsiktigt engagemang för Irak. Det följer tre huvudspår: det politiska, det humanitära och det militära.

Det politiska spåret syftar till att ge stöd för att Iraks många utmaningar löses i dialog och försoning mellan landets olika religiösa och etniska grupper. En stabilisering av Irak och konsolidering av demokratin måste ytterst vila på en inklusiv politisk process. Utan detta kommer nationell försoning och enighet som sträcker sig över etniska och religiösa skillnader att förbli avlägsna mål.

Det här är något jag och försvarsministern i förra veckan genomgående underströk i våra samtal med företrädare för Iraks regering liksom med representanter för det kurdiska självstyret i Erbil. Vi betonade även vikten av att mänskliga rättigheter respekteras fullt ut, inklusive en förbättrad situation för kvinnor i Irak, samt att rättsstatens principer efterlevs. Vi visade också vårt stöd för den demokratiska processen och samhällets mångfald i samband med särskilda möten med representanter för det civila samhället liksom minoritetsgrupper.

Fru talman! Vårt stöd för Irak tar sig också uttryck i ett omfattande humanitärt bistånd. Sedan konflikten i Irak utbröt i början av 2014 har Sverige bidragit med över 300 miljoner kronor i humanitärt bistånd. Vi har också för avsikt att bidra med ett betydande belopp till FN:s fond för stabilisering av områden som befriats från Isil. På grund av det allvarliga läget i Irak beslöt regeringen tidigare i år att förlänga utfasningen av det

bilaterala biståndet till Irak till 2016 genom att avsätta 40 miljoner kronor till två insatser som bidrar till att stärka central och lokal förvaltning i Irak. EU har förstärkt sina insatser på bland annat kontraterrorismområdet och på det humanitära området. I mars 2015 antog EU:s utrikesministrar en regional strategi för Syrien, Irak och hotet från Isil.

Slutligen bidrar Sverige även med militärt stöd genom den internationella koalitionen med ett 60-tal länder som stöder Irak i kampen mot Isil. Sedan augusti i år bidrar Sverige med ett militärt utbildningsbidrag till de insatser som koalitionen genomför på inbjudan av den irakiska regeringen. Huvuduppgifterna för den svenska styrkan, som består av 35 personer, är utbildning och rådgivning till de irakiska försvarsstyrkorna i norra Irak. Sverige deltar även i koalitionen arbetsgrupp för stabilisering som fokuserar på de områden som befriats från Isil.

Då Hans Linde, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav tredje vice talmannen att Lotta Johnsson Fornarve i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 2 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesminister Margot Wallström för ett på många sätt positivt svar. Precis som har påpekats kunde Hans Linde tyvärr inte närvara i dag, så jag har lovat att ta hand om den här interpellationsdebatten i stället.

Det är bra att utrikesministern delar vår oro inför utvecklingen i Irak, där våldet fortsätter att skörda tusentals människoliv. Särskilt oroande är naturligtvis den ofattbara brutaliteten som terrorgruppen Daesh/IS står för och där olika minoriteter, kvinnor och hbtq-personer är särskilt utsatta. Flickor och kvinnor har i stor omfattning blivit offer för människohandel, tvångsäktenskap och rent slaveri. Hbtq-personer har bland annat blivit offer för spektakulära avrättningar.

Irak präglas fortfarande av sviterna av USA:s anfallskrig från 2003, av grannländernas destruktiva inblandning i Irak och av att regeringar efter ockupationen drivit en sektarisk politik där olika grupper i det irakiska samhället har ställts mot varandra.

Ska utvecklingen i Irak vända måste regeringen i Bagdad visa i ord och handling att man är en regering för hela landet. Efter decennier av våld, auktoritärt styre och interna motsättningar behövs det nu nytt ledarskap och reformer som kan leda till försoning och samling.

Jag håller helt med Margot Wallström om att Iraks många utmaningar måste lösas i dialog med och försoning mellan landets olika religiösa och etniska grupper. Men vi måste också komma ihåg att ett avgörande ansvar vilar på den irakiska regeringen om detta ska bli möjligt.

I juli i år började folkliga och fredliga protester att sprida sig över Irak. Grundorsaken var ett starkt folkligt missnöje med landets politiska system, där makt fördelats efter etnicitet och religion och där folkets möjligheter att påverka har begränsats. I spåren av det sjunkande oljepriset har dessutom många irakier tvingats ut i fattigdom.

I Bagdad har demonstrationerna samlat uppemot 80 000 personer fredag efter fredag. Men demonstrationer har också förekommit i alla delar av Irak som inte kontrolleras av Daesh/IS. Demonstrationerna har domi-

nerats av unga människor men samlat män och kvinnor från alla olika etniska och religiösa grupper i Irak. Iraks premiärminister Haider al-Abadi besvarade protesterna med att presentera tre reformpaket som går i rätt riktning och öppnar upp för en civil och sekulär irakisk stat utan dagens sektaristiska maktindelning.

De omfattande folkliga protesterna i Irak och al-Abadis reformpaket inger för första gången på många år ett visst hopp. Men om detta hopp ska infrias är det också viktigt hur omvärlden agerar. Därför vill jag fråga utrikesministern om Sverige tänker ta ytterliga initiativ, bilateralt och i olika internationella sammanhang, för att säkra att de fredliga demonstranterna garanteras mötesfrihet och säkerhet.

Anf. 3 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det här var ett uttömmande svar på frågan, och jag tycker att Sverige, trots att vi är ett litet land, har tagit på sig ledartröjan i den här situationen, på plats när både utrikesministern och försvarsministern åkte ned och i och med att utrikesministern driver de här frågorna även på FN-nivå.

Även om Syrien har varit mest i fokus när det gäller IS och krig är Irak väldigt hårt drabbat också. Det inser man när man ser en karta över var IS är etablerade och har tagit makten. I Syrien är det ett större område, men det är faktiskt väldigt stora områden även i Irak, och det är hela tiden en pågående kamp där de riskerar att ta över herraväldet.

Det är också stora problem med regimen i Irak. Den är hårt pressad av situationen, men det är inte acceptabelt att regimen inte garanterar mänskliga rättigheter. Situationen för minoriteterna har förvärrats, även i de områden som inte kontrolleras av IS.

Det finns många olika grupper i Irak, och det borde inte vara ett problem. Minoriteter borde kunna leva sida vid sida. Men i denna situation är det minoriteterna som är hårdast drabbade. Det talas om kurder och andra grupper. Naturligtvis finns religiösa minoriteter. Yazidierna är en av de hårdast drabbade grupperna. Vidare finns kristna och hbtq-personer.

Även folkgrupper är drabbade. Både själva folkgruppen och religionen kan spela in. Till exempel finns en palestinsk grupp i Irak som har det svårt just nu. Nyligen lades en norsk rapport fram som visar att gruppen drabbas av systematiska trakasserier. Det är inte bara kopplat till IS, utan det är även fråga om polis och militär. Det är vägspärrar, och det sker kidnappningar, fysiskt våld och försvinnanden. Det är allt möjligt elände. En del av dessa personer har efter en på grund av situationen lång väntan fått uppehållstillstånd i Sverige.

Kvinnor är en hårt drabbad grupp. Det syns överlag. Det finns starka patriarkala strukturer i samhället. Tyvärr förstärks de i denna hotfulla och pressade situation.

IS är såklart det allra största hotet mot kvinnor. I byar i Irak där det finns yazidier har det startats våldtäktsfabriker. Flickor och kvinnor är till för IS-krigarna, och de är även till försäljning. Det finns till och med handböcker om hur försäljningen ska hanteras.

Dessa våldtäkter kan betecknas som en form av terrorism. Våldtäkt brukar anses vara en naturlig del av krig, vilket är en märklig syn. Det är ett av de grövsta övergrepp som någon kan utsättas för, och det blir ett sätt

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

att utsätta hela gruppen för ett övergrepp. Flickorna och kvinnorna är naturligtvis värst drabbade, men det slår hårt mot hela samhällen. Därför måste detta lyftas fram. Jag vet att utrikesministern tydligt framhåller att detta inte på något sätt får ignoreras utan tvärtom måste bekämpas.

Anf. 4 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tackar både Lotta Johnsson Fornarve och Hillevi Larsson för att ni så kunnigt kompletterar bilden som jag gav i mitt formella svar.

Låt mig vara lite personlig. Försvarsministern och jag besökte både Bagdad och vår styrka i Erbil. Intrycket var precis det ni har gett exempel på här. Det handlar om den allvarliga säkerhetssituationen. Varje dag äger bombattacker och terroristattentat rum i Bagdad som människor ska leva med. Det är helt godtyckligt var de sker någonstans, och de försätter alla i en ständig beredskap och skräck för vad som kan inträffa.

Det handlar om den ekonomiska krisen och de låga oljepriserna. Det innebär att statskassan har dränerats på pengar, och det är ont om allting. Det är svårt att upprätthålla all samhällsservice. Dessutom finns det någonstans mellan 1,7 och 1,8 miljoner flyktingar i landet som också lever under knappa omständigheter. Flera deltagare i våra möten tog upp hur dessa attacker också drabbar kvinnor. Det är en ökad våldsnivå som brutaliserar hela samhället, och det går ofta ut över kvinnorna. Det var ett återkommande problem, förutom att våldet manifesteras i hur Daesh tar till fånga inte minst yazidiska kvinnor och säljer dem – en sorts slavmarknad år 2015.

Vi har senare vid ett möte med yazidier i Borlänge träffat läkare som har kommit till Sverige. Det var ett viktigt möte för oss, där vi kunde höra ännu mer om vad de kan rapportera. Kvinnor säljs, och det är hela minoritetsgruppens framtid som undermineras och förstörs – för att inte tala om dessa unga flickors liv.

Alltid när vi åker på dessa resor ber vi att få träffa företrädare för både civilsamhällets organisationer och för minoriteter. Vi satt med dem enskilt för att höra hur också turkmener och assyrier har det. Det var väsentliga samtal för oss, eftersom de gav en bild av alla de utmaningar som Irak står inför.

Sverige är en av de allra största givarna av icke öronmärkt stöd till UNHCR. Sverige har sedan förra året bidragit med mer än 300 miljoner kronor i humanitärt stöd, och vi planerar också nu ett betydande bidrag till UNDP:s stabiliseringsfond. Det är också en del av koalitionen arbete mot Isil för att stabilisera områden. Sedan finns två Sidaprojekt som rör politisk kapacitetsuppbyggnad och att säkra lokalförvaltningen i två provinser. Det är en viktig del av vår politik.

I dag har nästan 2 procent av vår befolkning rötter i Irak. Det betyder mycket för oss i dag att vi har de kontakterna. När vi kom till Bagdad var det flera människor som pratade svenska där. De jobbar också politiskt. Det visar än en gång på banden mellan Sverige och Irak. Det är viktigt att vi fortsätter att engagera oss.

Anf. 5 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V):

Fru talman! Det är bra att utrikesministern i samtalen underströk vikten av försoning och betonade betydelsen av att de mänskliga rättigheterna

respekteras fullt ut och att ni särskilt betonade vikten av att förbättra situationen för kvinnor i kontakterna med företrädare för den irakiska regeringen och representanter för det kurdiska självstyret i Erbil. Det glädde mig också att ni träffade representanter för det civila samhället och minoritetsgrupper. Det är viktigt.

Precis som utrikesministern beskriver ser vi att våldet mot kvinnor är omfattande. Kvinnors ställning i det konfliktdrabbade Irak har stadigt försämrats. Många kvinnor lever i dag under ständiga hot mot den egna säkerheten. Bland annat har kvinnor som kandiderar i politiska val hotats av extrema religiösa grupper som anser att kvinnor ska hålla sig hemma.

Det är mot den bakgrunden glädjande att se att de irakiska kvinnorna också deltar i de folkliga demonstrationerna och tar allt större plats i de stora demonstrationerna som påbörjades i juli och som fortfarande pågår. De tar plats i talarstolen, på presskonferenser och de talar i medierna. Dessvärre har de utsatts för både trakasserier och hot under dessa aktiviteter.

I en rapport som nyligen publicerades av Human Rights Watch framgår hur säkerhetsstyrkor har angripit demonstranter helt utan motiv. Män som påstår sig vara underrättelseofficerare har attackerat och kidnappat fredliga demonstranter. Rapporten tar upp flera konkreta fall med personer som blivit angripna, misshandlade och fängslade. Åklagare har hittills misslyckats med att besvara rättsliga klagomål från offren om attackerna.

Det här visar hur viktigt omvärldens stöd är. Omvärldens stöd behövs för att säkra demonstranternas säkerhet och trygghet. Vi får aldrig någonsin acceptera att människor utsätts för våld och aggressioner när de utövar sin demokratiska rätt att med fredliga medel demonstrera för förändring. När det sker måste omvärlden agera.

Precis som Margot Wallström sa vid sitt besök måste rättsstatens principer efterlevas. Det är uppenbart att det finns stora brister i det irakiska rättssystemet.

Vänsterpartiet anser att det svenska biståndet är viktigt. Om det används rätt kan det bidra till en demokratisk utveckling, fred, jämställdhet och jämlikhet. Vi tycker att det är bra att Sverige ger ett generöst bistånd till Irak.

Det är bra att regeringen beslutat sig för att inte fasa ut det bilaterala utvecklingssamarbetet med Irak i så snabb takt som den förra borgerliga regeringen hade planerat. Det är klokt att inte lämna Irak när landet befinner sig i en mycket svår situation.

Jag hoppas också att Sverige kommer att fortsätta att vara en generös biståndsgivare och inte låter mer av biståndet stanna i Sverige.

Anf. 6 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Ja, det är en svår situation. Vi har både de akuta behoven, inte minst de humanitära, och hotet att IS ska ta över större områden. Men vi har också de långsiktiga behoven. Det går ju inte över en natt att bygga upp demokrati, välfärd och ett fungerande samhälle. Det här raseras tyvärr i processen.

Detsamma gäller rehabilitering för dem som har varit fångar hos IS. Det är naturligtvis fantastiskt med alla som man kan frita, men det kan vara en lång resa tillbaka till ett bra liv. Det kan vara flickor som är i nedre

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

tonåren eller till och med ännu yngre som har varit fast i den här våldtäktsindustrin. De kan ha sålts flera gånger och vara fruktansvärt traumatiserade.

Ofta finns det ett dubbelt trauma, både av övergreppen som man har varit utsatt för och av skuld och skam. Det är ett mönster som går igen över hela världen när det gäller sexuella övergrepp – att man även lever med skuld och skam. Det kan till och med vara omvärlden som lägger skulden på offret. Och oavsett vem som får skulden kan det vara svårt för de här flickorna och kvinnorna att fortsätta livet som det var tidigare. Jag vet att det finns projekt där man försöker rehabilitera de här tjejerna. Det är ingen lätt resa, men vi ska göra allt vi kan.

I det här läget känns de humanitära behoven trängande. När vintern kommer finns det risk att de som redan är hårt utsatta får det ännu värre. Det gäller inte minst alla internflyktingar. När kölden kommer finns det risk att människor fryser ihjäl.

Jag är stolt över att Sverige ger ett sådant stort humanitärt bistånd. Vi får heller inte glömma att vi tar emot flyktingar. Det är enormt avgörande.

Anf. 7 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! För att börja där Hillevi Larsson slutade: I våra samtal i både Bagdad och Erbil tog vi upp kvinnors situation i Irak. Vi träffade också representanter för civilsamhället i Irak, bland annat från kvinnorörelser. Det underströk vilket viktigt arbete de utför.

Irak är faktiskt det enda landet i den här regionen som har antagit en ambitiös åtgärdsplan för att implementera resolution 1325, som ju handlar om kvinnor, fred och säkerhet. Det är förstas välkommet, men implementeringen är bristfällig. Det finns mycket mer att göra, och arbetet saknar både resurser och politisk prioritet. Det var någonting som vi diskuterade med kvinnoorganisationernas företrädare.

Frågan har varit betydelsefull också i utvecklingssamarbetet med Irak. Sverige har till exempel bidragit med 28 miljoner kronor till Kvinna till kvinna under åren 2011–2014. Vi vet att den organisationen utför ett viktigt arbete där, så att säga i fält.

Genomgående talade vi om att det för al-Abadi handlar om att bedriva en icke-sekteristisk och inkluderande politik framöver. Även med alla utmaningar och svårigheter som det kan medföra är det vägen framåt. Det är en politisk lösning också för Irak som är det viktigaste.

Det framgick att de i alla våra samtal framförde begäran om assistans, stöd och hjälp och goda råd, så det finns hur mycket som helst att göra. De uttryckte också sin uppskattning över att vi har varit en partner till Irak i det här arbetet, som för dem har varit helt avgörande. Vi ska alltså fortsätta. Vi måste också se på framtiden, hur vi bäst kan hjälpa till att bygga upp Irak igen.

Dessutom har vi vår militära styrka i Erbil som bekämpar Daesh och gör det på ett mycket professionellt och även där välkommet sätt. De jobbar så att säga som rådgivare. Vi förstod och lärde oss att det handlar om allt från medicinska råd till råd om hur man röjer minor. Det är en del av deras dagliga uppgifter. De gör det här på ett alldeles utmärkt sätt och behövs också i fortsättningen. Därför presenterar vi ett förslag om att förlänga insatsen i Irak.

Tack för era kompletterande synpunkter! Vi kommer förhoppningsvis även i fortsättningen att få ett brett stöd för att hjälpa folket i Irak och inte minst se till att kvinnorna och minoriteterna skyddas på allra bästa sätt.

Prot. 2015/16:24
10 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 8 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Tack, utrikesminister Wallström!

Det är fullt förståeligt att människor går ut på gatorna över hela Irak för att kräva sina rättigheter. De reformer som utlovats går i rätt riktning, men som vi har diskuterat går genomförandet tyvärr alltför långsamt. Den ekonomiska situationen har lett till att många irakier drabbats hårt. Säkerhetsläget är, som vi också har talat mycket om, fortfarande mycket allvarligt.

De stora folkliga protesterna är i grunden positiva genom att de samlar en stor bredd av ungdomar, kvinnor och män från olika etniska och religiösa grupper. Den här enigheten är ett gott tecken som kan bana väg för ökat samförstånd och försoning mellan de olika grupperingar som finns i landet. Precis som utrikesministern talar om är det detta som är vägen framåt.

Det är dock oroande att vi får rapporter om hur demonstranter attackeras, fängslas och misshandlas utan att de ansvariga åtalas. Regeringen i Bagdad måste lyssna på demonstranternas krav på ökad demokrati, verkliga reformer och en rättvisare ekonomisk fördelning av landets resurser.

Det är viktigt, tror jag, att omvärlden på ett ännu bättre sätt än hitintills uppmärksammar situationen i Irak, ger sitt stöd till de fredliga, folkliga demonstranterna i deras kamp för förändring och reformer och garanterar deras mötesfrihet och säkerhet.

Jag tror att Sverige kan spela en ännu viktigare roll i detta arbete även om jag också är glad över och välkomnar det engagemang och det stöd Sverige redan ger till Irak, både i form av bistånd och på annat sätt.

Anf. 9 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Om vi ska försöka sammanfatta vad vi från Sveriges sida bidrar och fortsatt ska bidra med handlar det om att upprätthålla och utveckla våra politiska relationer med Irak och KRG och att vi fortsätter att ha ett långsiktigt engagemang. Det framgick tydligt att de vill både fördjupa och bredda de här relationerna betydligt.

Vi ska fortsätta med det svenska stödet, det humanitära biståndet och militära främjande insatser så att Irak kan stabiliseras och konsolidera sin demokrati. Jag håller helt med om att det är oerhört viktigt att man då inte ingriper till exempel mot fredliga demonstranter utan tillåter olika meningsyttringar och att man bedriver en icke-sekteristisk politik.

Vi ska fortsätta att hävda vikten av politisk dialog, försoning, respekt för mänskliga rättigheter och för rättsstaten. Vi tänker fortsätta att stödja FN:s ansträngningar – inklusive Unami, alltså FN:s mission i Irak – och fortsätta att uppmana al-Abadi att föra en sådan inkluderande politik gentemot olika folkgrupper och etnisk-religiösa minoriteter som finns i Irak. Det är vägen framåt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2015/16:90 om Vitryssland

Anf. 10 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Ärade ledamöter! Christian Holm Barenfeld har frågat mig vilka ståndpunkter den svenska regeringen drivit när det gäller EU:s sanktioner mot Vitryssland, om dessa ska ligga fast, om de snabbt kan utökas vid fortsatt förtryck och övergrepp på demokratiska principer, om aktuella förändringar omfattar samtliga restriktioner eller innebär mindre justeringar samt om regeringen även i fortsättningen på ett tydligt och kraftfullt sätt kommer att vara pådrivande i fråga om sanktioner tills verkliga demokratiska reformer antas och genomförs i Vitryssland.

Jag vill börja med att tacka Christian Holm Barenfeld för denna möjlighet att redogöra för regeringens bedömning av utvecklingen i Vitryssland och för regeringens ståndpunkt när det gäller EU:s politik. Jag vill också påminna om det svar jag lämnade den 20 oktober på en skriftlig fråga i samma ämne.

EU:s sanktioner mot Vitryssland infördes 2004 med anledning av ett antal personers så kallade försvinnanden och har därefter skärpts vid ett flertal tillfällen som svar på myndigheternas repressalier mot oppositionella. Som en följd av att Vitryssland 2008 släppte samtliga politiska fångar suspenderade EU tillfälligt sanktionerna.

Efter presidentvalet 2010 återinfördes och skärptes dock sanktionerna, sedan myndigheterna återigen ingripit med våld mot fredliga demonstranter och frihetsberövat ett stort antal oppositionella. Beslut om ytterligare skärpningar av sanktionerna fattades under 2011 och 2012, och i samband med det tydliggjorde EU för Vitryssland att sanktionslätnader är möjliga först när samtliga politiska fångar har frigivits.

Den 22 augusti i år frigav Vitryssland återstående politiska fångar. Om vi vill bevara trovärdigheten i vår sanktionspolitik måste vi också förmå att svara med sanktionslätnader när steg tas i rätt riktning. Därför beslutade EU i slutet av oktober att förlänga sanktionerna mot Vitryssland med fyra månader samtidigt som de suspenderas för merparten av de personer som listats. Beslutet gäller dock inte de fyra personer som kopplas till ouppklarade politiska försvinnanden kring millennieskiftet.

Det finns ingen anledning att vara naiv när det gäller situationen avseende mänskliga rättigheter och demokrati i Vitryssland. De positiva steg som togs under sommaren, i enlighet med EU:s krav, bedömer vi beror inte på att regimen har omvärderat sin syn på demokrati och mänskliga rättigheter. Bevekelsegrunden från regimen sida är snarare att man insett behovet av närmare relationer med EU för att balansera sitt ensidiga beroende av Ryssland. Skulle utvecklingen på MR-området gå bakåt är regeringen beredd att vidta åtgärder, inklusive på sanktionsområdet.

Sverige har i förhandlingarna inom EU betonat vikten av att vi från EU:s sida är tydliga med våra fortsatta förväntningar på Vitryssland vad gäller respekt för mänskliga rättigheter och demokratins principer. Det är först när Vitryssland har genomfört dessa reformer som landet kommer att kunna dra nytta av de fördelar som en utvecklad relation till EU skulle innebära.

Regeringen följer situationen i Vitryssland mycket noga, och jag hade i oktober möjlighet att träffa den vitryske oppositionspolitikern Mikola

Statkevitj under hans Sverigebesök efter att han släppts ur vitryskt fängelse några veckor tidigare. Det är bland annat sådana kontakter som ligger till grund för regeringens sammanvägda bild av utvecklingen i Vitryssland.

Fru talman! EU bör bedriva en politik mot Vitryssland som bidrar till en demokratisk utveckling samtidigt som den stärker landets fortsatta självständighet och oberoende. I det ingår sanktioner som ett av flera instrument. Ett annat är samarbetet inom östliga partnerskapet, vilket har inneburit ökade möjligheter till kontakter med såväl civilsamhället som beslutsfattare och experter på en rad områden. Denna breda ansats återspeglas även i Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete, som spänner från stöd till MR-försvarare, oberoende journalister och studenter till insatser till stöd för marknadsekonomiska reformer och ett stärkt miljöskydd i Vitryssland.

Vi bör regelbundet pröva hur vi sammantaget, med dialog och på andra sätt, kan främja en positiv utveckling i Vitryssland och för det vitryska folket. Vitrysslands intresse av närmare relationer med EU kan användas till att förmå landet att också närma sig EU:s värdegrund. Det gör vi genom att tydliggöra våra förväntningar på fortsatta demokratiska steg samtidigt som vi breddar kontaktytorna med befolkningen i landet. Sverige kommer att förbli pådrivande i detta arbete.

Anf. 11 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min interpellation och också för svaret på den tidigare frågan. Det belyser en rad områden och ger en del svar på frågan som helhet, men inte helt överraskande är jag inte riktigt enig om slutsatserna. I grunden har jag en lite annan uppfattning.

Den 11 oktober hölls det fjärde odemokratiska presidentvalet i rad i Vitryssland, eller Belarus som det kanske mer korrekt bör benämnas. Det var ett val som återigen omgärdades med omfattande valfusk. Sedan diktatorn Aleksandr Lukasjenko kom till makten 1994 har inga demokratiska val på något område hållits i landet.

Landet präglas, det gäller inte bara i valrörelser, av omfattande förtryck, inskränkningar i folkets frihet, förföljelse, misshandel och fängslanden av oppositionella och journalister. Utrikesministern nämnde också att vi inte ska ha några falska förhoppningar om utvecklingen. Mediefrihet finns inte heller i landet, och tyvärr ser vi ingen ljusning.

Regimen har många gånger spelat ut EU mot Ryssland och Ryssland mot EU i syfte att vinna fördelar för sig själv. Självklart har sanktionerna varit ett viktigt instrument för påtryckningar från bland annat EU:s sida. USA har också haft sanktioner mot landet. Inför val brukar regimen släppa politiska fångar. Det skedde inför valet 2008, och man fick en liten uppluckring. Då hade Vitryssland inte några formella politiska fångar, med undantag av de stackare som försvann och som vi inte har hört någonting om därefter.

Men efter valet 2010 blev det alltmer våldsamt, och då infördes de sanktioner som vi i dag har. De har fluktuerat fram och tillbaka lite grann, gått lite uppåt och nedåt vad gäller antalet personer som är listade. Det handlar om inreseförbud i EU för ett antal individer, och några företagare har fått sina tillgångar frusna i EU och får dessutom inte resa in.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Jag har själv varit på plats i Vitryssland under de senaste fyra valen, 2008, 2010, 2012 och 2015, alltså för bara en knapp månad sedan. Tyvärr kan vi konstatera att ingenting har hänt i positiv bemärkelse, med undantag för att de politiska fångarna brukar släppas i samband med val.

Det blir helt fel när EU precis efter ett val med extremt omfattande valfusk, och när oppositionella fortfarande förtrycks, lyfter sanktionerna. Det sker med stöd av den svenska regeringen. Därmed tackar man regimen, en regimen som fortsätter att förtrycka sina motståndare och återigen har bestulit folket på dess rätt att välja sina politiska ledare.

Att informella diskussioner ägde rum i EU dagen efter valet ter sig extra osmakligt med tanke på att OSSE, som var där och övervakade valet, ungefär samtidigt höll en presskonferens och dömde ut valet som odemokratiskt; vi var mycket tydliga i vår hårda kritik. Skulle någon form av lättnader i sanktionerna ha gjorts borde det ha skett före valet för att sedan säga att om regimen inte sköter sig, om den inte inför demokrati, kommer vi att återinföra sanktionerna.

Min fråga till utrikesministern gäller trovärdigheten i att lyfta sanktionerna. Det stämmer att politiska fångar har släppts, men förtrycket och förföljelserna har inte avtagit. Nu på torsdag är det återigen en rättegång mot en oppositionell partiledare, Anatoly Lebedko, och vi får väl se var det slutar. Kan utrikesministern se några övriga förbättringar gällande demokrati och mänskliga rättigheter i landet, och i så fall vilka?

Anf. 12 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Situationen i Vitryssland har varit bedrövligh under många år. Samtidigt är det, precis som utrikesministern säger, att om landet tar ett steg i rätt riktning bör vi visa att vi blir glada för det och häva någon del av sanktionerna. Det har hänt tidigare att EU hävt sanktioner mot Vitryssland, men när de sedan börjat misshandla sig igen har de återinförts. Det är alltså inte första gången det händer, och det kan hända igen att EU skärper sanktionerna.

Om en försämring av läget leder till sanktioner borde man, som utrikesministern också säger, på något sätt belönas om man förbättrar situationen, även om den blir långt ifrån perfekt. Situationen i Vitryssland är fortfarande fruktansvärd, men det är ett steg i rätt riktning.

Jag vill jämföra med situationen i Burma. Burma har fortfarande enorma problem. Rohingya, den lilla muslimska minoriteten, anses av FN vara världens mest utsatta och förföljda folkgrupp. Aung San Suu Kyi förhindras att leda landet på grund av att hon gifte sig med en icke-burmes och har barn som bara till hälften är burmeser.

Trots detta måste man säga att utvecklingen varit mycket positiv om vi jämför med hur det såg ut tidigare. I de val som hölls häromdagen vann oppositionspartiet en jordskredsseger.

Nu är Vitryssland väldigt långt från Burma – Burma har faktiskt gjort större framsteg trots återstående problem. Men ändå tycker jag att man på samma sätt som man har släppt på sanktioner i Burma bör släppa på sanktioner när det gäller Vitryssland när de tar ett steg framåt.

Det är en felaktig bild om man tror att alla sanktioner är släppta, för så är det inte. En av de viktigaste sanktionerna handlar om vapenhandel. Det handlas inte med vapen mellan EU-länder och Vitryssland. Det är en väldigt tydlig och betydelsefull markering.

Det här handlar framför allt om enskilda personer som man har sanktioner mot. Man har inte lyft sanktionerna från alla personer, utan man har fortfarande sanktioner mot fyra som är misstänkta för oförklarliga försvinnanden.

Man får såklart följa utvecklingen väldigt nog, men jag tycker ändå att det finns en poäng i att man låter besluten i Vitryssland ha ett avgörande över om man släpper sanktioner eller om man skärper sanktioner. Då blir det logiskt, så att det inte bara är en bestraffning när läget försämras utan också en belöning när det förbättras. Men samtidigt: Blir det sämre igen blir det nya sanktioner.

Det här kommer såklart inte att lösa alla problem, men jag tycker att exemplet från Burma visar att en förbättrad situation inte alltid behöver vara tillfällig, utan det kan faktiskt vara ett steg i rätt riktning.

Tyvärr är motiven för detta i Vitryssland precis det som utrikesministern säger: Det handlar om att man inte vill bli så beroende av Ryssland och därför närmar sig EU. Men oavsett motiven gynnas människorna i Vitryssland av alla steg som tas i rätt riktning. Vi måste bidra på alla sätt vi kan för att fler ska få leva i frihet och demokrati med mänskliga rättigheter även i Vitryssland.

Anf. 13 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Tack, Christian och Hillevi! Tack, Christian, för det du har gjort och att du har varit där! Jag vet inte om du har ingått i observatörsstyrkan. Men all närvaro och att engagera sig är otroligt viktigt, och det ska vi visa all uppskattning för.

Dessvärre skiljer sig inte min bedömning av situationen väsentligt från det du beskriver. Det har inte skett någon större förbättring av MR-situationen i landet, och vi kan inte säga att regimen i grunden har ändrat sin inställning. Men man har kanske varit lite tydligare än tidigare med att åstadkomma en lite närmare relation med EU. Det kan kanske ändå sägas vara ett gott tecken, och det bör vi utnyttja för att påverka utvecklingen i rätt riktning.

Sedan kan man säga att det som har hänt med sanktionerna är ett bevis på både styrkan och svagheten med sanktioner. De måste ju vara ett led i en strategi som är större och som är en plan för hur man ska engagera sig i ett land. Det kan inte bara bestå av sanktioner. De åstadkommer i bästa fall att fångar släpps fria, men sanktioner kan lika fort återinföras för att samma misstag tyvärr upprepas. För Statkevitj var det förstås väldigt viktigt att de fanns. Han blev fri tack vare att det påtryckningsmedlet fanns. Men det har helt klart stora begränsningar.

Vi har jobbat inom EU för att man ska använda sanktionsinstrumentet på ett lite mer resultatinriktat sätt. Det handlar alltså om att man inriktar sanktionerna på specifika åtgärder och förväntningar på landet i fråga, så att man blir tydligare med det. Vad är det vi vill åstadkomma? Vad är det ni ska svara med för att vi ska lyfta sanktionerna? Jag kan bara hålla med om era beskrivningar av det.

När vi har infört sanktionerna gentemot Vitryssland är det just frigivandet av politiska fångar som har varit det tydligaste kravet. Om de då gör detta måste vi förstås svara på ett rationellt sätt. Annars har vi omedelbart gjort oss av med det instrumentet.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Men det finns andra instrument som vi kan använda för att förbättra förutsättningarna för Vitryssland att utvecklas mer mot en demokrati med stärkta mänskliga rättigheter. Det handlar om utvecklingssamarbete. Det handlar om biståndsinsatser. Det handlar om miljöskyddet i Vitryssland. Det handlar om den typen av mycket konkret engagemang som är långsiktigt för Vitrysslands folk. Det handlar också om att visa att det lönar sig att närma sig EU och EU-samarbetet. Det är så vi tänker kring vad vi behöver göra.

Man måste ha en uthållig sanktionspolitik mot Vitryssland. Om de vill förbättra relationen till EU inser de förhoppningsvis att detta inte blir möjligt om de fortsätter att agera på ett sätt så att de återigen blir föremål för skärpta sanktioner. Men, som sagt, detta har sina begränsningar, och det bör vara så resultatnriktat som det över huvud taget är möjligt.

Anf. 14 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M):

Fru talman! Tack för möjligheterna till den här diskussionen! Det är en viktig fråga. Jag tror i grunden inte att det råder några stora skillnader mellan mig och utrikesministern i fråga om att det är omfattande problem i Vitryssland.

I de här frågorna brukar vi i det stora hela ha en ganska bred samsyn, i all fall mellan Alliansen och Socialdemokraterna. Sedan kan det skilja sig i detaljfrågorna, om man får kalla dem så. Detaljfrågorna är i och för sig relativt viktiga, enligt mig, när det gäller just sanktionerna.

När sanktionerna infördes var de politiska fångarna en bit. När det gäller just sanktionsinstrumentet har man haft de politiska fångarna. Man har haft förändringar i vallagen. Och man har haft lite friare medier. Det är klart att vi egentligen vill ha fria medier. Vi vill i alla fall se framsteg.

Vi kan ta upp Hillevi Larssons inlägg. Det är klart att Burma har en massa utmaningar, men det finns en skillnad mellan Vitryssland och Burma. Burma har, trots de stora problem man har, under en ganska lång tid tagit steg i rätt riktning – det gör man mer eller mindre hela tiden – medan Vitryssland spelar ut EU mot Ryssland och tvärtom.

Jag är ganska säker på att Lukasjenko inte är speciellt intresserad av att närma sig EU i sig. Han är väl intresserad av att se till att han kan stanna kvar på positionen som president. EU är normalt sett inte inne och avsätter folk. Ryssland jobbar på lite andra sätt. EU är alltså på ett sätt lättare att ha att göra med. Å andra sidan är vi jobbigare just för att vi ställer krav i fråga om demokrati och mänskliga rättigheter.

Det här var ändå väldigt riktade sanktioner. Jag hade kanske haft en annan åsikt om man hade utsatt hela Vitryssland för sanktioner, för det drabbar ofta befolkningen. Jag tror att de här sanktionerna just nu rör ca 140 personer – det var uppe i 270. Det är skurkar. Det är presidenten och hans närmaste medlöpare och ett antal oligarker som också har fått sina tillgångar frysta utifrån att de är med och finansierar förtrycket.

Sedan har Sverige andra åtaganden i landet. Vi har biståndsstrategier vad gäller bistånd till demokrati och mänskliga rättigheter. Vi har också på lägre tjänstemannanivå ett antal åtaganden gällande miljöförbättrande åtgärder och så vidare. Det tror jag är bra att ha.

Men nu handlar det om att dra tillbaka de här. Jag tycker att det är lite olyckligt att vi inte har haft möjlighet att diskutera det i riksdagen före beslutet. Det som skedde var väl i grunden ett skriftligt samråd, med några

timmars svarsmarginal, förra onsdagen. Vi har ändå vetat att diskussionen har pågått under en ganska lång tid. Det var alltså i en ganska stor och viktig fråga ett ganska slentrianmässigt hanterande, kan jag tycka. Om vi hade haft en diskussion om det är jag inte alls säker på att man hade landat på samma ståndpunkt.

Framöver hoppas jag att vi får möjlighet att diskutera frågorna mer seriöst i riksdagens EU-nämnd, för det är viktigt att vi har ledamöter i Sveriges parlament som står bakom det och att vi har en bra process, utifrån att det faktiskt är det vi begär av Vitryssland och alla andra länder. Man ska ha ett bra parlamentariskt stöd. Man ska ha goda diskussioner och möjligheter att vädra åsikterna.

I det läget får jag ställa ytterligare en fråga till utrikesministern, utifrån att de här sanktionerna nu upphävs. Man har återigen haft ett val där man fuskade. Det var inte bara så att Lukasjenko återigen fuskade, utan han gick från 79 till 83,49 procent. Han är en populär kille enligt sig själv. Men vi vet att det är han själv som regisserar hur resultatet ska bli. Finns det någon tanke från den svenska regeringen på att återinföra någon typ av sanktioner – direkta, ekonomiska eller resemissiga – när det gäller Vitryssland?

Anf. 15 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Egentligen är vi överens om situationen i Vitryssland och att det återstår väldigt mycket. Så länge Lukasjenko sitter vid makten känns hoppet inte så stort för en förbättring i grunden.

Anledningen till att jag tog upp exemplet med Burma var att när man har sanktioner måste man på något sätt visa att man är beredd att belöna ett beteende och inte bara bestraffa ett beteende. När Burma började gå i rätt riktning var det ingen som visste att man skulle fortsätta på den vägen. Det kunde lika gärna ha blivit som i Vitryssland att det är lite fram och tillbaka – ett steg framåt och ett steg tillbaka. Men man vet aldrig när det där steget framåt som blir bestående kommer och som kanske leder till ytterligare ett steg framåt. Därför tycker jag att man ska använda sanktionspolitiken även för att belöna ett beteende.

Precis som jag har sagt har EU tidigare tagit bort sanktioner och sedan skärpt sanktioner när det har blivit sämre. Det kan EU göra igen. Dessa lättnader är alltså inte på något sätt definitiva. Det betyder inte att regimen kommer undan.

Det är ändå positivt för de fångar som har blivit fria. Det är ändå reellt för de människor som det handlar om. Om lättnader av sanktioner på något sätt kan bidra till att uppmuntra att man släpper fångar tycker jag ändå att det finns ett värde i detta.

Det är inte Sverige som ensamt bestämmer om dessa sanktioner, utan det beslutas på EU-nivå. Men Sverige kan ha ingången att man måste följa utvecklingen mycket noga och vara beredd att skärpa sanktionerna när man ser negativa tecken för att på något sätt försöka styra utvecklingen, även om det är mycket svårt, och fortsätta med det humanitära biståndet. Men jag har fullt förtroende för regeringen i dessa frågor.

Anf. 16 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tackar Hillevi Larsson och Christian Holm Barenfeld. Frågan var om vi är beredda att återinföra sanktioner. Ja, naturligtvis är vi

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

det om EU-kretsen bestämmer sig för det och om EU-medlemsländerna är överens. Det är förstås det som kan ge en effekt. Då skulle vi vara redo att diskutera det, och det måste vi alltid vara. Det finns ingenting som hindrar EU från att införa nya sanktioner om det blir nödvändigt och om vi bedömer att det är viktigt. Men sanktioner har inget egenvärde. Det viktiga är att vi kan förmå Vitryssland att ta steg i rätt riktning. Det viktiga är inte hur många personer som man har på sanktionslistan. Men vi har strävat att efter att se till att sanktionerna blir så åtgärdsinriktade som möjligt. I detta fall var de förstås mycket tydligt kopplade till de politiska fångarna. Det var därför som det fanns stor enighet. Vi hade varit ensamma om vi hade gått emot det.

Jag håller med om att det är viktigt att i EU-nämnden och här i riksdagen förankra det som vi gör och att ibland förstås diskutera hela sanktionspolitiken och också politiken gentemot ett land som Vitryssland och få tillfälle till den debatten. Det håller jag verkligen med om.

Det som diskuterades i EU-kretsen gällde tidpunkten och hur man så att säga skulle lyfta sanktionerna. Skulle man lyfta sanktionerna gentemot alla på listan, eller skulle man göra någon sorts begränsning? Så gick debatten. Men det var mycket tydligt att riktningen var att man skulle svara mot att de hade friggett de politiska fångarna genom att suspendera detta. Tidpunkten diskuterades också, och det fanns en mycket stor enighet bland medlemsländerna.

Nu ska vi fortsätta, precis som har tagits upp här, med en regelbunden dialog med företrädare för till exempel den vitryska oppositionen. Det är viktigt att fortsätta med våra insatser som är mer långsiktiga, inklusive utvecklingssamarbete, miljöskydd och biståndsinsatser i Vitryssland, för att förhoppningsvis kunna driva på utvecklingen i rätt riktning, inte minst för det vitryska folket.

Anf. 17 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M):

Fru talman! Fångarna är nu släppta. Där är vi överens. Men ett antal av dem bor inte kvar i landet av rädsla för att åter fängslas. Statkevitj, som jag träffade i oktober, är en av dem som inte kommer att få kandidera till president eftersom han av regimen klassas som kriminell. När man har varit politisk fånge blir man klassad som kriminell. Det är alldeles för många av de ledande, potentiella och möjliga utmanarna som inte får kandidera. Det är ett bra sätt att göra sig av med sitt politiska motstånd om man fängslar dessa personer och sedan kallar dem för gangstrar att de inte får vara med i spelet igen. De som lämnar landet är en ännu större förlust eftersom de inte heller kan vara med på plats och opinionsbilda.

Man kan diskutera vad EU vill. Men Sverige är en del av EU. Den svenska regeringen, under Alliansens tid, var mycket drivande. Det var Sverige och Polen som drog igång samarbetet inom Östliga Partnerskapet. När de tidigare sanktionerna infördes var Sverige ett av de starkast drivande länderna för att få de riktade sanktionerna. Det spelar alltså roll vad Sverige gör.

Min fråga till utrikesministern är: Kommer Sverige fortsatt att med samma intensitet driva frågorna kring Östliga Partnerskapet och utvecklingen där och kring Vitryssland och ha fokus på att tillsammans med andra se till att man sätter ett stenhårt tryck på Lukasjenko? Vi ser vad han gör,

men vi accepterar det inte. Och han ska inte känna sig välkommen till EU-länderna om han gör något mer.

Prot. 2015/16:24
10 november

Anf. 18 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Det tycker jag var en bra avslutande fråga. Du kan vara alldeles säker, Christian Holm Barenfeld, på att vi redan i dag uppfattas som dem som engagerar sig mest i Östliga Partnerskapet och att vi fortsätter att jobba med dessa frågor. Vi kommer fortsatt ha dem högt på vår politiska dagordning.

När dessa diskussioner kommer upp förväntas vi förstås också inta en tydlig position. Det är mycket viktigt att vi inte glömmer vad som pågår där och att vi inte tycker att vi kan slå oss till ro för att det har varit ett val. Tvärtom måste detta vara ett långsiktigt åtagande och ett engagemang som demonstreras om och om igen. Jag kan intyga att vi fortsätter med det engagemang som startades av den tidigare regeringen när det gäller Östliga Partnerskapet och relationen till Vitryssland. Vi gör det förstås bäst på plattformen Europeiska unionen. Vi får bara hoppas att EU visar att man kan vara stark och stå enad i krissituationer som den vi har i dag, så att vi fortsatt förhoppningsvis kan trycka på för demokrati och mänskliga rättigheter i Vitryssland.

Jag tackar för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

§ 7 Svar på interpellation 2015/16:95 om medling vid vårdnadstvister

Anf. 19 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Mikael Eskilandersson har frågat statsrådet Åsa Regnér om hon inom kort kommer att agera för att införa medling i samband med vårdnadstvister. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Det är viktigt att det finns goda förutsättningar för föräldrar att kunna komma överens i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Det är nämligen i de allra flesta fall bäst för barnet. Vårdnadslagstiftningen har därför på olika sätt utformats så att föräldrar ska kunna nå enighet i frågor som rör barnet. Bland annat kan föräldrar få hjälp med att nå en samförståndslösning inom ramen för de kommunala samarbetssamtalen. Det finns också en möjlighet för domstolen att låta en medlare försöka få föräldrarna att komma överens.

Det pågår arbete med att på olika sätt se över och stärka föräldrars möjligheter att nå samförståndslösningar vid vårdnadstvister. Socialstyrelsen har i uppdrag att utvärdera samarbetssamtalen och lämna förslag till eventuella åtgärder. Vidare har Allmänna barnhuset tilldelats medel för att pröva en försöksverksamhet med så kallade samverkansteam som ska stödja föräldrar och barn i samband med en separation.

Därutöver arbetar 2014 års vårdnadsutredning med frågor som rör medling och andra samförståndslösningar. Utredningen ska ta ställning till

hur medlingsförfarandet kan utvecklas och förbättras, om det finns andra sätt att ytterligare stärka föräldrars möjligheter att nå samförståndslösningar inför och under en domstolsprocess och om det ska införas en skyldighet för föräldrar att delta i samarbetssamtal eller medling innan en domstolsprocess inleds. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag i oktober 2016.

Det pågår alltså arbete på olika håll med att stärka föräldrars möjligheter att nå samförståndslösningar vid vårdnadstvister. När resultaten av detta arbete presenteras kommer regeringen att ta ställning till hur vi bör gå vidare.

Anf. 20 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar Morgan Johansson för svaret, även om jag kan tycka att det var något undflyende.

När Morgan Johansson nu ändå kopierar en hel del av våra andra förslag tycker jag att det kunde vara lämpligt att kanske titta närmare även på Sverigedemokraternas förslag när det gäller medling. Vi har föreslagit att Sverige ska kopiera den norska modellen, där man har automatisk medling.

Jag har tittat på Socialdemokraternas tidigare politik, bland annat en kommittémotion från riksmötet 2013/14. Det är alltså förrförra året – året innan man tog över makten. Man skriver i motionen: "Tidiga insatser i form av samtal eller medling med barnens bästa för ögonen genom den kommunala socialtjänstens försorg ska vara den första instans där man försöker lösa tvisten." Det var alltså med anledning av vårdnadstvister.

Jag tycker att man nu någonstans har gått ifrån det här. Man menar att vi först ska avvakta och se vad en utredning kommer fram till. Då börjar jag ju undra om Socialdemokraterna har lämnat den politik man stod för medan man var i opposition. Man ger inte alls samma bild av handlingskraft nu när man sitter i regering som man gjorde tidigare.

I samma motion framhåller man också hur dåligt medlingen fungerar i dag och att det bara är 1,7 procent av de fall som döms i domstol där medling utdöms. Domstolarna har alltså möjlighet att döma till medling, och det är bara i 1,7 procent av fallen de gör det – vilket man framhåller som en för låg andel.

Jag tror att Socialdemokraterna har en syn på detta som i grunden liknar Sverigedemokraternas, nämligen att medling bör vara målet och det första som händer i samband med en vårdnadstvist. Vårdnadstvister ska helst inte heller hamna i domstol så lätt som de gör i dag. Detta handlar ju i grunden om att man vill bygga starka barn, så att säga. Barn som förlorar rätten till båda sina föräldrar kan på sitt sätt fara illa av det, tror jag, och många föräldrar far illa av att inte få möjlighet att träffa sina barn.

Det finns grundläggande problem med sättet att se på vårdnadstvister i dag, till exempel att domstolen om båda föräldrarna motsätter sig delad vårdnad inte kan utdöma delad vårdnad. Då måste domstolen i stället välja en av föräldrarna. Frågan är om det verkligen är för barnets bästa eller om det snarare ser till föräldrarnas bästa.

Det finns en massa grundläggande fakta. Till exempel är barn mellan fyra och tolv år de som kanske mår sämst av tvister, enligt de enkätundersökningar som finns. Det är också så att tvisterna har ökat på senare år. De senaste tio åren har antalet vårdnadstvister i domstol fördubblats, samtidigt som skilsmässorna bara har ökat marginellt i jämförelse. Det är alltså inte

ett ökat antal skilsmässor som har gjort att vårdnadstvisterna har ökat, utan det måste vara någonting annat.

Då kan man ju börja undra om det inte är dags att prova någonting nytt – typ det Norge, vad jag har förstått, haft vissa framgångar med. Där tvingas det till medling innan målet går till domstol.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Anf. 21 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Lite egendomligt är det att Mikael EskilanderSSon verkar så dåligt informerad om den utredning vi talar om i den här interpellationsdebatten, liksom bakgrunden till den. Det är märkligt eftersom han själv sitter i referensgruppen till just den här utredningen. Han vet mycket väl hur utredningen kom till.

Han läser högt ur den socialdemokratiska motion från 2013 som faktiskt är en del av bakgrunden till att utredningen nu finns, men han glömmmer att läsa förslaget till själva uppdraget till regeringen. Uppdraget till regeringen skulle enligt denna socialdemokratiska motion vara följande: ”Mot denna bakgrund bör regeringen ges i uppdrag att följa upp den nya lagstiftningen och utvärdera hur lagskärpningen om riskbedömningarna fallit ut och utvärdera om mammor och pappor behandlas jämställt av rätten. Utgångspunkten för hela översynen av den nya lagstiftningen ska vara barnets bästa. Regeringen bör därefter komma med förslag på hur man ska komma till rätta med att så många fall går till domstol.”

I motionen finns alltså ingen lösning kring det Mikael EskilanderSSon gärna vill läsa in, nämligen att det ska vara obligatorisk medling. Det uppdrag man i motionen ville ge regeringen var att utvärdera detta, följa upp och se vad man kan göra med det. Det var också precis det den dåvarande regeringen tog initiativ till, bland annat efter behandlingen av den motionen. Det är den utredning som nu sitter och som Mikael EskilanderSSon själv är med i.

För mig som statsråd är det viktigt att säga att jag inte vill föregripa resultatet av den utredningen. Den ska i stället vara fri att inte bara göra själva uppföljningen utan också se på vilka vägar man skulle kunna ta för att förbättra situationen. Det kan finnas lite olika vägar att gå. I väntan på att vi får betänkandet i oktober 2016 har vi även tagit andra initiativ. Det gäller bland annat utvecklingen av de kommunala samarbetsavtalen – där ska Socialstyrelsen göra en särskild utvärdering – och projektet med Allmänna Barnhuset och samverkansteam i dessa situationer.

I den situationen är vi alltså. Vår inriktning är att försöka se till att på ett bättre sätt hitta lösningar i de här situationerna, men jag vill inte och kan inte föregripa den utredning som Mikael EskilanderSSon som sagt själv är en del av.

Anf. 22 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Det stämmer alldeles utmärkt att jag sitter med i den utredning Morgan Johansson hänvisar till. Jag vill dock inte påstå att den utredningen är särskilt fri, för den är tyvärr ganska bakbunden. Den är bland annat bakbunden när det gäller delad vårdnad, vilket vi kommer att komma till i nästa interpellationsdebatt. Utredningen har alltså inte möjlighet att helt fritt titta på området, vilket jag tycker är lite sorgligt.

Det är dock fortfarande så att man i motionen skrev att den första instansen ska innebära medling. Det är inte det uppdraget vårdnadsutredningen har fått, även om den ska titta på olika former av medling. Samtidigt är det att skjuta detta ett par år framåt i tiden, och jag undrar om det verkligen är barnens bästa att skjuta på saker så länge som möjligt. Jag tycker att man kunde ha visat mer handlingskraft och infört medling betydligt tidigare än så.

Anf. 23 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det kan man väl kanske förstå från ledamotens inställning, alltså att han vill ha det på det sättet.

I sin interpellation antyder han dock att vi skulle ha ändrat någon politik. Vad jag säger är att den motion vi skrev för några år sedan handlar om att utvärdera och följa upp detta för att se vilka lösningar man kan hitta. Utredningen i den fråga vi nu diskuterar, det vill säga medling i vårdnadstvister, är inte på något sätt bakbunden. Tvärtom ser man där över bland annat frågeställningen om obligatorium eller något slags skyldighet. Då tycker jag att man i utredningen får väga för och emot i den situationen.

När man har lämnat sitt betänkande och det har varit en remissrunda kommer regeringen att ta ställning till de förslag som kommer därifrån, precis som vi gör i alla andra lagstiftningsärenden. Men försök inte säga att vi på något sätt står för en annan politik nu än vad vi gjorde i opposition! Tvärtom är det vi nu gör en uppföljning av precis den motion vi lade fram 2013.

Anf. 24 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Det jag säger är väl snarare att regeringen är högst oklar när det gäller vad den står för i dagsläget. Man hänvisar i stort sett enbart till vårdnadsutredningen. Man har egentligen ingen klar linje utan avvaktar vad vårdnadsutredningen ska komma fram till.

Jag hoppas att vårdnadsutredningen ska komma fram till att den norska modellen är någonting för Sverige att efterlikna. Den har nämligen fungerat bra i Norge, och jag kan inte se varför den inte skulle kunna fungera även i Sverige. Enligt den norska modellen kallas alla vid en separation in till medling, och där kommer man överens om hur barnen ska vårdas framöver. Jag tror att det är ganska bra att någon utifrån lägger sig i föräldrarnas vårdnad i stort sett omgående i samband med att de är överens om att sära på sig. Det finns nämligen ofta starka känslor i rörelse när människor särar på sig, och då blir tyvärr barnen lätt slagträ i föräldrarnas separation.

För att undvika det är det bra om det kommer in någon utifrån och klargör hur man kan göra med barnen. Då kommer man överens om någonting, och sedan kan man gå hem och slåss om bilen, bostaden, var man ska bo och så vidare. Men barnen är man åtminstone överens om, och dem har man kommit överens om inför en annan person. Jag hoppas att det blir någonting man kommer fram till, men om det verkligen blir så vet jag inte.

Fru talman! Det låter på Mikael Eskilandersson som att det inte finns något stöd alls i de här situationerna, men så är det ju inte. Vi har de kommunala samarbetsamtalen. En väg är att försöka vidareutveckla dem. Det finns en möjlighet för domstolen att försöka få föräldrarna att komma överens. Det finns också det Allmänna Barnhusets projekt när det gäller samverkansteam. Sedan är då frågeställningen hur man ska kunna gå vidare med medlingsförfarandet.

Det som skiljer mig och Mikael Eskilandersson åt är att han har låst sig för en modell, nämligen den norska modellen, och den vill han ha igenom till varje pris. Jag har som statsråd tillsatt en utredning som ska se över lämpligheten med den modellen. Det är först efter det att en sådan process är färdig som regeringen kan ta ställning i den delen. Så fungerar det när vi stiftar lag i Sverige och när vi ger ett utredningsuppdrag på det här sättet.

Jag skulle vilja säga att utredningen har fått ganska fria tyglar att se på vilka olika modeller man skulle kunna använda sig av. Det gemensamma intresset är förstås att försöka underlätta för både barn och föräldrar som är i en sådan här situation, som är en av livets mer jobbiga situationer att ställas inför.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2015/16:96 om delad vårdnad som norm

Fru talman! Mikael Eskilandersson har frågat mig varför regeringen motsätter sig att införa gemensam vårdnad som norm och om jag avser att på annat sätt värna ett litet barns rätt till båda sina föräldrar.

Vid alla beslut som rör barn ska det finnas ett tydligt barnperspektiv. Att barnets bästa ska vara avgörande för beslut om vårdnad framgår uttryckligen av lagstiftningen. När en domstol bedömer vad som är bäst för barnet ska barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna beaktas särskilt. I lagstiftningen understryks alltså att båda föräldrarna har betydelse för barnets välbefinnande och utveckling.

Tidigare gällde en ordning som i praktiken innebar en presumtion för gemensam vårdnad. Denna presumtion kom senare att ifrågasättas. År 2006 infördes därför en bestämmelse om att domstolen särskilt ska beakta föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet vid bedömningen av om vårdnaden ska vara gemensam. Det har gjorts gällande att detta riskerar att leda till en ökad konfliktnivå mellan föräldrarna.

Gemensam vårdnad är i de allra flesta fall en ur barnets synvinkel mycket bra vårdnadsform. Det är för barnets skull viktigt att båda föräldrarna är delaktiga i barnets förhållanden och tar ansvar för barnet, vilket även barnkonventionen ger uttryck för. Målsättningen bör vara att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad i samtliga fall där detta är bäst för barnet. Om en förälder motsätter sig gemensam vårdnad, är det samtidigt viktigt att en prövning alltid görs av de skäl föräldern framför.

Det pågår för närvarande arbete med att se över reglerna om vårdnad, boende och umgänge. 2014 års vårdnadsutredning har i uppdrag att kartlägga och analysera hur reglerna om gemensam vårdnad tillämpas och ta ställning till om reglerna behöver ändras eller andra åtgärder bör vidtas för att stärka barnrättsperspektivet. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag i oktober 2016.

Som uttalas i utredningens direktiv bör det inte ske en återgång till den tidigare ordningen som innebar en presumtion för gemensam vårdnad. Som riksdagen har uttalat så sent som i våras är det då inte heller aktuellt att se över frågan om gemensam vårdnad för ogifta föräldrar från barnets födelse. Regeringens fokus ligger i nuläget på att förbättra de befintliga reglerna om vårdnad, boende och umgänge. Jag ser fram emot att ta del av vårdnadsutredningens betänkande och kommer därefter att ta ställning till hur vi bör gå vidare.

Anf. 27 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Tack, Morgan Johansson för svaret! Varför egentligen gick man in och styrde utredningen så att utredningen inte ens får titta närmare på om det skulle vara bra med en presumtion för gemensam vårdnad. Jag kan undra om det inte är lite väl mycket partipolitik i det och lite tänk på barnen i sig.

När jag i övrigt lyssnar på Morgan Johanssons svar kan jag ifrågasätta sådant som att om en förälder motsätter sig gemensam vårdnad kan man fortfarande döma till gemensam vårdnad. Men om båda föräldrarna gör det kan man inte döma till gemensam vårdnad. Det är givetvis också en sak som vårdnadsutredningen ska titta närmare på. Men det är fortfarande en sak som är väldigt märklig, för varför kan man tvinga den ena föräldern till något som den själv egentligen inte vill när man inte kan tvinga båda föräldrarna?

Jag tror att skrivningen att båda föräldrarna inte ska tvingas kan göra att vårdnadstvisterna ökar, att den förälder som bedömer sig ha störst möjlighet att få egen vårdnad definitivt motsätter sig gemensam vårdnad med anledning av att man då tror att man har större chans att få egen vårdnad om barnen.

Barn är så att säga en färskvara. Barn växer upp och blir äldre. Det betyder att när man skjuter upp saker med en utredning är det vissa barn som aldrig kommer att få någon nytta av utredningen, eftersom de blir äldre och helt enkelt inte längre kommer att vara barn när utredningen väl är klar. Tyvärr är det ofta så, när politiken ska göra något, att man först ska utreda, sedan lägga fram propositioner, därefter ska det diskuteras, skickas på remiss och så vidare. Man pratar sedan flera år framåt. Det finns ju för- och nackdelar med det, för samtidigt är våra barn förhoppningsvis inte några försökskaniner. Man ska ju inte testa något som man inte tror fungerar eller i alla fall som man inte har belägg för att det fungerar.

Det brukar ganska ofta heta att man ska se till det bästa för barnet, men egentligen ser man snarare till det bästa för föräldrarna. Samtidigt vet jag att Socialdemokraterna ofta framhåller att barnet ska ha, om möjligt, mycket att säga till om när det gäller sin egen vårdnad. Frågan är om man verkligen ska lägga det på en fem- eller sexåring att välja förälder, mamma eller pappa, och att det någonstans ska bedömas vilken förälder som är

bäst. Jag tycker att det blir horribelt och att det vore bättre att ha en presumtion för delad vårdnad så länge inte någon av föräldrarna visar sig direkt olämplig som förälder.

Om någon är olämplig som förälder – kriminell, uppvisar alltför aggressivt beteende eller liknande – kan jag förstå att man måste gå ifrån det här. Men så länge en förälder inte gjort sig omöjlig som förälder bör den ändå ha en möjlighet att få agera som förälder.

Vi kan inte alltid ta exempel utifrån den tid man varit förälder. Att man som förälder kanske har spenderat väldigt lite tid med barnen betyder ju inte att man gör det också efter skilsmässan eller vårdnadstvist. Det kan faktiskt bli så att föräldern skärper till sig och spenderar mer tid med sina barn efter en vårdnadstvist.

Därför tycker jag att det är lite olyckligt att Socialdemokraterna absolut motsätter sig en presumtion för delad vårdnad.

Anf. 28 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Barn är varken några färskvaror eller försökskaniner, utan barn är individer med egna rättigheter.

Lagstiftningens och statsmakternas uppfattning måste vara att när man ska lösa de här situationerna måste det vara inte så mycket föräldrarnas utan barnens intresse som står i fokus.

Som jag tolkar Sverigedemokraternas ingång skiljer vi oss åt på den punkten. Sverigedemokraterna utgår inte bara från föräldrarna generellt utan snarare från mannens bästa i den här situationen, eftersom det hela tiden är det som det handlar om när man diskuterar detta. Ni har till exempel ett resonemang i interpellationen om att statistiskt sett är männen missgynnade i de här situationerna. Det kan ju vara så att verkligheten ser sådan ut att män betydligt oftare utsätter kvinnor för till exempel våld och övergrepp än tvärtom. Och det kan vara så att det i ett antal fall är bakgrunden till en del av de tvister som vi talar om. Det kanske åtminstone till en del kan förklara att männen i mindre utsträckning får vårdnaden i sådana här tvister. Den verkligheten måste man ha klart för sig.

Ett av förslagen som Mikael Eskilandersson tar upp i interpellationen är gemensam vårdnad av barnen från födseln, också för de ogifta. Det skulle fungera i de allra flesta fall; det tror jag också. Men det finns situationer där det faktiskt blir orimligt, till exempel när barnet har tillkommit i samband med ett sexuellt övergrepp eller om kvinnan lämnat mannen under graviditeten därför att hon utsatts för våld. Då är det väl ändå inte rimligt att de ska ha gemensam vårdnad, eller tycker Sverigedemokraterna det? Det är en del av argumentationen för varför man inte har det som utgångspunkt i de här situationerna. Barnets bästa ska hela tiden vara i centrum.

Det gäller också för det andra förslag som Mikael Eskilandersson tar upp, där han vill gå tillbaka till ordningen före 2006.

Erfarenheterna av den lagstiftningen var att om man till varje pris försökte tvinga fram en gemensam vårdnad trots att föräldrarna inte kunde samarbeta alls gick det i slutänden ut över barnet. Att leva i en starkt konfliktfylld miljö är påfrestande för alla, särskilt för ett litet barn.

Därför är en återgång till denna ordning inte aktuell, och därför står det också på det sättet i utredningsdirektivet.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Vi ser givetvis över andra möjligheter för att förbättra denna situation inom ramen för 2014 års vårdnadsutredning. Men återigen: Det är barnets bästa som står i centrum, inte pappans bästa – eller mammans bästa för den delen heller.

Anf. 29 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Morgan Johansson målar upp män som potentiella våldsvärkare. Det är en bild jag inte delar, men visst finns det män, och även kvinnor, som begår våldshandlingar.

Givetvis ska män som har förgripit sig sexuellt på kvinnor inte ha delad vårdnad om de barn som tillkommit genom sexuella övergrepp. Det säger sig självt att man då har förbrukat sin rätt att vara förälder. Detsamma gäller om det finns våld i relationen.

Men i en relation där det inte förekommer våld och kvinnan väljer att lämna mannen innan barnet föds kan kvinnan under hela sin livstid frånhålla barnet rätten till sin pappa bara för att hon vill det. Det är ett ojämsställt sätt att se på föräldraskapet, kan jag tycka. Vi borde vara mer jämställda än så.

Det blir direkt vidrigt när man tar upp exempel som sexuella övergrepp. Då har man gått lite över gränsen för vad som är rimligt.

Jag håller givetvis med om att barn är individer. Men barns intressen kan vara svåra att se. Hur vet man vad en sexåring är intresserad av? Är det Morgan Johanssons uppfattning att en sexåring ska välja mellan mamma och pappa? Tänk om barnet vid 18 säger: Ni tog ifrån mig min pappa under hela min uppväxt. Ska vi då svara: Skyll dig själv! Du valde ju mamma framför pappa.

Det är också ett felaktigt sätt att behandla barn. Det är näst intill barnmisshandel att tvinga barn att välja på det sättet.

Jag undrar fortfarande varför man bakbinder utredningen. Att man inte ska ta med det på grund av det här med sexuella övergrepp är rent ut sagt trams. Man bakbinder utredningen och låter den inte ens titta på om det skulle kunna vara bra att ha delad vårdnad som norm. Man låter inte utredningen ens undersöka vilka förutsättningar som finns.

Här delar sig våra åsikter. Utredningen borde obehindrat och fritt få titta på alla möjligheter.

Anf. 30 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är två frågor som interpellanten har ställt till mig och som vi diskuterar.

Den ena handlar om gemensam vårdnad från barnets födsel. Här pekar jag på ett par orimliga fall som man kan ställas inför då utgångspunkten inte ska vara gemensam vårdnad.

I de allra flesta fall är det okomplicerat, men som lagstiftare måste vi också se till de fall som ligger utanför ramarna. Det var därför jag tog upp dessa två exempel.

Den andra frågan handlar om gemensam vårdnad som norm. Mikael EskilanderSSon borde vara glad över utvecklingen i Sverige de senaste årtiondena. I realiteten är gemensam vårdnad numera norm på ett helt annat sätt än vad det var tidigare. År 1983, för drygt 30 år sedan, var det endast i 37 procent av fallen som det var gemensam vårdnad efter en separation.

I över hälften av fallen var det mamman som fick enskild vårdnad. År 2008 var det gemensam vårdnad efter en separation i 95 procent av fallen. Det är mer än en fördubbling av andelen fall som leder till gemensam vårdnad och en stor förändring.

Det var betydligt vanligare förr att fäderna försvann från barnens tillvaro efter en separation än vad det är i dag. Nu tar pappor generellt sett del av barnens tillvaro på ett helt annat sätt än vad de gjorde för några årtionden sedan, och det sker på ett mer normalt sätt.

Jag tror att det finns två förklaringar till detta. Den ena är att man har avdramatiserat separationer. Det är förstås en svår situation, men det finns strukturer för att klara av den. Det är också mer vanligt. Den andra handlar om en förändring i jämställdheten. Vi klarar av dessa situationer på ett annat sätt.

I realiteten är det vanligaste, det absolut dominerande, gemensam vårdnad.

Men vad händer i de fall som ligger lite utanför det normala, i de fall föräldrarna absolut inte kan samarbeta? Då visar erfarenheterna av den lagstiftning vi hade fram till 2006 att det förr eller senare går ut över barnen. Därför ska domstolarna väga in också föräldrarnas möjlighet att samarbeta när de tar ställning i vårdnadstvister.

Återigen: Det är barnets bästa, det vill säga barnets rätt till en god uppväxt och möjligheter till lugn och ro och utveckling, som ska stå i centrum. Den linjen kommer vi att fortsätta att hålla. Det är därför som en återgång till den gamla situationen inte är aktuell för vår del.

Anf. 31 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag ser positivt på att delad vårdnad ökar. Jag tror att det till stor del beror på att pappor överlag vill ta mer ansvar än vad de har gjort tidigare. Dock ökar även antalet tvister, och det kan kanske till en del förklaras med att pappor vill ta mer ansvar men inte tillåts ta ansvar.

Den utredning som kom 1999 om gemensam vårdnad för ogifta föräldrar är i grunden positiv till gemensam vårdnad. Denna utredning används nu som en anledning till att det inte ska vara gemensam vårdnad för ogifta, och man anser att man inte behöver utreda det igen.

I denna utredning hänvisas det till att det för ogifta föräldrar inte finns någon registrerad fader när barnet föds. Men efter att en majoritet i civilutskottet förra året ställde sig bakom att faderskapet ska få registreras före födseln – något som även Socialdemokraterna så småningom hakade på eftersom de annars hade blivit överkörda av utskottet – finns inte längre det problemet som utredaren tog upp 1999.

Eftersom man som ogift kan registrera faderskapet före barnets födsel borde man också kunna få delad vårdnad från födseln.

Det gamla skälet faller alltså. Ändå vill man inte göra om utredningen från 1999 och se över möjligheterna till delad vårdnad som norm. Jag tycker att det är fel.

Anf. 32 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANS-SON (S):

Fru talman! Gemensam vårdnad är det absolut mest övervägande och förekommer i 95 procent av fallen efter en separation. Det har som sagt skett en kraftig ökning de senaste 30 åren.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Mikael Eskilandersson säger att man även i de sammanhang där föräldrarna inte kan samarbeta ska gå in för gemensam vårdnad.

Så var det fram till 2006, och det gick ut över barnen. Därför måste den rimliga ordningen vara att domstolen får slita tvisten om vem som ska ha vårdnaden.

Vi kan inte ha en situation där tusentals barn växer upp under starkt konfliktfyllda former. Jag tror att det är oerhört skadligt för barnen på längre sikt. Domstolen får ta ansvaret och säga: Så här ser situationen ut, och därför måste vi döma efter barnens bästa.

Jag ser fram emot vårdnadsutredningen och de förslag den kan komma att lägga fram för att till exempel förebygga att konflikterna blir långvariga och djupa. Det är den inriktningen som är vägen framåt – att det blir färre fall där man hamnar i en total lösning.

Jag tror att det vore mycket olyckligt att gå tillbaka till 2006 års ordning.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2015/16:56 om krav på matimporten

Anf. 33 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Jens Holm har frågat mig om jag är beredd att verka för att ställa krav på att den mat som exporteras till Sverige ska leva upp till svenska lagar, i synnerhet de som rör miljö och djurskydd.

Den svenska animalieproduktionen kännetecknas i internationell jämförelse av en hög djurskyddsnivå och en mycket god djurhälsa, vilket ger högkvalitativa livsmedel som konsumenterna kan känna förtroende för.

En prioriterad uppgift för regeringen är att skapa förutsättningar för en växande livsmedelsproduktion, särskilt vad gäller primärproduktionen. Här vill jag gärna peka på vårt arbete med att ge stöd till kommuner och landsting när det gäller att ställa relevanta krav vid offentlig upphandling. Även näringen har tagit viktiga initiativ, till exempel vad gäller frivillig ursprungsmärkning.

Jag måste dock vara tydlig med att Sverige inte har möjlighet att ensidigt stoppa införsel av livsmedel som uppfyller de krav som gäller inom EU med hänvisning till att de generellt sett inte lever upp till svenska lagar. Då skulle vi bryta mot den princip som gäller inom unionen. Vi kan inte heller ställa sådana krav på tredjeland vid import med mindre än att dessa överenskommit i ett bilateralt avtal eller en internationell överenskommelse.

Jens Holm nämner artikel 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, och här vill jag förtydliga att den artikeln inte kan åberopas om åtgärdens verkliga syfte är att skydda den inhemska marknaden, även om motivet till detta är att värna den höga svenska skyddsnivån för djur och miljö. Att det skulle gynna svensk livsmedelsproduktion är inte ett legitimt skäl för att införa handelshindrande åtgärder.

Djurskyddet för djur inom animalieproduktionen måste öka, såväl inom EU som globalt. Detta är viktigt för att värna om djuren men också för att utjämna konkurrensen på marknaden så att inte producenter i länder

med god djurvelfärd missgynnas. Särskilt viktigt är det att se till att de gemensamma regelverken efterlevs – fusk får inte löna sig!

Regeringen tar den här frågan på största allvar och verkar kontinuerligt för ett ökat skydd för animalieproducerande djur inom EU. Sverige är även pådrivande i det EU-gemensamma arbetet med att stärka djurskyddet på ett internationellt plan, såväl inom multilaterala forum som till exempel OIE som vid förhandlingar av handelsavtal.

Sverige är en stark förespråkare av en öppen och transparent handel. Regeringens fokus bör därför i stället även fortsättningsvis vara att arbeta för bättre djurskydd, såväl inom EU som internationellt, samtidigt som man verkar för ökad svensk konkurrenskraft i den riktning som regeringens livsmedelsstrategi kommer att peka ut.

Anf. 34 JENS HOLM (V):

Fru talman! Läget för svensk livsmedelproduktion är minst sagt ansträngt. Sedan 1970-talet har hälften av Sveriges bönder försvunnit. I dag lägger ungefär en lantbrukare om dagen ned sin verksamhet.

Vi vet också att numera är bara hälften av den mat vi äter producerad i Sverige. Alltmer mat importeras. Det är en direkt konsekvens av att Sverige sedan 1995 är medlem i Europeiska unionen. På EU:s inre marknad ska det råda fri konkurrens, och det gäller även mat.

Det är förödande för all progressiv politik på livsmedelsområdet om det bara är den fria konkurrensen som ska råda. Då blir det svårt att driva en politik där man har högre miljökrav och en högre nivå på djurskyddet.

Jag är väldigt oroad över att vi håller på att närma oss det som den tidigare finansministern Anders Borg talade om, nämligen att svenskt jordbruk blir en form av hobbyjordbruk där vi bara producerar för nischmarknader och att svenskt jordbruk inte är fundamentet i vår livsmedelsförsörjning.

Jag är glad över att vi nu har en landsbygdsminister som har aviserat att vi ska ta fram en livsmedelsstrategi och att vi ska producera mer mat i Sverige. Men det måste vara hållbar mat – mat som ser till att våra utsläpp minskar och som uppfyller de absolut högsta nivåerna när det gäller hur djur ska behandlas.

Läget i dag är inte okej. Hälften av all mat importeras och kommer från länder där man har lägre miljökrav och behandlar djuren mycket sämre. I Sverige har vi krav som innebär kortare djurtransporter än i resten av EU. I Sverige fixerar vi inte grisar och håller dem fastspända i system, och vi kapar inte knorren på dem. Vi ger mjölkarna rätt till utevistelse, och vi utfodrar inte rutinmässigt våra djur med antibiotika, bara för att ta några exempel.

Sven-Erik Bucht säger att det inte går att ställa krav på den importerade maten. Jag hänvisar till artikel 36 i EU:s fördrag, som öppnar för att medlemsländerna ska kunna ställa krav för att skydda djurs och människors hälsa. Det är två exempel som tas upp i artikeln.

I artikel 36 står också att det inte får vara öppet för godtycke, och det tycker jag är helt korrekt. Om man ska införa lagar och bestämmelser ska alla länder och företag behandlas likadant.

Min direkta fråga till landsbygdsministern är: Har ni i regeringen ens försökt ställa krav på den importerade maten så att det blir samma villkor

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

för mat som är producerad i Sverige och mat som kommer från andra länder?

Som Sverige har agerat hittills har vi varit Europamästare i lagefterlevnad, och det är väldigt sällan vi tar strid för våra egna lagar och regler. Jag tycker att det är hög tid att göra det, Sven-Erik Bucht, om vi ska kunna fortsätta att producera livsmedel och ha högre krav för miljön och djuren.

Anf. 35 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Detta regleras i artikel 36 i fördraget om Europeiska unionen. Det finns skäl som anger att människors och djurs hälsa måste skyddas, men det är viktigt att de åtgärder man vidtar är välgrundade. Man kan inte åberopa att produkter ska hindras från att komma hit på grund av att vi ska värna svenskt djurskydd eller svensk hälsa.

Det finns andra sätt att påverka detta – inom EU och beträffande hur man hanterar den här typen av frågor men också på det internationella planet. Arbetarskydd kan till exempel påverkas via ILO, där vi i Sverige är väldigt aktiva. Men det finns också organisationer som vi kan nyttja för att påverka att djurhälsan förbättras i andra länder.

När det sedan gäller efterlevnaden på EU-nivå i fråga om djurhälsa och livsmedelssäkerhet har Sverige under mycket lång tid varit en stark påtryckare, och det kommer vi att fortsätta att vara, inte minst inom antibiotikaområdet.

Svensk livsmedelsproduktion säger Jens Holm är ansträngd. Ja, jag håller med i fråga om många delar, inte minst när det gäller mjölken. Det har påverkats av den globala obalans som finns mellan produktion och efterfrågan. Men det har också, som Jens Holm skriver i interpellationen, påverkats av att förra finansministern gick ut med signalen att han inte tror på svenskt produktionsjordbruk. Det var oerhört negativa signaler som man skickade ut från den regeringen. Det får givetvis konsekvenser. Att man dessutom vidtog en massa åtgärder som försämrar svenska jordbrukares konkurrenssituation gör inte saken bättre.

Men om vi ser på den utveckling som är i dag kan vi se att efterfrågan är mycket konsumentdriven. Vi måste ha ett stort öra för vad konsumenterna tycker i de här sammanhangen och kroka arm med konsumentensida. Vi ser bland annat att ekologiska livsmedel under 2014 ökade med hela 38 procent, och det finns indikationer på att efterfrågan på den typen av produkter kommer att öka med närmare 50 procent i år – vi får se när vi får de exakta siffrorna.

Det finns oerhört mycket svenska mervärden inom svensk livsmedelsproduktion. De mervärdena ska vi vara rädda om, men vi måste också använda dem betydligt tydligare till konsumenter i vårt land men också till konsumenter utanför våra gränser i EU och utanför EU. Det finns i dag en mycket stark trend hos konsumenter globalt att sammankoppla mat och hälsa. Det är en stor möjlighet för svenskt produktionsjordbruk, som jag tror på, till skillnad från förra finansministern.

Anf. 36 JENS HOLM (V):

Fru talman! Det är bra att det finns högre ambitioner hos den här regeringen. Det välkomnar jag verkligen. Men en regering ska dömas efter hur man agerar. I just den här debatten diskuterar vi möjligheten att Sverige ska ställa krav på mat som exporteras till Sverige, och jag hade en konkret

fråga till landsbygdsministern: Har du ens försökt? Det skulle jag vilja veta. Har ni ens försökt driva den här frågan gentemot EU? Har ni sagt till EU-kommissionen att vi i Sverige har hårdare lagstiftning på miljöområdet, att vi i Sverige ställer högre krav på djurskydd?

Som minimikrav tycker vi att mat som skickas till vårt land ska uppfylla de lagar och regler som vi har satt upp, men inte därför att vi vill behandla andra länder eller företag som vill handla med Sverige godtyckligt – det handlar det inte om. Och det handlar egentligen inte om att vi vill ge svenska producenter någon form av premie eller konkurrensfördel, utan det handlar om att vi sätter miljön, djuren och folkhälsan först. Det är faktiskt de frågorna som tas upp i artikel 36 i EU-fördraget. Det är den artikel som skulle möjliggöra för ett medlemsland att ställa krav på just den fria rörligheten, just på handeln på EU:s inre marknad.

Jag vet, Sven-Erik Bucht, att det är svårt att driva de här frågorna. Jag har själv suttit i EU-parlamentet, och jag tycker att EU är något av en marknadsfundamentalistisk organisation. Man sätter hela tiden den fria konkurrensen, den fria rörligheten för varor och tjänster främst – det är viktigare än allt annat. Men därför är det viktigt att det finns medlemsländer som står upp för djurskyddet, står upp för miljön, står upp för folkhälsan. Det är det jag vill att den svenska regeringen ska göra.

Därför frågar jag återigen: Har ni ens tagit strid för att vi ska ha rätt att ställa krav på den mat som exporteras till Sverige?

Jag vill påminna om bara ett exempel när Sverige gjorde det. När vi blev medlem i EU hade vi ett förbud mot ett bekämpningsmedel som hette parakvat. Vi sa att vi ville ha kvar det förbudet, men EU-kommissionen sa att vi måste ta bort det. Då drev vi den frågan hela vägen till EU:s domstol, och vi vann faktiskt. För ovanlighetens skull konstaterade man att det var viktigare att ett medlemsland skulle kunna ha ett förbud mot ett farligt bekämpningsmedel än att bekämpningsmedlet skulle kunna säljas fritt på hela EU:s inre marknad. Och i dag är parakvat faktiskt förbjudet inom hela EU.

Det, Sven-Erik Bucht, är ett konkret exempel på att det ibland lönar sig att ta strid. Jag tycker att djuren, miljön och folkhälsan är så pass viktiga att vi ska ta strid för att ställa krav på den mat som säljs till Sverige.

Det finns också något annat intressant i landsbygdsministerns svar. Det är att regeringen driver frågor om djurskydd inom ramen för internationella avtal. Det tycker jag är jätteviktigt. Då skulle jag vilja veta vilka avtal det kan handla om. Vi har handels- och investeringsavtalet TTIP mellan EU och USA som finns högt upp på dagordningen nu. Där är jag och väldigt många andra rädda för att det kommer att bli en press nedåt i lagstiftningen.

Därför vill jag veta om Sverige kräver att länder ska ha rätt att lagstifta om progressiva djurskyddslagar och miljölagar och att detta aldrig ska kunna äventyras av den fria handeln mellan EU och USA. Driver den svenska regeringen det?

Anf. 37 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Vi ska i Sverige ta hand om våra djur på ett bra sätt, och jag vill hävda att vi i Sverige är världsmästare på djurvälstånd. Vi ska också ha hög livsmedelssäkerhet, och vi ska inte nöja oss med det utan vara en stark påtryckare i EU-sammanhang och i internationella sammanhang

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

kring detta. Det har Sverige varit under lång tid, och vi ska inte vara försiktiga med det. Det är frågor som ständigt och jämt ska lyftas upp.

Vi vet att det inom EU finns länder som inte efterlever de lagar som EU har stipulerat. Jag kan bland annat nämna svanskupering på gris. Det är något som vi ständigt och jämt påminner om – så kan man inte ha det, utan man måste vidta åtgärder mot de länder som inte följer detta.

Jag har tagit initiativ tillsammans med mina kollegor i Tyskland, Holland och Danmark, där vi har gjort en gemensam resolution till EU som har lyfts upp på ministerrådet kring just grisproduktion och grisvälfärd. Det är en jätteviktig del att vi ständigt och jämt är påtryckare. Det kan ibland upplevas obekvämt att ta upp de här frågorna, ska jag berätta för Jens Holm, men jag tar dem. Jag lovar att jag inte tänker ge mig.

För ett antal månader sedan lyfte jag på jordbruksministerrådet upp antibiotikaanvändningen och att den måste komma upp till diskussion i TTIP-avtalet. Jag hade faktiskt inte förväntat mig så stort stöd som jag fick från så många länder vid det tillfället. Vi vet ju att det har varit en känslig fråga för många länder. Jag blev väldigt glad. Det blev ett stort stöd för att den positionen ska in, och kommissionären tog till och med till sig den frågan. Den frågan är nu också inlyft i de förhandlingar som pågår med USA, och USA har också sagt att man principiellt är med på att föra den diskussionen vidare. Jag tycker att det ändå visar att det finns en möjlighet.

När det sedan gäller tredjeland är den internationella rätten sådan att man inte kan gå in på själva produktionsmetoderna. Men det viktiga är att vi inom unionen och i Sverige har säkra livsmedel – det ska vi ha. Sedan får man vara lite försiktig när man talar om tredjeland. Det är ofta fattiga länder. Men jag tror inte att de fattiga länderna blir rikare om vi blockerar dem. I stället ska vi vara med och hjälpa till med inte minst tekniskt stöd och andra åtgärder, för att de länderna ska kunna få ett stärkt djurskydd och också kunna stärka arbetsrätten, vilket är oerhört viktigt. Men jag tror inte på det där att vi ska bygga murar, utan jag tror i stället att vi ska vara med och påverka på ett kraftfullt sätt. Sverige gör skillnad både inom EU och globalt. Jag är övertygad om att antibiotikan är en jättestor global utmaning. Det inser fler och fler, men visst ska vi också fortsätta trycka på.

Anf. 38 JENS HOLM (V):

Fru talman! Landsbygdsministern pratade tidigare i sitt inlägg om att efterfrågan på ekologiska livsmedel ökar jättemycket i Sverige. Det gör den ju, men varifrån kommer de ekologiska livsmedlen? Jo, de importeras i stor utsträckning från till exempel Danmark och Tyskland. Det är stora förlorade affärsmöjligheter för svenska bönder.

Jag tycker att det är bra att landsbygdsministern har lyft upp frågan om till exempel antibiotika i förhandlingarna med USA. Vi kanske kan ta den debatten vid ett senare tillfälle. Jag vet att man i USA inte alls är lika pigga på krav på reglering av antibiotikaanvändningen. Där tycker man att det är fullt normalt att rutinmässigt behandla djur med antibiotika.

Det handlar, Sven-Erik Bucht, absolut inte om att bygga murar. Det var ingen vid mitten av 1990-talet, då Sverige fick igenom förbudet mot parakvat, som anklagade oss för att bygga murar. Vi ville stoppa en kemikalie i jordbruket som var direkt skadlig och ibland farlig. Vi lyckades göra det, därför att vi tog strid på EU-nivå. Jag tycker att det är samma sak nu vad gäller importen av mat. Det är otroligt mycket mat som importeras

men som faktiskt inte följer svensk djurskyddslagstiftning eller svenska miljölagar när den framställs. Det borde väl vara rimligt att den mat som vi säljer på vår marknad faktiskt har framställts enligt våra lagar?

Nu, Sven-Erik Bucht, frågar jag för tredje gången: Har ni ens försökt? Har ni lyft upp frågan på EU-nivå och sagt: Nu är mer än hälften av maten som säljs i Sverige importerad, och den framställs inte enligt svenska lagar. Vi vill ha rätten att ställa krav på att produktionen av maten ska följa vår lag. Har ni ens tagit den striden? Det skulle jag vilja veta.

Anf. 39 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Jo, vi ställer krav på EU. Jag kommer till vad vi vill göra för att öka också den svenska produktionen.

När det gäller det ekologiska håller jag med Jens Holm. Det importeras alldeles för mycket till det här landet. Det kunde vara så om man hade en regering som sa att den inte tror på svenskt jordbruk och drog ned på pengarna i landsbygdsprogrammet till ekologiskt jordbruk. Men den här regeringen har med kommissionen förhandlat fram en betydligt högre nivå i landsbygdsprogrammet för att stimulera ekologisk produktion. Det är 200 miljoner mer. Men, Jens Holm, det är inte säkert att det räcker. Vi ser en sådan stark trend hos konsumenterna i dag, och vi har möjlighet vid ett antal tillfällen under den här programperioden att vrida om till ytterligare insatser för att stimulera det här. Vi är långt ifrån självförsörjande när det gäller ekologiska produkter, och det är inte bra.

Vi ska hög djurvelfärd, och vi ska ha ett bra jordbruk. Vi ska inte ställa det ekologiska mot det konventionella. Det svenska så kallade konventionella jordbruket är ett i hög grad miljöanpassat jordbruk jämfört med många andra länder. Det är viktigt att vi ser även det.

Hur ska vi öka vår produktion? Det är för att öka den som vi har tagit initiativet till en nationell livsmedelsstrategi. Statsministern skrev in i sin första regeringsförklaring att vi ska ha en sådan. Det är min uppgift att genomföra det. Vi har en djup och bred dialog med intresseorganisationer och med branscherna, och jag hoppas att vi här i riksdagen under våren ska kunna göra ett gemensamt klubbslag för att öka svensk livsmedelsproduktion. Det är nödvändigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2015/16:53 om transporternas inverkan på klimatet

Anf. 40 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Rickard Nordin har frågat mig vad min konkreta handlingsplan är för hur Sverige ska implementera direktivet om utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen. Syftet med direktivet är att minimera transporternas oljeberoende och minska deras inverkan på miljön. Direktivet kräver bland annat att varje medlemsstat ska anta ett nationellt handlingsprogram för utvecklingen av marknaden för alternativa bränslen inom transportsektorn och utbyggnaden av den tillhörande infrastrukturen.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Handlingsprogrammet ska överlämnas till kommissionen senast den 18 november 2016.

Regeringen vill att Sverige ska ha en fossilfri fordonsflotta och är positiv till direktivets syfte. Infrastrukturen för alternativa bränslen är en viktig fråga för att kunna ställa om person- och godstransporterna till mer hållbara alternativ.

Näringsdepartementet har, i samarbete med andra berörda departement, påbörjat ett arbete med att ta fram handlingsprogrammet, som ska stämma överens med unionens gällande lagstiftning för miljö- och klimatskydd. Självfallet kommer berörda intressenter att ges tillfälle att ge synpunkter på handlingsprogrammet under arbetets gång.

Direktivet innehåller också en rad bestämmelser där det krävs att medlemsstaterna författningsreglerar vissa frågor. Det gäller framför allt krav på att laddningsstationer för elfordon och tankstationer för naturgas och vätgas uppfyller vissa angivna standarder men också krav på information till användarna. Näringsdepartementet har även när det gäller dessa frågor påbörjat ett arbete med att genomföra direktivet.

Anf. 41 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Tack, ministern, för ett tydligt svar! Det finns dock några saker som jag är lite fundersam över. Ministern skriver att regeringen vill se en fossilfri fordonsflotta. Det är ett jättebra och beundransvärt mål och samtidigt avgörande om man ska bli världens första fossilfria välfärdsstat, vilket regeringen också har uttryckt att man vill. Men det här saknar helt konkretion, precis som i mycket annat av regeringens politik. Vilket år tänker man att det här ska uppnås? Och hur behandlar regeringen det faktum att vi inte har något delmål på vägen när vi nu redan har nått upp till 2020-målet?

Vi i Centerpartiet vill gärna se att man antar ett nytt delmål till 2020 på 30 procent förnybart i transportsektorn. Hur ställer sig regeringen till det? Skulle ministern kunna tänka sig att förtydliga några av de här fina orden och flosklerna om fossilfrihet och världens första fossilfria välfärdsstat så att vi kan bedöma om det här är ambitiöst eller om det är ganska flyktigt? Skulle ministern vilja konkretisera så att vi får veta hur viktigt man anser att det här är?

Anf. 42 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! När det gäller konkretion av tidsplaner och annat för hur det här arbetet ska drivas och vilka målsättningar som är både tillräckligt utmanande för att ställa krav på oss gemensamt och relevanta i meningen att de är möjliga att uppnå pågår det ett arbete inom framför allt Miljö- och energidepartementet där Sveriges miljömål hanteras. Vi har inte på Näringsdepartementet någon tidsplan för när Sverige ska uppnå en fossilfri fordonsflotta. Däremot har vi en ambitiös plan när det gäller att inte minst samverka med industrin, myndigheter och andra berörda för att snabba på det här arbetet som vi tycker har gått lite för långsamt.

Den 30 november kommer jag tillsammans med Ibrahim Baylan att bjuda in intressenterna när det gäller utbyggnaden av infrastruktur för alternativa drivmedel för att få deras syn på i vilken takt man kan gå fram, vilken roll staten respektive marknaden ska spela och hur arbetet ska drivas framåt. Innan den 18 november nästa år kommer det här arbetet att ha

kommit så långt på väg att vi kan lämna ifrån oss en tydlig utbyggnadsplan till EU-kommissionen så som direktivet föreskriver.

Prot. 2015/16:24
10 november

Anf. 43 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Det har tagits ganska många politiska initiativ i den här frågan. I Energikommissionen, som jag sitter med i, vägrar man att prata om transporter. Sedan finns Analysgruppen för grön omställning och Miljömålsberedningen. Nu pratar man om ytterligare ett arbete där statsrådet tillsammans med Baylan ska bjuda in olika intressenter.

Hur ser ansvarsfördelningen i regeringen ut egentligen? För mig är den ganska otydlig. Det verkar som att det är väldigt många olika processer på gång. Vi från Centerpartiet är lite oroliga. Man hänvisar hela tiden till FFF-utredningen och säger att det inte behövs någon ytterligare utredning. Det har inte kommit något förslag från FFF-utredningen, annat än om elbussar. Men man väljer att utreda bonus–malus-systemet igen. Med kvotplikten händer ingenting. Vi vet fortfarande inte hur det blir med biodrivmedel efter årsskiftet.

Hur ser ansvarsfördelningen ut? Det har sagts att vi ska ha en fossiloberoende fordonsflotta till 2030. Vill regeringen gå ifrån det målet, eller hur ska jag tolka begreppet fossilfri fordonsflotta? Dessutom finns det inget årtal angivet. Går man nu ifrån målet med en fossiloberoende fordonsflotta till 2030?

Anf. 44 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Nej, den målsättningen ligger fast. Det är också därför som man jobbar på ganska många olika fronter samtidigt. Det kräver insatser på många olika områden.

När det gäller vilka miljömål Sverige ska ha och ställa sig bakom är det Miljömålsberedningen som hanterar den frågan. Det var också skälet till att jag i mitt första inlägg sa att vi inom Näringsdepartementet inte sätter upp några sådana mål. Det är alltså Miljödepartementet som har hand om den frågan.

Till hearingen den 30 november har Ibrahim Baylan och jag bjudit in de intressenter som är berörda av en utbyggnad av infrastrukturen för alternativa drivmedel. Vi vill höra vad de har för syn. Det är ett inspel i arbetet med att ta fram den handlingsplan för en utbyggnad av infrastruktur som kommissionen har efterfrågat. Handlingsplanen är ju inte direkt beroende av vilka miljömål som vi sätter upp, utan den är direkt beroende av att EU-kommissionen har begärt att alla medlemsstater ska leverera en sådan handlingsplan. Då kan det vara bra att veta hur de som är berörda av frågan ser på sin egen roll, på statens roll och på hur framtiden kan och bör gestalta sig.

Samtidigt pågår det en hel del försöksprojekt runt om landet både om elmotorvägar och om alternativa drivmedel för olika typer av fordon och transportslag, och vi följer dessa projekt med stort intresse.

Här pågår alltså ett regelgivningsarbete och ett regleringsarbete samtidigt som det parallellt pågår en teknikutveckling. Jag tycker att skedet just nu är oerhört spännande. Det händer väldigt mycket, och man kan med visst fog säga att det nu sker ett skifte i synen på fossila drivmedel och hur fordonsflottan behöver ställas om i framtiden.

Svar på
interpellationer

Jag kan lugna Rickard Nordin med att det pågår ett arbete där det klart och tydligt framgår vem som har ansvar för vad. Men det är ofrånkomligt att arbetet sker i flera parallella processer, eftersom det behövs åtgärder inom många olika områden.

Vi har sagt att vi ska införa ett bonus–malus-system. Vi tror att det är mer effektivt som styrmedel än det nuvarande regelverket. Men precis som alla andra skattefrågor bereds den inom Finansdepartementet, och så tror jag att det var på den tidigare regeringens tid och så har det nog varit på alla regeringars tid, att frågor som har beröringspunkt med flera olika departement fördelas så att det departement som har bäst förutsättningar för att göra ett helgjutet arbete får ärendet på sin lott.

Det betyder inte att departementen arbetar helt oberoende av varandra, men det är tydligt uttryckt att miljömålen bereds i Miljömålsberedningen som arbetar under Miljö- och energidepartementet. Specifika frågor om fordonskrav och liknande hanteras av Näringsdepartementet. Frågor som handlar om skattelagstiftning bereds inom Finansdepartementet – precis som det alltid har varit.

Anf. 45 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag håller med statsrådet om att det sker ett skifte i synen på fossila drivmedel, och det skiftet är det nog framför allt regeringen som står för. Vi har ett mål om fossiloberoende fordonsflotta, men man kan bli orolig när det finns politiska förslag i handlingsplanen som går stick i stäv med detta.

Man höjer skatten på biodrivmedel med i runda slängar 400 miljoner kronor per år. Enligt Anläggningsbesked för biodrivmedel kommer det antagligen inte att bli så många nya anläggningar för biodrivmedel. Dessutom äventyras volymerna av biodrivmedel som vi importerar. Man kapar i supermiljöbilspremien för laddhybrider i ett läge då dieslbilar utgör en allt större andel av nybilsförsäljningen. Det gäller också för juridiska personer – alltså förmånsbilar. Samtidigt sänker man förmånsvärdet, så att det hela blir ännu sämre.

Detta får ganska stora och långtgående effekter. Finns det med över huvud tagit i regeringens kalkyl? I den nuvarande budgeten ser jag bara försämringar för transportsidan, framför allt för personbilstransporterna. Det gör att utvecklingen riskerar att gå bakåt, speciellt om man inte får igenom skattebefrielsen för biodrivmedel. Är de effekter som regeringens budget får på klimatet och på transporterna någonting som infrastrukturministern tar hänsyn till i arbetet med handlingsplanen?

Anf. 46 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tror att Rickard Nordin är väl medveten om att också skattefrågan och biodrivmedel ingår i EU-lagstiftningen. Det gör det svårt för oss att premiera den typen av drivmedel på det sätt som vi hade önskat. Det pågår ett ganska intensivt arbete också på Finansdepartementet för att påverka i EU för att det ska bli möjligt för medlemsstaterna att subventionera biodrivmedel på ett annat sätt.

När det gäller supermiljöbilspremien är avsikten med den förändringen att få fler rena elbilar eftersom marknaden nu börjar att bli mogen. Dessutom är inköpspriset för en elbil väsentligt mycket högre än för många andra bilar, vilket gör att tröskeln för att köpa en elbil är högre. Genom att

förändra supermiljöbilspremien så att det blir mindre betungande att köpa en elbil är ju ambitionen att man ska öka den försäljningen och i stället minska försäljningen av mer miljöpåverkande bilar.

Arbetet med att ta fram en plan för utbyggnad av infrastruktur för alternativa drivmedel har precis påbörjats. Där gäller det också att bena ut vad staten ska göra. Det är viktigt att staten inte tar på sig hela ansvaret för utbyggnaden, utan det måste finnas en marknad som tar vid och där staten kan vara med i ett inledningsskede och starta upp pilotförsök och sådant.

Arbetet pågår. De förslag som vi lägger fram och de beslut som vi fattar driver sammantaget fram en fordonsflotta som är fossiloberoende och som medverkar till att transportsektorn bidrar positivt till klimat- och miljömålen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

§ 11 Svar på interpellation 2015/16:66 om tillstånd för längre ledbussar

Anf. 47 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Lotta Finstorp har frågat mig vilka förändringar vi kan förvänta oss när det gäller tyngre och längre fordon. Lotta Finstorp har även frågat mig om jag avser att se till att det blir enklare att få tillstånd för längre ledbussar – detta mot bakgrund av att Sverige har högt uppställda miljömål och en ambition om att fler ska åka med kollektivtrafik.

Jag delar Lotta Finstorps inställning att en väl fungerande och tillgänglig kollektivtrafik är viktig. En resurseffektiv kollektivtrafik kan minska transportsektorns miljöpåverkan samtidigt som fler ges möjlighet att åka tillsammans.

I Malmö och Göteborg finns i dag linjetrafik med ledbussar som är längre än 18,75 meter. Transportstyrelsen har meddelat föreskrifter som tillåter att bussar får föras trots att de överstiger trafikförordningens maxlängd för att möjliggöra denna trafik.

Jag anser att det är angeläget att regelverket beaktar utvecklingen. Regeringen gav därför i juni i år Transportstyrelsen ett särskilt utredningsuppdrag. I uppdraget ingår att utreda och lämna förslag på författningsändringar för att längre ledbussar, samt bussar med tillkopplad släpvagn avsedd för personbefordran, ska kunna framföras utan att särskilda föreskrifter meddelas av Transportstyrelsen.

Vilka eventuella förändringar vi kan förvänta oss när det gäller dessa längre bussar är det för tidigt att uttala sig om innan utredningen har redovisats och analyserats. Transportstyrelsen ska redovisa uppdraget till Näringsdepartementet senast den 29 april 2016.

Anf. 48 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag tror att vi har en stor samsyn här, och jag hörde det också på svaret. För att klara klimatutmaningarna och de växande städerna måste fler åka kollektivt. Tåg, spårvagnar och bussar måste ges förutsättningar för att öka

attraktionskraften och för att få fler att ställa bilen och i stället åka kollektivt. Då är det viktigt att ta reda på vad det är som förändrar resenärers beteende.

Flera utredningar visar att bland annat kvalitet, bekvämlighet, punktlighet och attraktiva tidtabeller är sådant som påverkar om man väljer att åka kollektivt i stället för att ta bilen. Det är positivt att regionerna har tittat på vad som framkommit i utredningar och fokuserar på att göra de här förändringarna för att få fler att åka kollektivt.

I debatten fokuseras ofta på spårbunden trafik. Jag har i den här kam-maren deltagit i många debatter, framför allt under förra mandatperioden, där gummihjul ställts mot järnhjul på spår. Det blir en helt snedvriden de-batt. Vi kommer aldrig att kunna bygga spår till varje by eller samhälle, utan vi måste ha bussarna, som tillsammans med spårbunden trafik kan transportera framför allt pendlare – arbetsmarknadsregionerna har blivit mycket större. I debatten låter det som att det är många fler som åker med spårbunden trafik än med busstrafik. Men 2013 åkte 52 procent med buss, 23 med tunnelbana, 13 med järnväg, 11 med spårväg och 1 procent med sjöfart.

Utvecklingen inom segmentet tunga fordon sker väldigt snabbt nu. Det händer till exempel väldigt mycket kring förarlösa fordon. Om någon för tio år sedan hade nämnt BRT, bus rapid transit, hade frågorna blivit många. Men nu har, som ministern också säger i svaret, till exempel Malmö och Göteborg utvecklat en väldigt bra trafik med superbussar, som man också kan kalla det.

Då är det också viktigt att vi har lagstiftning och förordningar som föl-
jer utvecklingen. Det har hänt väldigt mycket de senaste åren. Det är därför jag har ställt interpellationen. Man kan göra särlösningar lagstiftnings-mässigt för de nya superbussarna, vilket har fått göras i Malmö och Göte-borg. Men det är flera kommuner och regioner som står i begrepp att införa längre bussar. Då är det en väldigt lång väg att vandra avseende handlägg-ningstider och så vidare. Det kan ta upp till ett år, rent av drygt ett år, har jag hört, för Transportstyrelsen att fatta beslut om tillstånd att framföra längre fordon.

Jag tror att superbussarna, de längre bussarna, har kommit för att stanna. De har en mycket större kapacitet och kan ta över 70 passagerare, om jag inte minns fel. Det finns raka och tydliga linjesträckningar och full prioritet på egna banor och körfält. Det gör också att man som resenär vet att man kommer fram vid den tid som man beräknat eller som tidtabellen anger.

Därför skulle jag vilja att ministern vidareutvecklar detta. En utredning har tillsatts, vilket är väldigt bra. Men sedan gäller det att leverera. Det brinner lite grann i knutarna, om jag får använda den liknelsen. Regioner och kommuner står och stampar och vill dra igång sina BRT-system, men det tar alldeles för lång tid att få fram besluten. Ledtiderna är för långa.

Jag skulle gärna vilja höra en utveckling av ministerns svar. När kan vi tänka oss att det här finns på plats?

Anf. 49 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Som jag sa i mitt svar ska Transportstyrelsen leverera ut-redningsresultatet i april nästa år. Innan dess kommer det inte att bli aktu-ellt med några förordningsförändringar.

Detta är trots allt ganska ny teknik som vi börjar se en utveckling av. De här bussarna ställer naturligtvis andra typer av krav. De busstyper som har prövats i Sverige har haft två leder. I andra länder kan de ha en led men fortfarande vara lika långa. När man gör regelförändringarna måste man tillse att trafiksäkerheten inte åsidosätts, beakta hur fordonen ska interagera med övrig trafik, se vilka krav som eventuellt behöver ställas på infrastruktur och så vidare. Det enklaste hade varit att bara banka klubban och säga: Det här tillåter vi! Men jag tror att det är viktigt att man gör ett ordentligt arbete där man säkerställer att man inte skapar problem när själva syftet är att lösa problem.

Som Lotta Finstorp säger är behovet av nya kollektivtrafiklösningar väldigt stort. Av miljöskäl och livskvalitetsskäl behöver vi minska privatbilismen i våra större städer och gå över till transportsätt med mindre miljöbelastning. På så sätt skapas också större utrymme för människor att röra sig i staden och ta del av staden på ett attraktivare sätt i stället för att behöva trängas med bilar hela tiden.

Därför har regeringen också tillskjutit medel till stadsmiljöavtalen. Tanken är att kommuner och regioner ska komma med idéer om hur man kan utveckla en kapacitetsstark, effektiv, miljövänlig och hållbar kollektivtrafiklösning, att staten går in som medfinansierare och att kommunerna och regionerna som motinsats till exempel bygger betydligt fler bostäder eller gör andra insatser som sammantaget bidrar till attraktivare stadsmiljöer.

Detta är också ett led i att främja nytänkande kring kollektivtrafik. Det finns naturligtvis väldigt bra lösningar redan i dag, men jag tror att framtidens stadsbildning och stadsbyggnad kommer att ställa nya krav. Våra förväntningar på kvalitet och bekvämlighet kommer också att föda behov av nya typer av kollektivtrafik. Långa bussar är naturligtvis ett sådant exempel, men jag tror att vi kommer att se fler framöver.

Jag tror att vi egentligen är helt överens om både behoven och målbilden. Det som saknas är att vi gör det på ett sätt som löser problemen och inte skapar nya.

Anf. 50 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Jag tycker att det är en viktig debatt och diskussion som vi för i kammaren. Även om vi har samsyn kring hur det här ska gå till kan målet se olika ut. Förra veckan hade jag en interpellationsdebatt angående beskattningen av el för elbussar, vilket också ligger i det här segmentet – hur vi ska få fler människor att åka kollektivt och hur vi ska klara utmaningen med ett hållbart samhälle. Då var det finansministern jag interpellade. Kanske kommer framtidens bussar att drivas med el. I dag är det bara 0,5 procent av alla bussar som går på el. Men medan man får skatta för den elkonsumtion som driver elbussar framåt beskattas inte den spårbundna trafiken med spårvagnar och tåg på samma sätt alls.

Det vore intressant att höra hur infrastrukturministern ser på detta, även om det är en skattefråga. Jag har respekt för att det var finansministern som tog debatten mot mig, men det finns olika delar i detta. Bland annat gäller det just elbeskattningen av elbussar. Vi kommer inte att klara det hållbara samhället om vi inte har både och – både spårbunden trafik och trafik med gummihjul. Vi behöver bussar som går, både superbussar och korta bussar.

Vi behöver även cyklar, och det måste finnas cykelbanor som går till bytespunkter där det är lätt att parkera sin cykel och där man vet att den står kvar när man kommer tillbaka.

Det är viktigt att inte se transportslagen som solitärer, ett i taget, utan som helhetslösningar. Vi kommer att behöva ha cykeln, bussen, spårvagnen och tåget för att kunna klara de stora utmaningarna. Jag kan känna en oro för att regeringen tittar på det som enstaka lösningar och missar den helhet som kan göra att det blir effektivare och att vi får ett hållbarare samhälle. Även om skatter är finansministerns fråga skulle jag önska att infrastrukturministern kunde säga någonting om hur regeringen ser på detta inför framtiden.

I detta anförande instämde Erik Ottoson (M).

Anf. 51 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag kan lugna Lotta Finstorp med att jag i alla möjliga sammanhang brukar framhålla vikten av att se intermodalt på alla typer av transporter. Det vi ska fokusera på är vilken funktion transporterna har för att samhället ska gå runt och fungera, vilka behov människor har av att röra sig till arbete, fritidssysselsättningar, skola och mycket annat, vilka behov industrin har av att förflytta varor, vilket behov vi har av att få in varor i våra butiker – naturligtvis inte bara i städerna utan även på landsbygden – och att försöka se hur vi så resurssnålt och effektivt som möjligt kan säkerställa att de behoven blir tillgodosedda. Jag tror att vi i betydligt större utsträckning kommer att behöva se på hur man kan få fungerande flöden. För den som är resenär och pendlar är det resan från dörr till dörr som är intressant. Det hjälper inte om transporten i mitten är aldrig så effektiv om ändpunktsanslutningarna inte fungerar.

Där tror jag att den ökade digitaliseringen och informationstekniken kommer att spela en otroligt stor roll. Man kommer att kunna planera sitt resande på ett helt annat sätt och koppla ihop cykel, gång och olika transportslag däremellan.

Det handlar om olika typer av prenumerationer på flera olika transportslag. Man kanske har ett abonnemang som innehåller viss andel kollektivtrafik, några taxiresor, hyrcykel och hyrbil i ett paket som man anpassar efter de behov man har.

Det pågår en ganska intensiv utveckling. Vi behöver kombinera stadsutvecklingsfrågor och planeringsfrågor med transportpolitik och den nya tekniken. Sammantaget pågår mycket spännande. Vi behöver på olika sätt främja den utvecklingen genom att ha en följsamhet i regelverk.

Vi ska självklart se till att vi i våra regler beaktar miljö, trafiksäkerhet och andra saker. Men vi ska samtidigt inte lägga hinder i vägen för en önskad utveckling. Det är skälet till att vi har gett Transportstyrelsen i uppdrag att utreda de längre bussarna. Vi ser att det finns ett område där nya möjligheter öppnar sig och där nuvarande regelverk förhindrar en sådan utveckling.

Jag tror samtidigt att det är en fördel att vi nu har haft försöksverksamhet i både Göteborg och Malmö. Det kan man ha med som ett underlag i hur man utformar regelverket. Det är alltid lättare att man har något konkret att utgå ifrån där man ser hur det fungerar i praktiken och vilka eventuella problem man har stött på.

Det finns ingen önskan från regeringen att förhålla eller att försvåra utvecklingen, utan tvärtom. Som jag sa tidigare är stadsmiljöavtalen och de pengar som regeringen har avsatt där ytterligare ett sätt att försöka bidra till att utvecklingen påskyndas. Det handlar om att så fort som möjligt bidra till både bättre miljö och mer attraktiva städer.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Anf. 52 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Intermodalitet är precis vad det handlar om. Det gäller att se trafikslagen som ett sammanhang. Jag hade förmånen att sitta i Bostadsplaneringskommittén. Där var infrastruktur och kollektivtrafik en del, och bostadsplanering och byggande på regional nivå var den andra. Det handlar om hur man ska kunna få ihop det på ett bra sätt. Det hjälper inte om den ena handen bygger bostäder och den andra försöker få till kollektivtrafik och infrastruktur. Det måste ske i samspel och samklang med varandra. Jag tycker att vi i kommitténs arbete kom fram till bra slutsatser.

Alla partier vill se en ökning av resenärer som åker kollektivt i stället för i egen bil. Det som är problematiskt är när man fokuserar på biljettpriset som det enda som gör att människor ställer bilen. Utredningarna visar väldigt tydligt att det handlar om att människor ska kunna ta sig från bostad till arbetsplats smidigt och utan för många bytespunkter, och gärna där superbussarna finns som har egna körfält. Men det ställer krav på att man i samhällsplaneringen i städer och mellan städer tar med sig det i tanket.

Jag läste en rapport från Malmö om att superbussarna har blivit en succé med fler resenärer som åker buss till jobb, skola och andra studier. Bussens roll i samhället är en viktig del. Jag är väldigt glad att vi inte står här i kammaren och att den ena håller på järnhjulen och den andra på gum-mihjulen. Vi behöver alltihop.

Anf. 53 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Utgångspunkten måste vara att se på vilket behov transporten ska uppfylla. I det kommer vi att behöva alla möjliga olika typer av transporter.

Det finns skäl att också öka den spårbundna trafiken och att bygga ut spår framför allt i de mest kapacitetskrävande avsnitten. Där är spårbunden trafik överlägsen. Men denna typ av väldigt kapacitetsstarka bussar har fördelen att de är mer flexibla än vad en spårinfrastruktur är.

Det är fel att ställa olika transportslag mot varandra. Det handlar om att totalt sett främja både framkomlighet och tillgänglighet och samtidigt minska transportsektorns miljöpåverkan. Man behöver jobba med olika instrument för att nå de målen.

Förr var det inte helt ovanligt att man planerade för ett nytt bostadsområde och först i efterhand kom på att det kanske vore bra att också ha en busslinje dit. När sedan alla satt där med två bilar per hushåll och redan hade vant sig vid att åka bil till jobbet kom busslinjen.

Jag tror att det finns en betydligt större mognad i dag när man planerar nya bostadsområden och att man planerar för hur transporterna till och från bostadsområdet ska se ut. Man arbetar också med förtätning på ett helt annat sätt där man utnyttjar befintliga knutpunkter och kollektivtrafiklägen.

Vi är bara i början på den resan. Transporterna ses som en del av samhällsplaneringen och inte som någonting som ska leva sitt eget liv vid sidan av. Det är egentligen kärnfrågan i detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2015/16:67 om bärgning och bogsering av långa ekipage

Anf. 54 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi har alldeles nyss konstaterat att vi är väldigt eniga om att längre bussar är något positivt som vi ska försöka främja på olika sätt. Men vi kan också konstatera att det ibland händer att de längre fordonen inte fungerar så bra som det var tänkt, och då behöver de bärgas.

Herr talman! Lotta Finstorp har frågat mig om trafikförordningens begränsning gällande maximal längd för ett fordonståg vid bärgning och bogsering behöver ses över och uppdateras och om jag avser att initiera ett sådant arbete. Om jag inte avser att initiera ett sådant arbete undrar Lotta Finstorp vad motiveringen är till att inte se över lagstiftningen. Om jag avser att göra en översyn undrar Lotta Finstorp när ett förslag kan förväntas.

Frågan om bärgning av fordon eller fordonskombinationer som överstiger den maximalt tillåtna fordonslängden 25,25 meter har aktualiserats efter att försöken med 24 meter långa tvåledade bussar inleddes i Göteborgs kollektivtrafik 2007. Vid ett haveri eller en olycka med ett så långt fordon har Polismyndigheten från fall till fall utfärdat en särskild dispens för att genomföra bärgningen. En sådan ordning ska självklart inte tillämpas vanemässigt.

Efter det att regeringen i juni i år gav Transportstyrelsen i uppdrag att utreda möjligheterna att mer generellt tillåta långa bussar i kollektivtrafiken har frågan aktualiserats på nytt. Jag är medveten om att trafikförordningen inte medger bärgning av så långa fordon eller fordonståg utan att särskild dispens medges.

Jag delar därför interpellantens inställning att reglerna måste följa utvecklingen. Regeringskansliet har mottagit en framställan om en ändring, och inom kansliet bereds vilka förändringar som är nödvändiga.

Anf. 55 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Tack för svaret, ministern! Fler människor åker kollektivt. Precis som vi sa i den tidigare interpellationsdebatten handlar det om att kunna lösa vår tids samhällsutmaningar för att skapa ett hållbart samhälle. Den ökade urbaniseringen innebär förtätning och medför därmed också en större miljöpåverkan.

Att tillåta längre bussar är en viktig del i detta. Det är precis det som vi hade den tidigare interpellationsdebatten om. Min förhoppning är att det kommer att bli tillåtet att köra med längre bussar. Då behöver vi se till att trafikförordningens regler följer utvecklingen att vi får längre bussar. Det måste också vara enklare än i dag att bärga långa fordon.

Enligt trafikförordningen är det i dag inte möjligt, precis som ministern säger, att på laglig väg bärga eller bogsera ett fordon eller fordonståg som är längre än 25,5 meter. Det är en längdbegränsning som innebär stora utmaningar för såväl kollektivtrafik som för transportsektorn.

Många passagerarbussar, såväl ledade som oledade, är i dagsläget för långa för att rymmas inom dagens längdbegränsning för bärgning eller bogsering. Även längden på många lastbilar, trailrar eller släp överstiger också den tillåtna längden för bärgning eller bogsering. Situationen kompliceras ytterligare av att en del lastbilar inte är delbara.

För att man ska få göra och kunna genomföra en bärgning eller bogsering av dessa långa fordon behöver polismyndigheten utfärda särskild dispens, och polisen måste finnas fysiskt på plats vid haveristen för att kunna utfärda den särskilda dispensen. Det kommer att innebära långa väntetider om bärgningsföretagen inte ska bryta mot lagen. Det är bara att se på detta: Det gäller långa fordon över huvud taget. En buss som är för lång för att bärgas utan dispens och som är full av passagerare och står på en motorväg, E4:an, kan få stå länge innan en polispatrull kan prioritera att åka ut för att skriva dispensen.

Här måste vi göra en förändring i förordningen. Detta kan vara betydligt mer trafikfarligt än då bärgaren – den som kör bärgningsbilen – och chauffören tillsammans kan lasta upp bussen betydligt snabbare och på det sättet undvika att hindra trafiken och framkomligheten där haveristen står.

Liknande problem finns även för delbara lastbilar, men där innebär dessutom själva delningsmomentet en risk då en del av ekipaget behöver lämnas kvar på plats under den tid som bärgningen eller bogseringen sker samtidigt som konstruktionen av stödben på vissa trailrar endast får användas då trailern är olastad.

Här finns en trafiksäkerhetsmässig problematik, och det handlar även om tidsaspekten. Om vi tänker på vad vi helst vill att våra poliser ska arbeta med får vi också tänka på att man kan få vänta väldigt länge innan polispatrullen, som kanske finns långt bort, kan komma ut fysiskt för att skriva dispensen. I haveristen kan det då sitta ett antal resenärer som får vänta länge, och så vidare.

Det är gott så – att detta finns med i utredningen och att man ska titta på det. Men jag känner en oro för leveransen, alltså när man ska göra förändringen. Jag tror att detta är precis vad utredningen kommer att komma fram till. Jag vill gärna höra några kommentarer från ministern till detta.

Anf. 56 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Om det var otydligt i svaret ska jag börja med att säga att detta inte ingår i uppdraget. Det är i stället ett arbete som pågår internt på Näringsdepartementet med att ta fram förslag till eventuella förordningsförändringar när det gäller bärgning av längre fordon. Man kan nog konstatera att detta borde ha gjorts tidigare. Men jag tror att det är så enkelt att problemet inte har uppstått, och därför har det inte heller aktualiserats.

Polismyndigheten har fortfarande inte signalerat att detta är ett problem. Däremot har det kommit signaler från bärgningsbranschen om att man har haft bekymmer när man har behövt göra denna typ av insatser. Man har då fått invänta polis för att kunna få den nödvändiga dispensen.

Det finns några saker som man behöver ta ställning till i ett sådant här arbete. Det blir väldigt långa ekipage om man har en lång buss och dessutom en bärgare. Då bör man naturligtvis ställa sig frågan: Vilka särskilda krav behöver eventuellt ställas i anslutning till en sådan här bärgning? Hur kan man till exempel säkerställa att man får en framkomlighet? Det är inte alla vägar som är anpassade. Inte minst gäller det vägar där det förekommer rondeller eller liknande. Hur ska man hantera den typen av situationer?

Behöver man ställa särskilda krav på hur bärgningsfordonen ska vara beskaffade för att man ska kunna klara av att genomföra en bärgning på ett säkert och bra sätt? Finns det andra saker i hanteringen som behöver uppmärksammas så att den förordningsändring som föreslås också blir möjlig att hantera i verkligheten?

Det arbete som pågår inom departementet är så långt gånget att det kommer att remitteras till berörda aktörer de närmaste veckorna; det är den information jag har fått. Sedan får vi ta ställning när vi hör hur remissinstanserna ställer sig till hur vi ska gå vidare och till vilka förordningsändringar som eventuellt ska genomföras. Men detta arbete pågår alltså inte i Transportstyrelsen utan internt på Näringsdepartementet. Det har kommit längre eftersom det innebär en mindre justering i en förordning än vad arbetet med att tillåta längre fordon generellt gör. Det är ett betydligt mer omfattande arbete.

Anf. 57 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Det var intressant att höra att det är ett internt arbete som pågår just nu och att det snart kommer att gå ut på remiss. I Almedalen i somras uppmärksammades ett antal riksdagsledamöter på problematiken. Då fanns också polismyndigheten med och människor från bärgningskårer och från Sveriges Bussföretag, som var de som anordnade detta. Vi fick en hel del exempel beskrivna för oss, där det hela hade blivit otroligt komplicerat och där man hade fått vänta väldigt länge eftersom det hände saker i någon annan del av polismyndighetens område som gjorde att man på intet sätt kunde prioritera detta. Det blev lågprioriterat.

Det är otroligt bra om detta ska ut på remiss snart. Precis som det sas i en tidigare interpellation om BRT-systemet kommer det att bli fler och fler längre bussar. Sedan kan man verkligen hoppas att det inte kommer att bli haverier med dessa, men vi vet ju att moderna fordon i dag är som datorer. Detta är ingenting där man kan ringa efter någon på bussverkstaden som åker ut och hjälper till. Man måste ofta ha bärgare, och det ställer till det väldigt mycket både för bussföretagaren och för bärgaren, som får stå och vänta på att få den fysiska okulärbesiktningen av haveristen för att kunna flytta på den.

Förordningsförändringen kommer förhoppningsvis på plats inom en snar framtid. Jag tror att om man snabbt får denna förändring på plats skulle det underlätta mycket för inte minst bussbranschen, bärgarna och polisen. Jag vet inte varför inte polisen har hört av sig till departementet eller så, men jag utgår från att också polisen är remissinstans när nu förslaget skickas ut inom en snar framtid.

Jag är glad för att det snart kommer ett förslag på bordet, och jag hoppas att implementeringen sker snabbt. Jag har lite dålig erfarenhet av detta. När man väl har fått remissvaren och gått igenom dem sker det väldigt lite

fram till den förändring som måste ske. Cykelutredningen är väl en sådan sak som inte har gått så där jättesnabbt. Alliansregeringen tillsatte Cyklingsutredningen, och den var färdig och kom för två år sedan, tror jag att det var. Det har hänt väldigt lite med den, och jag hoppas att inte detta blir någon sorts ny cykelutredning som dras i långbänk. Detta är ganska akuta förslag som måste till, och beslut måste fattas.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Anf. 58 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Nu skulle inte denna interpellationsdebatt handla om cykelutredningen, men jag vill ändå påminna om att den cykelutredning som Lotta Finstorp hänvisar till innehöll ganska få konkreta förslag. Dessa förslag har nästan allihop genomförts. Det som kvarstår är en lagändring där remissinstanserna har haft väldigt olika uppfattningar. Jag delar nog inte riktigt bilden av att det har gått så väldigt långsamt i den frågan.

Däremot kan man tycka att vi behöver göra mer för att främja cykling. Där krävs ett samarbete mellan den lokala, den regionala och den statliga nivån där ansvaret framför allt ligger lokalt och regionalt.

Om vi nu ska återvända till bärgning av längre fordon, som detta handlar om, pågår som sagt det arbetet internt på Regeringskansliet, i Näringsdepartementet. Det kommer att skickas ut på remiss inom kort. Jag hoppas att vi när vi remitterar detta får in olika problem som kan uppstå så att vi också tar hänsyn till och höjd för de svårigheter som kan uppstå av skäl som kanske är svåra att förutsäga om man inte har varit inne i en sådan här situation.

Samtidigt ska man komma ihåg att försöksverksamheten har pågått i bara två kommuner, och dessutom i tätort. Det kanske även fortsättningsvis i första hand blir i mer befolkningskoncentrerade områden som BRT-systemet kommer att komma i fråga. Det finns inte tillräckligt stort resandeunderlag på andra ställen. Men i stadskärnorna är det i allmänhet också ganska trångt. Om man inte från början har planerat för sådana här system med ganska raka gator och speciella körfält för bussarna kan det i bärgningshänseende ställa till en del problem.

Jag hoppas att vi får in så mycket underlag från remissinstanserna att vi kan göra en förordningsförändring som också underlättar för denna typ av situationer utan att åsidosätta kraven på trafiksäkerhet och annat som naturligtvis är av oerhört stor vikt att vi hela tiden beaktar, så att de förändringar som vi gör eller den nya teknik som vi anammar och främjar också hanteras på ett sådant sätt att det inte uppstår nya och svårlösta problem. Vi ska verkligen försöka få in så många aspekter som möjligt i beredningen.

Anf. 59 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Jag tackar ministern för förtydligandet om att internutredningen snart kommer att gå ut på remiss.

Jag delar helt ministrarnas uppfattning om att det är klart att man inte kan göra en förordningsförändring som innebär att det kanske blir ännu mer trafikfarligt än i dag. Det som behöver göras är att uppdatera trafikförordningens begränsning gällande maximal längd för ett fordonståg vid bärgning och bogsering. Sedan kanske man dessutom måste ha speciella skyltar eller på annat sätt visa att det är ett extra långt ekipage som bärgas. Men

detta kommer säkert att komma in i remissyttrandena. Det verkar inte vara rocket science, utan det borde gå att lösa.

Lagstiftningen har inte följt med utvecklingen. Vi har under de senaste åren sett en explosion avseende just utvecklingen på fordonssidan till längre fordon helt enkelt. Då har detta inte hängt med riktigt. Jag ser därför fram emot att ta del av remissvaren och att det snabbt kommer en förändring på plats.

Anf. 60 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Apropå detta med snabbhet kan jag bara konstatera att arbetet med de första så kallade stombussarna, som de heter i Göteborg, det vill säga långa och kapacitetsstarka bussar, påbörjades redan 2007. De har alltså varit i trafik i åtta år. Fram till förra året, vid ungefär den här tiden, var det inte den här regeringen som hade ansvar. Under sju år av åtta var det den tidigare alliansregeringen som inte upptäckte detta problem och som inte heller gjorde någonting åt det. Om den nuvarande regeringen på lite drygt ett år kan lösa det tycker jag att vi kan vara nöjda med det.

Detta kommer säkert att bli aktuellt i andra fall. Vi talar om självkörande fordon, intelligent infrastruktur, drönare och den här typen av längre fordon. På en lång rad områden står vi nu alltså inför teknikskiften av olika slag som också innebär att de regelverk som vi lever med inte alltid fullt ut följer med i utvecklingen. Vi måste hela tiden ha en balans. Å ena sidan måste vi bejaka och främja en teknikutveckling som leder till mer klimatsmarta och effektiva transporter. Å andra sidan får vi inte åsidosätta till exempel trafiksäkerhet eller säkerhet ur andra aspekter. Det gäller på något sätt att hela tiden skynda långsamt.

Men jag tror att målsättningen är mycket klar och tydlig, och just i den här specifika frågan pågår det ett arbete som snart är slutfört.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2015/16:129 om järnvägsunderhåll i hela Sverige

Anf. 61 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Emma Wallrup har frågat mig om Trafikverket har en plan för att garantera säkerheten på den del av tågrälsen i landet som har konstruktionsfel och som skulle behöva bytas ut omgående. Emma Wallrup har även frågat mig om jag avser att vidta åtgärder i planeringen för att säkerställa att det även finns en prioritering av fortsatt utbyggnad av kapacitet och att garantera säkerhet på övriga järnvägsanläggningar i hela landet, då investeringar sker i ny höghastighetsjärnväg.

Trafikverket har länge varit medvetet om att den räl som valsades under åren 1976–1982 är behäftad med tillverkningsfel och riskerar att drabbas av långsgående vertikalsprickor. Liksom på resten av järnvägsnätet genomförs regelbundna kontroller av denna räl för att Trafikverket ska kunna följa nedbrytningstakten. Det genomförs även tätare ultraljudskontroller av de bandelar som har räl med risk för långsgående vertikal-

sprickor, i vissa fall tre gånger så ofta som normalt kontrollintervall. Bedömningen av eventuella påträffade sprickor är strängare, det vill säga att anmärkningarna får högre prioritet och därmed kräver kortare åtgärds tid. Trafikverket har således god kunskap om spårens tillstånd. Och de åtgärder som vidtas bedöms garantera säkerheten, vilken alltid kommer i första hand.

Jag delar Emma Wallrups syn på att det finns behov både av att underhålla och utveckla kapaciteten i det befintliga järnvägsnätet och av att satsa på nya stambanor. Regeringen vill förbättra och bygga ut såväl det nationella järnvägsnätet som för den regionala spårtrafiken och börja bygga banor för höghastighetståg. Vi går nu in i den process som ska leda fram till en ny nationell plan och länsplaner för transportinfrastrukturen.

Regeringen kommer att ta del av underlag från både Trafikverket och Sverigeförhandlingen och återkomma om hur man ser på inriktningen av investeringar och underhåll i en proposition till riksdagen nästa höst. Besluten om stora infrastrukturinvesteringar kräver långsiktighet och gynnas av politisk samsyn. Frågan om vilka åtgärder som ska ingå i den nya nationella planen, såväl investeringar som drift och underhåll, tar regeringen ställning till i den kommande åtgärdsplaneringen.

Det är många och svåra avvägningar som kommer att behöva göras under den här processen, men järnvägssystemets säkerhet är något som vi inte kan tumma på, och säkerheten i det befintliga systemet får inte stå tillbaka för nya satsningar. För ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart Sverige måste vi vårda och nyttja den transportinfrastruktur vi har på ett så kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt som möjligt, samtidigt som vi genomför angelägna utbyggnader av transportsystemet. Målet är att öka och stärka kapaciteten på järnvägen, så att vi får fler tåg som går i tid och ökar pålitligheten i transportererna.

Anf. 62 EMMA WALLRUP (V):

Herr talman! Under sommaren framkom det av rapporter att det finns konstruktionsfel i 120 mil av järnvägsrälsen. Det utgör en risk för att rälsen spricker och för att tåg spårar ur. Detta har varit känt länge och skulle enligt plan ha åtgärdats redan för 20 år sedan. Men enligt Trafikverket har det inte funnits resurser till detta.

Eftersom vi länge har planerat våra verksamheter med mindre och mindre marginaler har vi stått inför det faktum att vi inte har råd att prioritera sådana åtgärder som garanterar till exempel, som i detta fall, säkerheten för resenärerna. Det anser jag är mycket allvarligt.

Jag blev glad av svaret från ministern om att Trafikverket säger att man har koll på detta och har en strategi för att hantera detta. Men det har framkommit i flera utredningar, och senast i dag från företrädare från Trafikverket i trafikutskottet, att man har brister i översynen av hela tågrälsen. Trafikverket har alltså inte riktigt kapacitet att ha koll på hela anläggningen. Jag vill därför fråga ministern om hon känner sig säker med Trafikverkets strategi.

Jag tog också upp frågan om satsningar på hela infrastrukturnätet och tågrälsen när vi planerar för ett höghastighetsnät. Både i Frankrike och i Kina har man satsat på ett höghastighetstågnät, och sedan har man glömt bort det ursprungliga tågnätet. Både i Kina och i Frankrike har det ursprungliga tågnätet förfallit. Det är fruktansvärt olyckligt om det skulle ske

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

i Sverige eftersom Sverige är ett långt och stort land. Vi är mycket beroende av ett funktionellt tågnät i hela landet. Vi vet alla vilka stora problem som finns redan nu i fråga om tågträlsen. Det är därför jag ställer denna fråga.

FFF-utredningen kom fram till att satsningar på höghastighetståg egentligen inte är det mest prioriterade för att nå klimatmålen. Den belyser att det är särskilt viktigt att satsa på den regionala tågtrafiken och på tågtrafiken i hela landet. Det handlar om både godsförsörjning och persontransporter, och just därför är det extra viktigt att vi har fokus på järnvägen i hela landet och inte låter höghastighetsbanorna ta över.

Vänsterpartiet är positivt till höghastighetståg eftersom vi har en klimatutmaning och måste minska flyget ned till kontinenten. Långsiktigt behöver vi binda ihop höghastighetståg från Sverige ned till kontinenten, och vi måste planera för det redan nu. Det är viktigt. Det är också så att vi bygger *nya* höghastighetsbanor, vilket innebär att vi kommer att få en högre kapacitet på de befintliga banorna. En del av persontrafiken flyttar nämligen över till höghastighetsbanorna.

Det finns alltså många positiva sidor av det hela, men det är fortfarande viktigt att vi inte glömmer bort de befintliga banorna utan fortsätter att underhålla och även fortsätter att bygga ut tåginfrastrukturen. Det gäller särskilt uppe i Norrland.

Det är glädjande att regeringen i förhandlingarna med Vänsterpartiet har kommit fram till att satsa mer på järnvägsunderhållet. Vi kommer upp i ungefär 8 miljarder per år, och det är positivt. Problemet är dock att det länge har påpekats att det egentligen behövs runt 10 miljarder.

Anf. 63 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Detta är en diskussion som egentligen rör sig över många olika områden samtidigt. Så måste det nog också vara, för vi har att beakta och försöka lösa flera olika problem samtidigt. Slutmålet är naturligtvis att kunna erbjuda så effektiva transportmöjligheter som möjligt. De ska vara inte bara miljömässigt hållbara utan också ekonomiskt och socialt hållbara. Vi ska alltså både koppla ihop vårt land – och koppla det till andra länder – och minska transportsektorns negativa klimatpåverkan.

När det gäller höghastighetsbanor är syftet egentligen dubbelt. Det ena syftet är att tåget ska bli mer attraktivt som transportsätt även på de lite längre sträckorna. Framför allt gäller det naturligtvis i södra delen av Sverige, mellan våra tre storstäder. Det ska därmed kunna utgöra ett mer hållbart resealternativ. Det andra syftet är att bygga ut kapaciteten därför att befintliga stambanor har slagit i kapacitetstaket. När man bygger de nya höghastighetsbanorna kommer det också att innebära att de befintliga banorna frigörs för annan typ av trafik, till exempel långsamgående pendeltrafik och godstrafik.

På så sätt kan man alltså säga både att snabbare förbindelser har ett värde i sig och att det finns ett mål om att öka kapaciteten i ett befintligt system. När man så småningom kommer fram till den nya nationella planen, som ska antas 2018, tror jag dock att den precis som alltid kommer att handla om prioriteringar. Även om vi skulle ha enormt höga ambitioner och alla pengar i världen skulle vi nämligen tvingas att prioritera. Inte ens

om vi hade alla pengar i världen skulle det finnas resurser i form av kapacitet, maskiner och kompetens för att göra allting. Prioriteringarna kommer vi alltså alltid att behöva göra.

När vi gör prioriteringarna ska vi dock vara noga med att inte bara fokusera på det som är nytt och häftigt utan också utgå ifrån vilka problem eller vilka behov i samhället våra transportsystem faktiskt ska lösa. Då är det självklart att befintlig anläggning har väldigt hög prioritet, för den fungerar inte tillräckligt bra i dag. Det hjälper ju inte om vi har en ny bana som fungerar om vi har väldigt många andra banor som inte gör det.

Jag är ganska övertygad om att det inte finns någon quickfix. Detta är nämligen ett problem som har uppstått under en lång rad år, och det innebär att det kommer att ta ett antal år att återställa eller utveckla kvaliteten till en godtagbar nivå. Alexanderssons delbetänkande om underhållet påvisar också ett behov av att få bättre kunskap om anläggningen, och det har Trafikverket självt sagt är ett område man behöver arbeta mer med. Ska vi kunna göra en klok och välavvägd planering av underhållsåtgärder behöver vi nämligen en aggregerad kunskap om hur läget är nu.

När det gäller den fråga Emma Wallrup inledde med och som handlar om den felkonstruerade rälen berör det en begränsad del av nätet. Trafikverket har sagt att man har god kontroll över just den delen, för man känner till problemet och har god koll på var den här rälen ligger. Man har också tät tillsyn. Säkerheten är alltså inte hotad. Säkerheten är alltid det som går först och det som alltid ska gå först. Märker man problem som kan hota säkerheten ska man sänka hastigheten eller helt enkelt stänga.

Anf. 64 EMMA WALLRUP (V):

Herr talman! Problemet är att vi får ganska många rapporter, bland annat från Seko och banarbetare, om att man inte kan garantera säkerheten. Till exempel i Stockholm rapporteras det om att det ligger räls som inte ens är fast förankrad i marken och så vidare. Detta har man inte pengar att åtgärda, och det är ju ett gigantiskt problem.

Som jag avslutade mitt förra inlägg med skulle 10 miljarder behövas för att täcka det underhållsbehov vi har. Vi har nu 8 miljarder i vår gemensamma budget, så vi behöver egentligen öka det. När man talar med aktörer kopplade till arbetet med detta talar de samtidigt tydligt om att det skulle vara svårt att åtgärda det som behöver åtgärdas även om vi lade väldigt mycket mer pengar i dagsläget. Organisationen fungerar nämligen inte; det är för många aktörer och för lite samordning.

Detta skulle verkligen kunna underlättas av den inriktning Vänsterpartiet och regeringen har kommit överens om, nämligen att staten ska ta det samlade ansvaret för kontroll och utförande av underhållet vid de svenska järnvägarna. Om vi fortsätter på den banan är jag övertygad om att vi långsiktigt kommer att kunna lösa detta mycket bättre.

Samtidigt behövs det pengar både till underhåll och till utbyggnad i hela landet, förutom satsningarna på höghastighetståg. Jag vill förorda att våga investera och låna, särskilt i denna tid då befolkningen ökar väldigt fort. Enligt ekonomiska teorier är ju en ökad befolkning en viktig parameter för att stärka ekonomin i ett land eller i en kommun. Om man använder situationen rätt och investerar i jobb och infrastruktur samtidigt som man bygger ut samhället kan man alltså komma ut stärkt med en ökad befolkning. Just därför är det så oerhört viktigt att investera nu.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Flera aktörer, bland annat Byggindustrierna och chefen för Svensk Exportkredit, förordar att vi ska våga låna mer nu när vi har ett så bra ränteläge. Jag vet att regeringen och andra talar om OPS-lösningar i stället, alltså att ha med näringslivet i att lösa de stora satsningar som behöver göras. Tyvärr påpekar Byggindustrierna, som många talade med i Almedalen i somras, att man inte är intresserad av en sådan lösning. Det kommer nämligen att höja hyrorna för bostäderna och göra det svårare för människor att ha råd att bo.

Byggindustrierna uttalade alltså väldigt tydligt att man inte är intresserad av en sådan lösning. Man hade fyra fem seminarier med oss politiker om detta i Almedalen, så man var väldigt övertygad om det. I stället förordar man lånefinansiering, precis som chefen för Svensk Exportkredit. Jag vill bara lyfta fram att det är viktigt att tänka igenom dessa frågor noggrant. Det handlar både om att stärka hela landet – få hela landet att leva – och om att ta hand om de invånare som kommer hit. Vi ska tillsammans bygga ett samhälle där vi kommer ut starkare.

Min fråga till ministern är hur ministern ser att vi kan lösa de stora satsningar som behöver göras och som faktiskt i grunden handlar om en klimatomställning för att klara framtiden.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.59 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

§ 13 (forts.) Svar på interpellation 2015/16:129 om järnvägsunderhåll i hela Sverige

Anf. 65 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är ett par timmar sedan vi började debattera den här interpellationen, så jag ska försöka komma ihåg på ett ungefär var vi var någonstans.

Precis som Emma Wallrup påpekade i sitt inlägg är behovet av både ny och upprustad befintlig infrastruktur oerhört väsentligt, särskilt i en tid när vår befolkning ökar och vi ser stora behov av att ställa om transportsystemet till mer av hållbarhet och att samtidigt använda transportsystemet som ett sätt att öka Sveriges tillväxt och förmåga till utveckling och attraktionskraft samt konkurrenskraft.

Samtidigt ska man vara medveten om att det inte är enbart på infrastrukturuområdet som vi ser stora behov. Det hade varit väldigt trevligt för mig som infrastrukturminister om det varit bara ett behov av järnväg som vi såg framför oss de närmaste åren. Men vi kommer att ha stora behov av

att bygga ut välfärdssektorn och inte minst att bygga nya bostäder, det vill säga att vi ser stora behov runt om i samhället. Det vi gör just nu i denna ansträngda situation kommer att kräva ganska mycket eftertanke, så att vi gör rätt saker och på ett sätt som inte innebär att vi föröder våra framtida möjligheter att både värna om en sund ekonomi och se till att samhället utvecklas på ett positivt sätt.

Jag tycker att det är viktigt att vi i det här skedet tittar brett på olika möjligheter till finansiering och i inledningsskedet inte avfärdar några möjligheter utan tittar på lånefinansiering, höjda anslag, OPS-lösningar, möjligheter till fler typer av brukaravgifter och så vidare, därför att vi sammantaget här ser ett ökat behov samtidigt som behoven i andra delar av samhället också är väldigt stora.

Jag tror att vi är ganska överens om hur problembilden och behovsbilden ser ut. Men det vi gör måste vara väl avvägt och väl anpassat till dagens situation men också ta höjd för en kommande situation.

Anf. 66 EMMA WALLRUP (V):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret. Jag håller med om att vi är överens om behovet av satsningar nu, bland annat på infrastruktur och bostäder. Men det är många aktörer som förordar just lånefinansiering, både Svensk Exportkredit, som jag sa tidigare, och Sveriges Byggindustrier. De vill hellre se lånefinansiering än medfinansiering där priset på marknaden höjs. De påstår just att det skulle innebära att det kommer att bli dyrare bostäder för medborgarna.

Det finns en tendens i dag att vilja låta medborgaren här och nu betala hela investeringen av en infrastruktur som ska användas en väldigt lång tid framöver. Det gäller till exempel renoveringarna av hyresrätter. Man har tagit bort möjligheten för bolagen att lägga undan pengar för renoveringar, så att allt ska betalas här och nu av den som bor, trots att det är många människor som ska leva i lägenheten under en längre tid.

Samma sak är det med infrastrukturen. Järnvägen kommer ju att användas en väldigt lång tid framöver. Då är det egentligen ganska klokt att sprida kostnaderna mer så att fler är med och betalar över längre tid, särskilt när räntorna är låga.

Jag känner mig också orolig för det som diskuteras om att använda pensionspengarna för investeringar, eftersom jag är mån om att vi inte urholkar basen för våra pensioner. Det talas om att infrastrukturinvesteringarna ska betala sig med olika sorters avgifter som antingen drabbar medborgaren här och nu eller som inte kommer att ge så mycket vinst tillbaka till pensionsbolaget att man tjänar på det.

När man tänker investeringar tror jag överlag att det är viktigt att tänka på infrastrukturens hela användningstid och att sprida kostnaderna mer rättvist för användarna men också för våra barn, så att vi vågar satsa så mycket som behövs nu.

Anf. 67 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Precis som Emma Wallrup säger kommer den infrastruktur som vi bygger nu att användas av flera generationer framöver. Samtidigt kan vi nog inte utesluta möjligheten att man även om 50 år kommer att stå inför investeringsbehov. Även här gäller det naturligtvis att hitta en balans så att vi inte låser upp kommande generationer i alltför hög grad.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

När det gäller frågan om att öppna möjligheten för pensionsbolag att investera i infrastrukturobjekt handlar det inte om att styra medlen, utan det är fortfarande så att de som förvaltar våra pensionspengar ska göra det på ett sätt som garanterar en långsiktig värdeökning så att vi säkrar värdet på våra pensioner. Det som gör att det finns ett intresse från inte minst utländska pensionsbolag att investera inte bara i Sverige utan över huvud taget är det låga ränteläget i dag. För att få en långsiktig avkastning ser man sig om efter säkra investeringar som ger en stabil avkastning över tid. Jag tycker inte att det är rimligt att avfärda den möjligheten utan att åtminstone ha tittat på vad det skulle ge för möjligheter.

Sammantaget vill jag säga att behoven av att göra nya infrastruktur-satsningar och att vårda den infrastruktur vi har, så att vi får ett fungerande system, är väldigt stora. Regeringen har höga ambitioner på det här området. Det visar sig inte minst i de stora satsningar som vi nu gör på underhållsåtgärder men även stadsmiljöavtal och annat som syftar till att ställa om transportsystemet och garantera god tillgänglighet i hela landet och en stärkt konkurrenskraft för Sverige även i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2015/16:97 om tvistlösning i frihandelsavtalet TTIP

Anf. 68 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Hans Rothenberg har frågat mig hur jag ställer mig till kommissionens förslag om ett nytt domstolssystem för investeringstvister mellan stat och företag och vad det är i det nuvarande systemet som regeringen anser behöver moderniseras. Hans Rothenberg har också frågat mig hur regeringen avser att säkra att EU:s förslag avseende investeringsskydd blir bättre och billigare än det nuvarande systemet och att främjandet av investeringar får en framtonad roll i TTIP.

Låt mig börja med att instämma med Hans Rothenberg om vikten av öppna, tydliga och stabila villkor för internationella investeringar. Ett frihandelsavtal mellan EU och USA bör vara både djupt och omfattande samt täcka alla viktiga aspekter av handel och investeringar. Regeringens målsättning är att nå ett så ambitiöst resultat som möjligt för att stödja tillväxt och sysselsättning utan att möjligheten att stärka skyddet för miljön, löntagarnas intressen och människors och djurs hälsa försämras. Det är också målsättningar som EU:s medlemsstater enhälligt har slagit fast i kommissionens förhandlingsmandat från ministerrådet.

Investeringsskyddsregler syftar till att ge investerare grundläggande skydd mot bland annat diskriminering och expropriation. Om en skiljedomstol finner att en skyddsprincip i ett avtal har kränkts kan den enbart besluta om ekonomisk ersättning till investeraren men inte underkänna ett lands lagar eller demokratiskt fattade beslut.

Äldre investeringsskyddsavtal har haft brister. Bland annat har ett betydande tolkningsutrymme lämnats åt skiljedomstolarna, och avtalen har därmed inte tillräckligt säkerställt staters regleringsrätt. Vidare har tidigare tvistlösningsmekanismer inte varit öppna för insyn, och de etiska kraven

för skiljedomare och möjligheten till ansvarsutkrävande har varit otillräckliga.

Kommissionens förslag till utformning av investeringsskyddet i TTIP, som bygger vidare på reformer i de framförhandlade avtalen med Kanada och Singapore, avser bestämmelser om investeringsskydd samt förslag till en förändrad tvistlösningsmekanism. Det föregicks av ett offentligt samråd och har mottagits väl av Europaparlamentet och av medlemsstaterna. Ett moderniserat investeringsskydd är en central komponent i förhandlingarna med USA.

Förslaget bekräftar staters rätt att lagstifta för att uppnå legitima allmänna ändamål. Det förtydligas att en investerare inte kan förvänta sig att en lagstiftning förblir oförändrad. Kommissionen föreslår ett moderniserat system för tvistlösning i form av en investeringstribunal och en överprövningsinstans. Domarna utses av avtalsparterna för längre tidsperioder och tilldelas ärenden utan inblandning från de tvistande parterna. Förslaget innehåller också stärkta etiska regler för domare och regler om ökad transparens, bland annat en skyldighet att redovisa om en tvist finansieras av en tredje part.

När det gäller kostnadsfrågan har kommissionens strävan varit att begränsa kostnaderna för tvistande parter genom att införa tidsfrister för handläggningen av ärenden i tribunalen och överprövningsinstansen. Sverige har till kommissionen fört fram vikten av reformer som särskilt begränsar kostnaderna för små och medelstora företag. Kommissionen har även beaktat kostnaderna för de avtalsslutande parterna, bland annat genom att föreslå ett begränsat antal domare och en möjlighet att begära expertutlåtanden.

Kommissionens förslag ligger i linje med regeringens positioner och förslag. Regeringen vill se ett väl avgränsat investeringsskydd och en reformerad tvistlösningsmekanism i kommande handelsavtal. Förslaget utgör en god grund för kommande förhandlingar med USA.

Anf. 69 HANS ROTHENBERG (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Som bekant pågår det en process som gäller kommissionens och i detta fall kommissionär Malmströms förslag på ett nytt slags domstolssystem för investeringstvister. Det hänger ihop med TTIP, det vill säga frihandelsavtalet mellan EU och USA. Tanken är att en EU-position ska tas fram under den närmaste tiden med intentionen att sedan lämna över förslaget till USA.

Det måste finnas öppna, tydliga och stabila villkor för att internationella investeringar ska kunna öka, vilket är bra för jobb och tillväxt. För Sverige är det en helt avgörande fråga, inte minst i förhållande till USA.

I detta fall finns det dock redan ett väl fungerande tvistlösningssystem. Det kallas ISDS. Det är för situationer då en investerare anser sig ha blivit diskriminerad eller på annat sätt oskäligt behandlad av en stat. Vanligast är att skiljeförfarandet används för att lösa tvisten eftersom det erbjuder en neutral arena jämfört med om den skulle hanteras i det aktuella landets domstolsväsen.

Det finns en del problem med kommissionens förslag vad gäller systemet och metoden för att lösa tvister mellan en stat och en investerare.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Argumentet bakom förslaget är att systemet med ISDS är föråldrat och i behov av en modernisering. Det argumentet håller inte riktigt då det nuvarande systemet har moderniserats på ett flertal sätt de senaste åren. Till exempel har de regler som införts inom ramen för FN-systemet påtagligt förbättrat transparensen.

Vad gäller skiljemännen har utseendet av skiljemän flyttats från de tvistande parterna till avtalsparterna, i detta fall USA och EU. Ministern framhäver detta som en bra utveckling. Det måste dock poängteras att nuvarande system jämställer parterna och låter dem utse varsin skiljeman. Att i stället låta staterna utse samtliga skiljemän är ett stort avsteg från den grundläggande principen om party equality som länge präglat skiljedomsrätten.

Kommissionens förslag riskerar att leda till en politisering av systemet, och det är framkallat av att det genom förslaget blir stater som måste förhandla om att tillsätta de individer som senare ska döma i tvister.

Fru talman! I kostnadsdelen blir det inte heller helt tydligt. Den absolut övervägande majoriteten av kostnaderna i skiljeförfarandet kommer från ombuden. Att införa en extra instans innebär per definition större kostnader eftersom man regelmässigt måste ha ombud under en längre tid. Om regeringen prioriterar att begränsa kostnaderna för små och medelstora företag är detta ett steg i fel riktning, oavsett vilka regleringar man inför för att begränsa kostnaderna för expertvittnen eller för handläggningstid.

Det är lite svårt att se vad regeringen egentligen tycker. Vad är hållningen i processen med att ta fram en EU-position? Misstanken är att man driver en position som inte riktigt rimmar med Sveriges ekonomiska intressen.

Hur tror regeringen att kommissionens förslag, i sin nuvarande eller i reviderad form, kommer att mottas av USA, EU:s förhandlingspart i TTIP-förhandlingarna?

Anf. 70 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Detta handelsavtal är mycket viktigt för både USA och Europa. Om handelsavtalet faller på plats och vi når en bra överenskomst skapar det världens största frihandelsområde med en tredjedel av världshandeln och hälften av den globala bnp:n. Vi har därför såklart stort intresse av att få avtalet på plats.

För Sverige är frågan om investeringsskydd viktig eftersom Sverige gör stora direktinvesteringar i USA. USA gör också stora direktinvesteringar i Sverige. USA är det land utanför Europeiska unionen som betyder mest för Sveriges handel och skapar flest jobb i vårt land. Det är alltså viktiga frågor.

En del av frågan handlar om ISDS, tvistlösningsmekanismen i avtalet. Jag tror att Hans Rothenberg känner till att det har varit en stor europeisk diskussion i dessa frågor. Det har funnits flera länder som i princip i sina parlament har sagt att de ska bromsa eller stoppa hela TTIP-förhandlingarna om det inte sker en modernisering av tvistlösningsmekanismen.

Det har varit en diskussion sedan kommissionen presenterade förslaget den 16 september.

Jag noterade att till exempel Christofer Fjellner från Moderaternas partigrupp i Europaparlamentet välkomnade förslaget och sa att det var ett bra

förslag och ”a stepping stone towards further negotiations with our trading partners”.

Jag har uppfattat att också den konservativa gruppen i Europaparlamentet har välkomnat förslaget som ett steg vidare både för helheten och i sak när det gäller att modernisera tvistlösningsmekanismen.

Jag har försökt vara tydlig med att kommissionens förslag ligger i linje med regeringens positioner och förslag, att regeringen vill se ett väl avgränsat investeringsskydd och en reformerad tvistlösningsmekanism i kommande handelsavtal och att förslaget utgör en god grund för kommande förhandlingar med USA. Jag kan inte vara mycket tydligare med vad regeringens position i detta är. Jag vet inte vad jag ska skriva då.

Det är viktigt att se att Sverige är en del av detta och att vi ska ha ett bra avtal, men vi måste också se att hela den europeiska diskussionen är viktig.

Två delar togs upp. Hur påverkar det att det inte är de tvistande parterna som utser skiljedomare i fortsättningen? Det stämmer att det inte längre är de tvistande parterna som utser varsin skiljedomare. Bakgrunden till reformen är en strävan att stärka systemets integritet och legitimitet och motverka intressekonflikter. Detta sker bland annat genom att domarnas identitet inte är känd på förhand för de tvistande parterna. Dessutom inför man stränga etiska regler för att garantera domarnas oberoende.

Den andra delen handlar om kostnader. Det är en fråga som Sverige har bevakat, och under processen har vi talat med kommissionen om att det måste finnas ett balanserat förslag.

EU-kommissionen har vid utformandet av den nya tvistlösningsmekanismen försökt balansera olika intressen, ökad legitimitet, rättssäkerhet och förutsägbarhet med att begränsa kostnader och tidsåtgång.

Tidsgränser har införts för handläggningen av ärenden i investerings-skyddstribunalen och överprövningsinstansen, och de kommer att göra processerna mer kostnadseffektiva. Den genomsnittliga processtiden torde därför minska snarare än öka, vilket drar ned kostnaderna.

Samtidigt har man beaktat kostnaderna för de avtalsslutande parterna, bland annat genom att föreslå ett begränsat antal domare och en möjlighet att begära expertutlåtanden för att också dressera kostnadsfrågan.

Kommissionen försöker alltså väga in detta. Vi har förstått att kommissionen överväger kanske ytterligare ett antal justeringar på kostnads-sidan för att se till att inte minst små och medelstora företag behandlas bra i det nya systemet.

Anf. 71 HANS ROTHENBERG (M):

Fru talman! Det är uppenbart att detta är en viktig fråga för Sverige. Här är statsrådet och jag fullkomligt överens. Just därför är det viktigt att avtalet blir bra i alla delar. Det får inte finnas några fläckar på denna sol. Som ett av de länder som alltid står längst fram när det gäller att försvara frihandeln världen över är det viktigt att Sverige har ögonen på de fläckar som finns i förslagen.

Precis som Mikael Damberg säger finns det länder och aktörer som vill bromsa och stoppa detta. Det räcker att läsa LO:s tidning Arbetet. Här drivs en massiv kampanj för att kanske inte baktala TTIP-förhandlingarna men starkt argumentera mot dem. Även inom ministrarnas parti finns det alltså en opinion, vilket jag märker ger avspeglning i förhållningssättet.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Jag skulle önska att regeringen var precis så offensiv och attackvillig som man bör vara i dessa förhandlingar. När frihandelsavtalet väl blir sanktionerat av EU, USA och medlemsländerna finns det ingen väg tillbaka. Då sätter vi oss inte ned och gör om det hela på nytt, utan det måste bli rätt från början.

Sveriges ekonomi och svenska företag är beroende av förutsägbara och robusta system. Med tanke på att Sverige är den största utländska investeraren i USA per capita spelar detta stor roll.

Förutom att frågan är viktig i sig är den av betydelse då EU:s position kommer att ha bäring på TTIP-förhandlingarna. Det nuvarande systemet med ISDS-mekanismen är relativt flexibelt och kostnadseffektivt. Vi har en skiljedomstol som sorterar under Stockholms Handelskammare och som är tämligen framstående på detta område. Jag ser inte riktigt varför Sveriges regering ska stå bakom att ändra den modellen.

Det finns säkerligen många skäl för kommissionen att lägga fram förslag till ändringar. Vi har olika perspektiv i de olika parlamenten. Det är därför Christofer Fjellner kanske trycker på en knapp i Europaparlamentet medan jag trycker på en annan i den svenska riksdagen. Det är helt korrekt; så ska det vara.

Men nu är vi i Sveriges riksdag, och det är Sveriges regering som ska ge tydliga signaler för att påverka EU i rätt riktning. Jag undrar: Vad är regeringens åsikt när det kommer till att kommissionens förslag riskerar att leda till en politisering av systemet? För det är precis vad det kommer att göra, framkallat av att det genom förslaget blir stater som måste förhandla om att tillsätta de individer som senare ska döma i tvister.

Fru talman! Att säga att förslaget utgör en god grund för att förhandla vidare med USA är en sanning med modifikation, eftersom USA:s reaktion har varit allt annat än positiv. Det är ett ensidigt förslag som kommer att behöva läggas på bordet i diskussionerna med en motpart som i alla sammanhang poängterar vikten av att i stället bygga vidare på nuvarande regler.

Slutresultatet kommer sannolikt att behöva modifieras rejält. Den amerikanska sidan var i förra veckan ute och kritiserade kommissionens förslag explicit.

Anf. 72 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Först vill jag säga att Socialdemokraterna är väldigt tydliga i TTIP-frågan och frihandelsfrågan. Det har bekräftats inte bara under denna mandatperiod utan även historiskt sett.

Sveriges frihandelsvänliga linje har i hög grad formats av ett samarbete i Sveriges riksdag där Socialdemokraterna har varit drivande eftersom vi vet hur mycket av svensk välfärd som är beroende av handel och export.

Jag vet att Moderaterna ibland har en förkärlek för att angripa LO. I en fråga måste man dock ändå ge svensk fackföreningsrörelse mycket erkännande, och det är diskussionen om TTIP-avtalet i Europa. Svenskt Näringsliv och LO har till och med gemensamt åkt till USA för att påverka den amerikanska diskussionen om TTIP-avtalet, därför att båda parterna anser att det är bra för såväl Sverige och Europa som USA.

LO har också gjort stora insatser i Europa för att påverka europeisk fackföreningsrörelse, som inte alls är lika frihandelsvänlig som den nordiska fackföreningsrörelsen. Ibland måste man ge ett erkännande till organisationer som står upp för frihandel och har gjort det under lång tid.

Det finns naturligtvis medlemmar i LO-förbund liksom enskilda människor som har andra uppfattningar, men LO och inte minst Karl-Petter Thorwaldsson har haft en väldigt konstruktiv diskussion i Sverige men också i Europa och USA.

Jag noterar att det finns en tydlig skillnad i argumentationen hos Moderaterna i Sverige och Moderaterna i Europaparlamentet. Jag tror att man måste se att vi är en del av en europeisk diskussion.

Om man verkligen är angelägen om att åstadkomma ett bra avtal måste man också förhålla sig till den diskussion som förs i Europa och fundera över vilka inspel Sverige ska göra i ett europeiskt sammanhang för att både få till stånd en europeisk ståndpunkt som är bra och progressiv och ge Europa tyngd i de förhandlingar som ska hållas med USA.

I sak skulle jag bli lite förvånad om Moderaterna helt vill hålla fast vid det gamla ISDS-systemet i den diskussion som vi har haft.

Jag tycker att det är bra att det nya kommissionsförslaget bekräftar staters rätt att lagstifta för att uppnå legitima allmänna ändamål. Jag tycker att det är bra att man förtydligar att en investerare inte kan förvänta sig att en lagstiftning förblir oförändrad över tid. Jag tycker att det är bra att man föreslår en överprövningsinstans för att tydliggöra att det inte är några hemliga förhandlingar som inte kan lösas på något sätt. Det är en bra utveckling av tvistlösningsmekanismen. Jag tycker att det är bra att man stärker de etiska reglerna för domare för att se till att man har skrupulösa domare som dömer i processerna. Det var några exempel.

Sverige har gjort inspel och haft diskussioner på europeisk nivå om ett moderniserat investeringsskydd, just för att vi vill slå vakt om ett sådant skydd. Vi vet att det betyder mycket för näringslivets vilja och förmåga att investera och ta risker på andra marknader. Men då måste vi i Europa också våga föra en diskussion om det som har varit dåligt med det gamla systemet.

De framsteg som gjorts i avtalet, inte minst med Kanada och Singapore, var steg på vägen mot ett reformerat och moderniserat investeringsskydd. Man ska nog se att det var ytterligare ett steg framåt när EU-kommissionen kom vidare med sina förslag, som vad jag förstår nu enar EU:s medlemsländer i stor utsträckning och dessutom får starkt stöd i Europaparlamentet.

Ska jag tolka det som att Hans Rothenberg föreslår att Sverige ska ha en position där vi river upp den enighet som verkar uppstå i Europa kring ett moderniserat investeringsskydd? Det skulle verkligen vara att skjuta frågan framåt och försvåra för att få ett TTIP-avtal med USA på plats under president Obama. Det vore jag verkligen den första att beklaga.

Anf. 73 HANS ROTHENBERG (M):

Fru talman! Det är just detta som är det viktiga: att Sverige ska agera inom ramen för EU.

Vi ska ha en tydlig agenda för hur vi vill att avtalet ska utformas, hur vi vill driva kommissionen framför oss och hur vi ska kunna påverka håll-

ningen. Vi ska inte helt okritiskt bara ta emot och tänka: Här har kommissionen sagt en sak – bra, då rättar vi in oss i ledet, tackar för det och håller med. Det om något är en okritisk hållning.

Vi bör givetvis nagelfara förslaget. Det bör regeringen göra och definiera vad som var dåligt i det gamla ISDS-systemet. Ska man kasta ut barnet med badvattnet bara för att det ska bli nytt? Regeringens uppgift i förhandlingen är att göra dessa inspel.

Vad gäller Moderaternas och LO:s kärlekshistoria har den alltid bjudit på många varma omfamningar och hugg i ryggen, kanske av ömsesidig kvalisort. Jag noterar dock att LO:s husorgan, tidningen Arbetet och dess redaktör Martin Klepke, som en gång i veckan går ut och hyllar frihandel, inte är någon företrädare för LO och därmed arbetarrörelsen, tvärtom.

Fru talman! Regeringen bör agera så att staters rätt inte går ut över mindre och enskilda aktörer, det vill säga små företag. Regeringen bör driva en linje inom EU som värnar det välfungerande system vi har för att lösa investeringstvister, inte underminera det.

Det räcker inte med att hoppas att slutresultatet blir bra. Sverige måste aktivt jobba för en slutprodukt som värnar våra intressen som en av USA:s största utländska investerare.

Låt oss knyta an till EU:s Small Business Act. Tänk småskaligt först! Det är att tänka stort.

Anf. 74 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag konstaterar avslutningsvis att Sverige på intet sätt bara väntar in EU-kommissionen och sväljer vad den säger, snarare tvärtom. Vi har haft ett nära samarbete med EU-kommissionens Cecilia Malmström, som har tagit fram förslaget.

Det förslag som nu presenteras ligger väl i linje med regeringens ambitioner om ett moderniserat investeringsskydd. Det är både bra i sak och viktigt för den europeiska diskussionen att få enighet. Nu uppfattar jag att det mer eller mindre finns enighet om ISDS och investeringsskyddet bland medlemsstaterna och i Europaparlamentet.

I det läget föreslår Moderaterna i Sverige att Sverige ska ha en annan position och underkänna det moderniserade investeringsskyddet. Jag tycker att det är en ganska anmärkningsvärd hållning i ett läge där båda våra partier säger att det är viktiga frågor.

Jag tycker att det är en bra framförhandlad lösning som nu diskuteras och som ligger till grund för förhandlingarna. Framför allt är det angeläget att Europa redovisar sin uppfattning för USA så att förhandlingarna kan komma framåt på dessa viktiga områden. Det är också ett ställningstagande som bör vägas in när man diskuterar vad Sveriges hållning ska vara.

Vi har ett stort intresse av att få avtalet på plats, men det ska vara ett bra avtal och bra framförhandlade positioner från EU:s sida. Det har jag i interpellationssvaret försökt säga att regeringen tycker att förslaget är.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 75 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

*Svar på
interpellationer*

Fru talman! Jessica Rosencrantz har frågat infrastrukturministern om hon anser att det är rimligt att staten gör ett uttag på närmare 2 miljarder kronor från SJ år 2015 och på vilket sätt hon bedömer att SJ:s förmåga att på längre sikt kunna finansiera investeringen i de nya höghastighetstågen påverkas av beslutet om utdelning. Ansvar i regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på frågan.

Att förvalta statens bolag är ett ansvarsfullt uppdrag som ska utföras på ett aktivt och professionellt sätt med värdeskapande som övergripande mål. Ledord för förvaltningen av bolagen med statligt ägande är öppenhet, aktivt ägande, professionalitet samt ordning och reda.

Ett av de viktigaste verktygen för en effektiv ägarstyrning är att fastställa och följa upp mål. Regeringen har en fastställd metod och process för att fastställa ekonomiska mål för bolagen med statligt ägande. Syftet är att säkerställa värdeskapande i bolagsportföljen genom att verksamheten bedrivs effektivt samtidigt som de finansiella riskerna hålls på en rimlig nivå. Fastställda mål följs upp och är en viktig del av den löpande dialogen med bolagen.

Vid årsstämman 2014 beslutades om nya ekonomiska mål för SJ till följd av ett projekt som genomfördes i samarbete mellan ägaren, styrelsen och SJ:s ledning. De nya målen baseras på bolagets affärsplan inklusive planerade investeringar, rörelserisk och marknadsutveckling samt även på branschjämförelser. I samband med projektet gjordes en översyn av kapitalstrukturen.

Som ett led i detta beslutade styrelsen att en extra utdelning är nödvändig för att bolaget ska kunna leva upp till sina ekonomiska mål och komma in i målintervall för skuldsättningsgraden.

Tågresandet i Sverige har ökat mycket kraftigt under de senaste åren, vilket är en glädjande utveckling. En viktig prioritering för regeringen är att förbättra möjligheterna till resande på järnväg. Regeringen satsar därför 1,24 miljarder kronor per år under perioden 2016–2018 på ökat underhåll av järnvägen för att öka järnvägens konkurrenskraft.

För att klara framtida investeringar måste givetvis SJ:s verksamhet fortsätta att skötas effektivt och vara konkurrenskraftig. Trafiken på de nya höghastighetsbanorna beräknas kunna starta tidigast år 2035. I sin långsiktiga planering arbetar SJ med planer för kommande investeringar i bland annat höghastighetståg. Senast i samband med att dessa planer konkretiseras är det lämpligt att på nytt analysera frågor om bolagets finansiering och kapitalisering. Det bör påpekas att det i dag råder ett öppet marknadstillstånd för kommersiell tågtrafik. De kommersiella förutsättningarna för höghastighetsbanorna påverkas av en lång rad faktorer som just nu analyseras av Sverigeförhandlingen. Hur höghastighetsbanorna kommer att trafikeras är därmed ännu inte avgjort.

Anf. 76 JESSICA ROSENCRANTZ (M):
Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag kan börja med att konstatera att jag tycker att det är tråkigt att inte infrastrukturministern vill ta den här diskussionen. Vi pratar ju om en rekordstor utdelning från SJ på närmare 2 miljarder i år. Det är en något märklig inställning att det inte berör infrastrukturministern, som ansvarar för Sveriges transportsystem, att man på detta sätt tar så stora summor från en dominerande aktör, som SJ är på tågmarknaden.

Vi hade tidigare i dag infrastrukturministern i utskottet, där hon konstaterade att det inte är hennes ansvar eller att det inte ligger på infrastrukturministern att se till att SJ bedriver en bra verksamhet.

Mot allt detta vill jag invända. Det är både infrastrukturministerns ansvar och regeringens ansvar att säkerställa att SJ har goda och stabila villkor för att kunna bedriva en fungerande verksamhet. Därför är jag bekymrad, men jag är också tacksam för att jag i dag kan ha diskussioner med näringsministern i stället.

Vi har en gemensam politisk ambition om att öka tågresandet i vårt land. Men vi vet också att utmaningarna är många. Vi har en sliten anläggning. Vi behöver satsa på underhåll. Men vi vet också att vi har stora planer för vårt tågsystem. Från båda sidor om den politiska mittlinjen vill vi satsa på att bygga ett system för höghastighetståg exempelvis, något som fordrar stora investeringar också från en operatör som SJ, om vi ska ha några tåg som kan trafikera banorna.

Därför, fru talman, blir jag orolig när det känns som att regeringen saknar ett samlat grepp om hur vi kan få ett ökat tågresande men också hur vi kan möjliggöra effektiva förbindelser till Stockholm, Göteborg och Malmö med nya snabbtåg när man på det här sättet tyvärr behandlar SJ som en kassako, en budgetregulator, om man så vill. Plötsligt vill man ha in mer pengar, och då bestämmer man sig för att ta närmare 2 miljarder på ett år från SJ.

Det är då värt att kommentera att den här regeringen på ett år tar dubbelt så mycket som Alliansen gjorde sammantaget under sina åtta år eller om man så vill 15 gånger så stor utdelning som genomsnittet under alliansregeringen.

Då vill jag fråga näringsministern om det är regeringens nya policy, att behandla de statliga bolagen som kassakor. Kan statsrådet garantera att den massiva utdelningen inte går ut över SJ:s verksamhet framöver, att SJ kommer att klara av att investera i de höghastighetståg som krävs för att trafikera de nya banor som vi sägs vara överens om? Kan statsrådet garantera att SJ klarar de här utmaningarna? Är det regeringens nya policy att på det här sättet skinka de statliga bolagen?

Anf. 77 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det är trevligt att vi i svensk politik numera är överens om att vi behöver höghastighetståg mellan våra stora städer i Sverige. Det var inte så länge sedan höghastighetståg kallades science fiction och man sa att det var robust olönsamt att göra investeringar i höghastighetståg. Jag välkomnar att Moderaterna har ändrat uppfattning i frågan och att det numera finns en bred politisk överenskommelse om att göra höghastighetståg mellan våra tre storstäder, att det är en högt prioriterad fråga som förenar de politiska blocken.

Det är också viktigt att Sverigeförhandlingarna jobbar med den här frågan, kopplat också till frågan om bostadsbyggande. Jag uppfattar även där att vi är överens. Jag är helt övertygad om att bättre järnväg behövs både för jobbens och klimatets skull.

Man blir lite förvånad över Jessica Rosencrantz ordval: skinna de statliga bolagen, kassako, budgetregulator. Om man tänker tillbaka: Vem satte upp de ekonomiska målen för SJ 2014? Det var ju Anders Borg och Moderaternas regering – förra året. Jag funderade lite grann: Jag som ägarminister med ansvar för just de här frågorna har att förhålla mig till de mål som finns för SJ:s verksamhet, som har tagits fram. Varför har man tagit fram mål? Det är en ny process som den borgerliga regeringen har infört för att sätta ett ekonomiskt mål för vart och ett av de statliga bolagen. Varför har man ett mål om kapitalstrukturen? Jo, därför att Moderaterna tyckte att det var viktigt att vi hade mål för kapitalstruktur, så att konkurrensen sker på lika villkor mellan olika bolag.

Är Moderaterna inte längre för att vi sätter upp ekonomiska mål för de statliga bolagen? Vi följer ju det mål som Moderaterna har satt upp förra året. Det målet borde på något sätt leda till någon form av handling från regeringen, om ett bolag inte möter de mål för kapitalstrukturen som är satta för ett bolag inom staten.

Det vore bra om vi enades om att inte använda de här överorden, i alla fall kopplade till målsättningar som den tidigare borgerliga regeringen satte upp för SJ AB. Jag tycker att vi borde vara mer överens om diskussionen om hur vi får höghastighetsbanorna på plats och hur vi ser till att det blir en bra spelplan så att alla tågaktörer vet vilka spelregler som ska gälla för att trafikera banorna. Då kommer vi att ha en diskussion om vad som egentligen leder till att exempelvis SJ är en av de aktörer som finns med och konkurrerar om höghastighetstågen i framtiden.

Jag skulle tycka – även om det fortfarande är mycket kvar av processen – att det vore tråkigt om SJ inte var med och konkurrerade om höghastighetstågen framöver, om Sverige bestämmer sig för att bygga det. Det vore ett misslyckande för vårt statliga bolag. Men det är en delvis annorlunda fråga än vilka ekonomiska mål som ska sättas för affärsdrivande SJ AB.

Anf. 78 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Det finns inget i de nya målen som kräver att man ska göra en utdelning på 2 miljarder. Det illustreras delvis av att man i början av 2015 gjorde en utdelning på 230 miljoner – efter det nya regelverket.

Jag kan konstatera att staten som ägare ska följa vissa grundläggande principer: vara aktiv, professionell och ansvarsfull och se till att förvaltningen sker långsiktigt med värdeskapande som övergripande mål.

Det här är viktiga ledord. Naturligtvis kan man diskutera olika belopp och hur mycket som är lämpligt att ta ut. Men jag kan också konstatera att utmaningarna är stora just nu inom vårt transportsystem. Det finns stora investeringsbehov, och man uttrycker från SJ:s sida oro för hur man ska kunna köpa in till exempel de här tågen som ska kunna trafikera våra nya banor.

Jag kan konstatera att under alliansregeringen gjorde man utdelningar om 150 miljoner 2007, 169 miljoner 2008, 181 miljoner 2009, 153 miljoner 2010, och ungefär så fortsatte det. Något år var det 12 miljoner och något år var det 73 miljoner. Man studsar sedan till på 2015 då den nya

regeringen sammantaget gör en utdelning om 1 930 miljoner, alltså närmare 2 miljarder.

Jag är den första att hålla med om att det finns många viktiga satsningar för staten att göra. Men jag tycker också att det är viktigt att se till att SJ, som är den dominerande aktören på marknaden i många avseenden, har möjlighet att bedriva en fungerande verksamhet. Man måste också sätta det här i ett sammanhang. Regeringen väljer inte bara att ta en massa pengar från SJ. Man gör motsvarande prioritering när det gäller Akademiska Hus, för att ta ett exempel från bostadss Diskussionen.

Jag ställer ändå frågan igen om det är regeringens avsikt att de kommande åren kraftigt utöka utdelningarna från de statliga bolagen så som man har gjort i år. I så fall tror jag att vi behöver ha en ännu mer seriös diskussion om hur SJ som aktör ska kunna leva upp till de åtaganden som man har.

Anf. 79 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i att Sveriges järnväg har många utmaningar. Det är också därför regeringen gör sådana stora miljöinvesteringar i underhållet av järnvägen. Utan ett fungerande underhåll och banor som fungerar kommer SJ och andra bolag som trafikerar banorna inte att kunna sköta sitt jobb. Det är det som har lett till stora förseningar med problem både för godstrafiken i Sverige och för persontrafiken. Vi gör en rekordstor investering i järnvägsnätet för att få det att kunna konkurrera med både flyg och bil. Vi vill utöka de miljövänliga transporterna i Sverige, och vi ser att vi har goda förutsättningar att göra det.

När det gäller utdelningen från SJ AB förutsätter jag att riksdagen anser att regeringen ska följa de målsättningar och ekonomiska mål som har satts upp för de statliga bolagen. I det här fallet är det en borgerlig regering som har satt upp de ekonomiska målen för SJ AB, och vi följer de ekonomiska målen. Om Jessica Rosencrantz tycker att de målen innebär att SJ AB blir en kassako och en budgetregulator och att staten skinnas på medel bör hennes frågor ställas till Anders Borg och Fredrik Reinfeldt och den tidigare borgerliga regeringen som satte upp de här målen.

Jag vill betona att de här målen satts upp utifrån SJ:s investeringsplaner. Det görs tillsammans med bolagen. Man tittar på investeringsplanerna och hur bolagen vill bedriva verksamheten, och så gör man gemensamt planer för vilken utdelningen ska vara för att nå de ekonomiska mål som bolaget har.

Bara för att vara tydlig: Vad innebär det om SJ inte kan möta de ekonomiska mål som har satts upp för bolaget? Då riskerar vi att hamna i en situation där vi får en diskussion kring statsstödsproblematik och att SJ, som precis som interpellanten påpekade är ett dominerande bolag på trafikområdet i Sverige, har helt andra ekonomiska spelregler än de privata aktörerna. Då kan staten få kritik för det i stället.

Jag vet att många har synpunkter på SJ:s verksamhet. Jag tror att det viktigaste långsiktigt sett är att SJ fortsätter att bedriva ett gediget arbete för att vara både lönsamma och duktiga. Det kommer att kräva ökade investeringar i underhållet och det kommer att kräva ökad skuldsättning i bolaget, precis som bolaget nu planerar att göra, nämligen att låna för ökade investeringar. Då gäller det att se till att bolaget också strävar mot

de ekonomiska mål som gäller. Vill man ändra de ekonomiska målen kan man göra det. Jag vet att det har diskuterats i riksdagen, och vi ska fundera på det, om vi ska ge SJ en annan typ av uppdrag. Det är väl självklart att man i det fallet också måste titta på de ekonomiska målen för bolaget. I dag är det ett affärsdrivande bolag där den borgerliga regeringen har satt upp ekonomiska mål för bolaget, och då är det också rimligt att vi följer de ekonomiska målen.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Anf. 80 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Jag vill påminna igen om att det inte står någonting i regelverken om att man måste göra en utdelning från SJ på just 2 miljarder. I jämförelse med tidigare utdelningar på 73, 157, 12 och 90 miljoner är det en ganska stor skillnad när man nu tar ut de här 2 miljarderna i år, vilket gjordes vid en ordinarie stämma och vid en extra utdelning som regeringen bestämde sig för nu i slutet av året när man behövde mer pengar.

Det jag ger uttryck för är en oro för att regeringen ska börja använda våra statliga bolag som just kassakor eller budgetregulatorer. Jag vill varna för att använda de statliga bolagen på det sättet, därför att i de fall som staten har bestämt sig för att ha ett antal olika bolag är det för att man anser att de fyller en funktion. I just SJ:s fall kan vi konstatera att bolaget är en dominerande aktör. Vill vi ha ett resande i framtiden på våra nya höghastighetsbanor är det till syvende och sist SJ som kommer att bära en stor del av detta, och då har man stora investeringsbehov framgent. Jag vill inte låta påskina att regeringen har alltigenom onda avsikter, men jag är orolig för att man skinnar bolag som egentligen behöver de här pengarna för egna investeringar framöver.

Vi har en sliten anläggning. Allting handlar inte om att satsa fler kronor och ören på underhållet, utan det handlar också om att kunna se till att vi har bra fordon, bra tåg, på våra spår, för annars sliter de på anläggningen. Det gör gamla tåg nämligen, och SJ har en fordonsflotta som behöver uppdateras.

Jag kan bara skicka med till näringsministern att jag känner den oron. Jag hoppas att man inte framöver planerar att använda SJ på det sättet att man gör större utdelningar när man behöver mer pengar. Fokus måste vara de investeringsbehov som SJ har.

Anf. 81 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Tack, Jessica Rosencrantz, för de slutorden! Jag tror att vi ska vara varsamma med våra statliga bolag. De är viktiga, och det viktigaste för mig som ägarminister är att se till att vi vårdar de här bolagen så att de bygger långsiktigt värde och att de är ekonomiskt starka långsiktigt sett.

En del i en sådan process är att vi har en ordentlig genomgång av ekonomiska mål för respektive bolag och att vi följer upp de ekonomiska målen så att bolagen kan nå dem. En annan del är att man bygger ekonomiska mål på de investeringsplaner som bolaget har. Det är mycket riktigt att SJ står inför nya investeringar, och det kommer de att göra de närmaste åren. Men jag tror inte att man kan hoppa över aspekten att det också kommer att krävas offentliga investeringar i järnvägssystemet på en helt annan nivå än tidigare, därför att alla tågoperatörer i dag lider av ett eftersatt underhåll

som gör att också SJ AB får stora problem med att kunna passa tiden och att klara de transporter som är viktiga för medborgarna.

Från regeringens sida har vi gjort klart på ett tydligt sätt att vi är beredda att också ekonomiskt prioritera investeringar i järnvägsunderhållet för att gynna järnvägen långsiktigt. Min absoluta mening med SJ AB är att bolaget ska stå starkt framöver och bygga värden långsiktigt, för SJ är en viktig spelare för ett mer klimatsmart men också bättre resande i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2015/16:74 om tonåringar i lågstadiet

Anf. 82 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Maria Stockhaus har angående en intervju i Aftonbladet frågat mig hur tanken att elever utan skolbakgrund oavsett ålder ska kunna placeras i lågstadiet ska fungera i praktiken.

Låt mig först klargöra att detta inte är tanken. Däremot ville jag i intervjun belysa det faktum att det är viktigt att en elevs ålder inte ensam utgör underlag för beslut om i vilken årskurs eleven ska placeras i. Elever som påbörjar utbildningen senare än när skolgången i Sverige normalt startar kan sakna tidigare skolgång eller ha en utbildningsbakgrund med stora brister. Det är därför inte alltid lämpligt att låta dessa elever börja sin utbildning i en årskurs som motsvarar deras ålder.

Beslut om i vilken årskurs som en elev ska placeras i ska från och med den 1 januari 2016 föregås av en individuell prövning. För att möjliggöra att varje elevs kunskaper bedöms, så att undervisningen kan anpassas efter vars och ens unika behov, blir det därför obligatoriskt för kommunerna att kartlägga varje elevs kunskaper. Om bedömningen av elevens kunskaper visar att elevens behov bättre skulle kunna tillgodoses i någon annan årskurs än vad elevens ålder motiverar finns det skäl att låta honom eller henne börja där. Enligt regeringens uppfattning är det dock inte enbart elevens kunskapsnivå som bör vara avgörande för placeringen. Det är framför allt tiden som eleven tillbringat i skolan som är viktig för att uppnå kunskapsmålen och inte vilken årskurs som eleven placerats i.

Elevens möjligheter till integration och kontakter med jämnåriga bör också beaktas. Utifrån kartläggning och andra faktorer beslutar rektor om årskursplacering. Detta anges även i regeringens proposition *Utbildning för nyanlända elever – mottagande och skolgång* (2014/15:45).

Anf. 83 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet så mycket för svaret.

Det är många immigranter och flyktingar som kommer till Sverige just nu, och det påverkar ju alla delar av samhället. Inte minst i skolan innebär det stora utmaningar att möta alla som kommer. Det handlar om att tillhandahålla fysiska platser, men också om hur man ska kunna kartlägga elevernas kunskaper och säkerställa att de får rätt stöd när de ska börja skolan i Sverige.

I det känsliga läge som Sveriges kommuner befinner sig i är det viktigt att både kommuner och andra huvudmän känner att de får stöd för att hantera denna situation. Migrationsöverenskommelsen mellan regeringen och allianspartierna innehåller en del åtgärder för att underlätta mottagandet av nyanlända elever, men det kommer att behövas mycket mer.

När ett statsråd uttalar sig i frågor får det konsekvenser som i det här fallet. Kommuner, skolor och föräldrar har börjat fundera över vad det innebär i praktiken. Uttalandet om att nyanlända elever utan skolbakgrund ska kunna placeras i lågstadiet var i mina öron olyckligt. Det var många i skolans värld och även föräldrar som blev oroade inför hur det ska fungera rent praktiskt. Föräldrar med barn i lågstadiet funderade över hur barnens skolsituation skulle bli om nyanlända tonåringar ska gå tillsammans med deras barn.

I svaret förtydligar utbildningsministern att det inte är meningen att nyanlända tonåringar fysiskt ska placeras i lågstadielklasser, vilket jag välkomnar. Att kartlägga nyanlända elevers kunskaper i olika ämnen och se till att de får det stöd som de behöver utifrån den kunskapsbas som de har med sig är en helt annan fråga. Jag tror att både jag och utbildningsministern är rörande överens om det.

Anf. 84 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Då vill jag tacka för interpellationen, som gav mig möjlighet att förtydliga uttalandet och beklaga om det har väckt den oro som Maria Stockhaus beskriver.

Bakgrunden till att jag svarade på frågorna var att Vellinge kommun utsetts till årets skolkommun. Jag underströk då att jag hoppades att Vellinge med sina bra skolor ska kunna ta ett stort ansvar för att ta emot nyanlända elever. Jag ville visa att vi har en ny lagstiftning på plats och att lagstiftningen – som träder i kraft den 1 januari – innebär att det ska göras en kartläggning. Den tydliggör också att ålder inte får vara ensam faktor för i vilken årskurs ett barn ska placeras.

Jag hoppas att de diskussioner som man för i olika partier leder till att detta är någonting som man har med sig vid de många årskullsplaceringar som vi ser framför oss med det stora antalet nyanlända som kommer till Sverige. Vi kan utläsa ur statistiken att vi allt bättre klarar av uppdraget att erbjuda en bra skola för dem som börjar före sjätte årskursen. Flera av dessa elever lämnar i dag skolan med betyg som är tillräckliga för att komma in på gymnasiet. För dem som anländer senare är utvecklingen den motsatta. Det är allt fler av dem som inte får behörighet till gymnasiet. De har inte gått så många år i skolan, och sedan avkrävs de att bara på några få år klara det som svenskfödda barn har nio tio år på sig att klara. Det är såklart orimligt.

Anf. 85 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att regeringen är överens med Alliansen om en obligatorisk kartläggning av nyanlända elevers kunskaper. Det kommer nog att ge många elever bättre förutsättningar när de börjar i svensk skola.

Vi talar ofta om att man ska ha tillit till professionen. Vi moderater vill gärna visa att vi litar på rektorer och lärare. Efter kartläggningen är det de som har den bästa kompetensen att hitta lösningar för nyanlända elever. Dessa elever behöver individualiserad undervisning, och man måste hitta olika lösningar beroende på elevernas förutsättningar och även utifrån skolans och kommunernas förutsättningar.

Om utbildningsministern delar Moderaternas uppfattning att tillit till professionen är viktigt så är det angeläget att signalera det utåt, även när man pratar med medierna. Att uttala sig om hur elever ska tas om hand efter kartläggningen är tyvärr en tydlig signal – tycker åtminstone jag – om att man inte litar på professionen och om att man tycker att det bör styras från centralt håll hur dessa elever ska tas om hand.

Det är oerhört viktigt att man i signalsystemet visar att man, i den svåra situation som vi befinner oss i, ger de verktyg som behövs – det kommer nästa interpellationsdebatt också att handla om. Men vi måste ha tillit till att professionen efter kartläggningen kan hitta den bästa lösningen både för skolan och för eleverna.

Anf. 86 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Jag instämmer i det som Maria Stockhaus har fört fram. Vi måste visa tillit till att man klarar kartläggningsuppdraget och årskursplaceringen efter kartläggningen.

Sedan finns det anledning att ha en diskussion om något av det som var bakgrunden till att vi lyckades enas om den här lagstiftningen, som innebär en obligatorisk kartläggning. Den prövningen har tidigare inte alltid gjorts i skolan. Det har förekommit årskursplaceringar som i princip enbart har byggts på barnens ålder.

Det är helt klart att det är ett orimligt krav om barn som helt saknar utbildningsbakgrund eller som har bott flera år i flyktingläger förväntas klara grundskolan och uppnå behörighet på ett eller två år. Därför måste man ha en tydligare lagstiftning – det är vi överens om – där barnets ålder ska vägas mot barnets förkunskaper, antal skolår och vilken utbildningsnivå som eleven ligger på.

Fru talman! Avslutningsvis är det också viktigt att påpeka att detta ofta diskuteras utifrån det här perspektivet. Men det händer ju också att det kommer barn till Sverige från länder där man har högre kunskapsnivå än vissa av de svenska jämnåriga kamraterna, inte minst i matte och naturvetenskapliga ämnen. Det är en av anledningarna till att vi också ser behovet av att ha den här typen av kartläggningslagstiftning.

Anf. 87 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag tror att vi alla har ambitionen att förbättra förutsättningarna för nyanlända att klara svensk skola och att – som utbildningsministern var inne på – även ta till vara de elever som kommer hit med väldigt goda skolkunskaper, vilket också förekommer. Man ska kanske ha engelskspråkig undervisning för de elever som kan engelska. Det finns många olika lösningar.

Det som jag ville lyfta fram med min interpellation var det signalsystem som man sänder ut när man pratar med medier och vad det får för konsekvenser ute i verksamheterna. Det kan skapa onödig oro, och dessutom signalerar det att man inte litar på att professionen själv klarar av att hantera frågan.

Sedan kan man problematisera och diskutera detta, men det är nog farligt om vi från politisk nivå börjar diktera hur lösningarna ska se ut på skolorna. Det tror jag att professionen har betydligt bättre förutsättningar att bestämma än vad vi som politiker har.

Anf. 88 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):
Fru talman! Jag instämmer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

§ 17 Svar på interpellation 2015/16:89 om fjärrundervisning på entreprenad

Anf. 89 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Nu fortsätter vi med ytterligare en interpellation från Maria Stockhaus, och vi kommer ta i hand och tacka varandra när denna interpellationsdebatt är avslutad.

Maria Stockhaus har frågat mig när jag tänker tillsätta den utredning angående fjärrundervisning på entreprenad som riksdagen tillkännagav som sin mening att den bör tillsättas.

Enligt riksdagens beslut om propositionen *Möjligheter till fjärrundervisning* infördes den 1 juli 2015 en definition av fjärrundervisning i skollagen. I enlighet med propositionen har regeringen genom bestämmelser i skolförordningen och gymnasieförordningen beslutat att en skolhuvudman, under vissa förutsättningar, får använda sig av fjärrundervisning ibland annat modersmål, studiehandledning på modersmålet och moderna språk. Regeringen har även beslutat om en försöksverksamhet med möjlighet till fjärrundervisning i fler ämnen.

Dagens bestämmelser innebär att om det inte finns någon legitimerad och behörig lärare på en skolenhet så kan fjärrundervisning bedrivas av en lärare som finns på en annan skolenhet inom huvudmannens organisation. Genom bestämmelserna förbättras skolhuvudmannens möjlighet att anordna modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet för alla elever som har behov av det. De lärare som finns inom huvudmannens organisation kan användas mer effektivt bland annat genom att en lärare kan undervisa elever som befinner sig geografiskt långt bort från läraren eller är utspridda på olika skolenheter.

Regeringen och den borgerliga oppositionen är dock överens om att se över förutsättningarna för utökade möjligheter till modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmålet och fjärrundervisning på entreprenad samt göra en bredare översyn av entreprenadbestämmelserna i 23 kap. skollagen.

Den pågående flyktingkrisen aktualiserar nu än mer frågan om hur skolhuvudmän kan ges goda förutsättningar att erbjuda nyanlända elever modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet. Sedan riksdagen gjorde sitt tillkännagivande har behovet av modersmåls lärare och studiehandledning på modersmålet ökat ytterligare. Det är därför regeringens avsikt att snarast möjligt låta snabbutreda frågor om bland annat utökade möjligheter till modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmålet och fjärrundervisning på entreprenad. Regeringen arbetar för att ny lagstiftning ska kunna träda i kraft nästa år.

Anf. 90 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet så mycket för svaret.

Ny teknik ger nya möjligheter, inte minst i skolans värld. Tillgången till it i skolan blir bättre och bättre, och med det följer både utmaningar och möjligheter – möjligheter som vi behöver ta till vara om vi ska kunna säkerställa att alla elever i Sverige får en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Möjligheterna att bedriva utbildning på distans och som fjärrundervisning är två exempel på innovationer som tekniken för med sig inom utbildningsområdet.

I slutet av hösten möttes jag och utbildningsministern här i kammaren i en annan interpellationsdebatt. Efter den debatten tog jag upp frågan om entreprenad i fjärrundervisning, som jag blivit uppmärksam på vid ett besök i Ådalsskolan i Kramfors. Det här var innan propositionen om fjärrundervisning kom till riksdagen. Innan den kom vet jag att även SKL uppvaktade ministern i den här frågan för att uppmärksamma problemet med fjärrundervisning och det faktum att det finns kreativa rektorer som sätter elevernas rätt till undervisning före förbudet mot entreprenad och som i dagsläget bryter mot lagen för att säkerställa att eleverna får den undervisning de har rätt till. Till exempel fick Ådalsskolan kritik från Skolinspektionen så sent som i juni förra året gällande frågan om fjärrundervisning på entreprenad.

När propositionen sedan landade på riksdagens bord hade regeringen över huvud taget inte tagit hänsyn till den problematik som finns kring förbud mot entreprenad i allmänhet och hur det påverkar fjärrundervisningen och möjligheterna att erbjuda exempelvis modersmålsundervisning i alla delar av landet. Tack vare Alliansens ledamöter i utskottet kompletterades betänkandet med ett tillkännagivande, som också riksdagen beslutade om, innebärande att regeringen uppmanades att tillsätta en utredning kring frågan om entreprenad för fjärrundervisning. Beslut fattades i riksdagen den 19 mars i våras, det vill säga för snart åtta månader sedan. Sedan dess har ingenting hänt förrän nu. Först när Skolinspektionen och medier börjar uppmärksamma frågan på nytt börjar det hända saker.

Skolan i Sverige står, som jag sa i den tidigare interpellationsdebatten, inför enorma utmaningar när det gäller att klara skolgången för nyanlända elever och ungdomar som kommer till Sverige. Att utnyttja teknikens möjligheter fullt ut är en väg att underlätta för skolor och skolhuvudmän att till exempel erbjuda modersmål och studiehandledning till alla elever, oavsett vilket deras modersmål är. Den lärarkompetens som behövs i exempelvis modersmål finns inte alltid inom den egna kommunen, och utan en förändring i lagen när det gäller entreprenörsfrågan begränsas möjligheten

för kommuner att inom lagens ram erbjuda elever modersmålsundervisning och studiehandledning.

Jag vet att ni kommer att behandla frågan om utredning av fjärrundervisning på entreprenad på regeringssammanträdet i morgon. Det är ju alltid något, även om det är för lite och för sent.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Anf. 91 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Jag tackar för interpellationen. Låt mig ge en möjligen justerad bild av historien i det här ärendet.

En av de första propositioner som jag lade fram – jag samtalade också med Maria Stockhaus om den innan den lades fram – handlade om möjligheterna till fjärrundervisning och om att utifrån den lagstiftning som då rådde utöka möjligheterna. Vi hade uppmärksammat frågan tidigare och blivit uppmärksammade på den, men kunde tyvärr konstatera att det inte fanns beredningsunderlag för att ändra entreprenadbestämmelserna. Den utredning som hade legat till grund för den proposition vi kunde lägga fram hade alltså inte något förslag som gjorde att vi kunde ändra entreprenadbestämmelserna.

Detta har väl sin bakgrund det också. Även om jag och Maria Stockhaus har fört diskussioner om detta – under den här mandatperioden och till viss del även under föregående mandatperiod, då Maria Stockhaus var ordförande för SKL:s utbildningsberedning – innebär det inte att det konsekvent har funnits en enighet mellan hela Alliansen, den föregående regeringen och den tidigare oppositionen om fjärrundervisning. Det fanns en viss skepsis mot användande av fjärrundervisning i den tidigare ledningen på Utbildningsdepartementet, vilket färgade direktiven till den utredning som tillsattes. Det innebär också – detta ska vi vara fullständigt på det klara med – att jag inte var övertygad om hur propositionen skulle landa i riksdagen.

Propositionen öppnade för mer tillåten fjärrundervisning än tidigare, och jag var då mycket glad för att den kritik vi fick från den borgerliga oppositionen riktade sig mot att vi inte gick ännu längre. Kritiken ledde till ett riksdagstillkännagivande, precis som Maria Stockhaus beskriver. Under de månader som följt sedan riksdagstillkännagivandet har vi prövat de här frågorna för att se hur vi så snabbt som möjligt kan göra de förändringar som krävs. Riksdagens tillkännagivande talade om en försöksverksamhet med möjlighet att använda entreprenad för fjärrundervisning. Regeringen har inte möjlighet att inleda en försöksverksamhet som står i strid med lagen. Vi prövade frågan om vilka möjligheter som fanns men fick konstatera att det krävs en lagändring.

Vi har också sett en del andra svårigheter. Vi får inte hamna i en situation där vi öppnar en marknad på ett sådant sätt att det blir ännu svårare att attrahera modersmålslärare eller studiehandledare till fasta tjänster. Det vi i huvudsak talar om här är huvudmän som hjälper varandra. Vi vill heller inte ha ett entreprenadförfarande där kommuner – detta känner Maria Stockhaus väl till – fastnar i långa upphandlingar av tjänster, utan vi vill på ett smidigt sätt kunna hjälpa varandra när ett behov uppstår.

Mot bakgrund av dessa överväganden har vi kommit fram till att det smidigaste är att en utredning lägger fram ett förslag som innebär att vi kan ändra lagen redan nästa år. Redan nu pågår fjärrundervisning, dels

såklart inom lagens ram med lärare som finns hos huvudmännen samt lärare som kontrakteras per timme och därigenom är anställda hos huvudmännen, vilket är fullt möjligt även inom den nuvarande lagens ram, dels på det sätt som Maria Stockhaus beskriver. Skolinspektionen har tydliggjort att man inväntar den lagändring som regeringen aviserat innan man vidtar några åtgärder där. Detta är alltså också möjligt för huvudmännen att göra.

Anf. 92 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Innan utredningen tillsattes var fjärrundervisningen ett helt oreglerat område. Dessutom har det under resans gång hänt väldigt mycket när det gäller it-användningen och tillgången till it i skolan. Regeringen konstaterar att beredningsunderlaget inte var tillräckligt, men man hade redan då kunnat tillsätta en utredning för att titta på den här frågan utan att behöva invänta riksdagens beslut och utan att vänta ytterligare åtta månader, vilket nu är fallet.

Även om man naturligtvis inte ska uppmuntra till lagbrott har jag förståelse för de rektorer som försöker hitta kreativa lösningar för att deras elever ska få rätt till den utbildning de behöver. Det som är tråkigt, eller hur man nu ska säga, är att det modet nog inte finns hos alla rektorer. Det är därför viktigt att öppna möjligheter för entreprenad inom fjärrundervisningen så snart som möjligt. Jag funderar över hur många elever som hade kunnat erbjudas modersmålsundervisning och studiehandledning om regeringen hade agerat lite snabbare än vad man hittills gjort.

Att elever och lärare fysiskt befinner sig på samma plats är naturligtvis det bästa ur undervisningssynpunkt. Men när det inte är möjligt är det bättre att skolor i så stor utsträckning som möjligt kan utnyttja modern teknik för att säkerställa elevernas rätt till undervisning av behöriga lärare.

Jag har tagit del av förslaget till direktiv för den så kallade snabbutredningen av fjärrundervisning på entreprenad. Det ger upphov till en del frågetecken. Det gäller det lilla ordet ”om”, som finns på några ställen och som enligt min mening borde ändras till ”hur”. Om vi nu gör stora satsningar på it i skolan – vilket antagligen kommer att ske i större utsträckning framöver med tanke på att vi är överens om att det ska tas fram en strategi för skolans digitalisering – är det viktigt att vi lägger fokus på att diskutera *hur* skolor och huvudmän ska använda tekniken för elevernas bästa, inte *om* de ska använda den.

Det jag vänder mig mot är att det står i förslagen till direktiv att utredaren ska ta ställning till *om* skolhuvudmän ska ges ökade möjligheter att erbjuda elever undervisning i svenska som andraspråk genom fjärrundervisning på entreprenad. Vi har i dag en situation med många nyanlända elever som är i stort behov av undervisning i svenska som andraspråk. Skolverket har signalerat att det är ett ämne som har bland de absolut lägsta behörighetsgraderna i svensk skola. I årskurserna 7–9 är det 35 procent behöriga lärare i svenska som andraspråk, i årskurserna 4–6 bara 25 procent. I små kommuner kanske det inte ens finns behöriga lärare i svenska som andraspråk i alla årskurser. Även där kan fjärrundervisning på entreprenad erbjuda en lösning. Varför ska utredaren ta ställning till *om* i stället för *hur* fjärrundervisning ska kunna användas fullt ut inklusive entreprenad även för svenska som andraspråk?

Investeringarna i it kostar både tid och pengar, och det är viktigt att inte begränsa möjligheterna att utnyttja tekniken för elevernas bästa. Jag är övertygad om att rektorer och lärare som ges möjligheter och inte begränsas kommer att kunna hitta många kreativa vägar att säkerställa att alla elever får så bra förutsättningar som möjligt att nå målen i skolan, oavsett var de kommer ifrån och var de bor.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Anf. 93 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Den avslutningen av Maria Stockhaus instämmer jag helt och fullt i. Vi måste bort från en situation där politiker är inne och styr över detaljerna och ge större tillit till professionen och större möjlighet att uppfylla de krav som vi faktiskt ska ställa.

Det är lätt att konstatera att rektorerna i dag använder sig av den möjlighet som finns. Jag vill poängtera att skollagen är betydligt bredare än den bestämmelse som vi nu diskuterar. Den ger till exempel elever som har det behovet rätt till studiehandledning på sitt modersmål som en stödåtgärd. Den ger också rätt till elever att under vissa förutsättningar få modersmålsundervisning. Det är vad rektorerna baserar sina beslut på.

Jag måste för det formella i en sådan här diskussion också något korrigera bilden man beskriver. Det är förståeligt att man gör det utifrån skrivningen i lagen. Man beskriver det som att rektorerna bryter mot lagen. Vi har en skollag som är så uppbyggd att det är Skolinspektionen som inspektionsmyndighet som ska pröva hur olika företeelser i skolans värld förhåller sig till lagen.

Skolinspektionen har i och för sig i några fall lämnat kritik men inte gått vidare utifrån det. I det läget har Skolinspektionen också tydligt uttalat att den vet och ser att regeringen är på väg att föreslå riksdagen en lagändring. Det innebär att vi i detta skede inte bör sprida någon oro bland Sveriges skolor och rektorer som behöver använda sig av fjärrundervisning.

Det finns möjligheter med de nya regler som i dag finns. Det gäller till exempel om man timanställer en lärare som huvuddelen av sin tid är anställd hos en annan huvudman. Man kan också använda sig av den typ av samarbete och samordning som kan ske till exempel inom ramen för ett kommunförbund. Vi är på väg att ändra lagen för att också möjliggöra fjärrundervisning där huvudmän hjälper varandra.

Fru talman! Jag är fullt trygg med att de utredningsdirektiv som regeringen kommer att fatta beslut om innebär att vi i tid får det sakliga underlag på bordet som vi behöver för att kunna möta de utmaningar vi står inför utifrån detta hänseende.

Både Maria Stockhaus och jag håller med om att det inte är den enda lösningen för att möta lärarbristen. Det är heller inte den enda lösningen för att möta lärarbristen i förhållande till det stora antal nyanlända elever vi får.

Vi måste också, precis som det står i partiöverenskommelsen om detta, bli bättre på att använda pensionerade lärare och se till att lärare får den kompetens de behöver. Just nu bygger Skolverket upp ett större uppdrag för generell kompetens för till exempel lärare och rektorer om det finns ett sådant behov i svenska som andraspråk. Det handlar också om riktade insatser till de skolor som behöver det bäst.

Fru talman! Avslutningsvis är min bedömning att det inte hade kunnat gå snabbare. Den som känner till den svenska lagstiftningsproceduren vet att om man får en ny lag på plats ett drygt år efter att ett problem är uppmärksammat är det en mycket snabb lagändring.

Det hade på ett sätt kunnat gå snabbare. Det hade varit att föregående regering redan från början hade bestämt sig för att fjärrundervisning borde kunna användas mer extensivt och lagt fram utredningsdirektiv som motsvarade det. Men det politiska intresset fanns inte från föregående regering.

Jag är glad över att vi nu är eniga och att den linje som Maria Stockhaus har drivit länge också fått genomslag i hela den borgerliga alliansen.

Anf. 94 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Man hade kunnat få till en snabbutredning tidigare om det uppmärksammade problemet. Det är ungefär ett år sedan som problemet uppmärksammades inte minst i medierna. Det gällde framför allt Ådalskolan i Kramfors, men det finns också andra som har haft det problemet.

Jag tycker inte att jag får något bra svar på om- och hurfrågan. Ett om är en signal att man kanske inte ska tillåta möjligheten att utnyttja tekniken. Det oroar mig. När det gäller just att utnyttja tekniken brukar Gustav Fridolin och jag normalt sett vara rätt så överens. Men det är ändå ett viktigt signalvärde att man börjar ifrågasätta om man över huvud taget ska öppna för denna möjlighet.

Jag kan förstå att huvudspåret alltid är att man ska ha en lärare på plats i klassrummet. Med den situation vi har just nu med lärarbrist inte bara för elever som är nyanlända utan även för elever som är födda här i Sverige behöver vi vara kreativa när det gäller att använda ny teknik. Vi ska inte i en utredning börja ifrågasätta om man ska använda tekniken för till exempel svenska som andraspråk.

Jag ser fram emot arbetet med den digitala strategin för skolan och hoppas att det inte finns en massa om i den som gör att man begränsar kreativiteten hos lärare och rektorer när det gäller att använda tekniken för att stötta eleverna. Ger man dem möjligheten och verktygen och är noga med att följa upp kvaliteten kommer lärare och rektorer att kunna hitta väldigt många bra lösningar själva utan att vi lägger oss i detaljerna.

Anf. 95 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Vi delar bilden av att fjärrundervisning är en liten del av lösningen för att se till att alla elever oavsett var de bor och oavsett vilken bakgrund de har får den utbildning de behöver. Det är också därför som vi har fattat beslut om att man ska inleda en försöksverksamhet med fjärrundervisning i fler ämnen än de ämnen som vi talade om när frågan var i riksdagen. Ett av dessa ämnen är såklart svenska som andraspråk. Det täcks också upp inom ramen för försöksverksamheten.

Jag är trygg med att den utredning som vi tillsätter kommer att ge oss det beredningsunderlag som vi behöver för att titta till exempel på SKL:s inspel och förslag att öppna bredare när det handlar om just ämnet svenska som andraspråk. Jag är övertygad om att i dessa frågor står Maria Stockhaus och regeringen varandra mycket nära.

Jag är också glad över att Maria Stockhaus har uppmärksammat det beslut vi har fattat om att nu ta fram en it-strategi. Det gör vi inte minst utifrån det arbete som görs inom SKL och gjordes inom SKL under den tid som Maria Stockhaus var ordförande i utbildningsberedningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

§ 18 Svar på interpellation 2015/16:81 om den akuta krisen för sjukvården i Västernorrland

Anf. 96 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Fru talman! Lena Asplund har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa likvärdig vård i hela landet och för att problemet med det dyra utnyttjandet av stafettläkare ska upphöra.

Att hälso- och sjukvård kan ges på lika villkor utifrån behov är viktigt. Regeringen har därför föreslagit att det riksdagsbundna målet för hälso- och sjukvårdspolitiken ska ändras så att det tydliggörs att vården ska vara jämlik och jämställd.

Flera av de frågor som regeringen driver på hälso- och sjukvårdsområdet har jämlik vård som en central aspekt. Exempel som jag vill lyfta fram här är cancervården, vården för dem med psykisk ohälsa och styrningen med kunskap. Även arbetet med att sluta de påverkbara hälsoklyftorna är viktigt. Regeringen tillsatte därför i våras en kommission för jämlik hälsa som ska ta fram förslag på hur detta kan uppnås.

Regeringen tillför också 1 extra miljard kronor 2016 och därefter 500 miljoner kronor per år till landstingen. Dessa resurser stärker landstingens möjligheter att möta utmaningar som exempelvis kompetensförsörjning och att göra vården mer jämlik.

Vi vet att de möjligheter och utmaningar som bland annat den medicinska utvecklingen ger kan vara svåra att bemästra i alla delar av landet. Landstingen har olika förutsättningar såväl geografiskt som demografiskt och resursmässigt.

I somras tillsatte regeringen den så kallade Indelningsutredningen. Utredningen ska föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting. Indelningen ska bland annat ge stabila ekonomiska förhållanden i de nybildade landstingen och bättre överensstämmelse mellan medborgarnas behov och deras möjligheter att utöva demokratiskt inflytande.

Jag ser utmaningar när det gäller hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning, framför allt för möjligheterna att attrahera och behålla kompetenta medarbetare. Det är angeläget att den utvecklingen kan vända. Jag för därför tillsammans med de berörda aktörerna samtal som syftar till att lyfta upp möjligheter och svårigheter. Min förhoppning är att detta initiativ och den föreslagna professionsmiljarden kan stödja arbetet med kompetensförsörjning samt bidra till att ge hälso- och sjukvårdens professioner ännu bättre förutsättningar för att utföra sitt arbete.

Den pågående utvecklingen med stafett- eller hyrläkare är på sina håll oroande. Enligt en ny rapport från Konkurrensverket om hyrläkare i primärvården har den totala kostnaden för vårdbemanning i landstingen ökat från 2,86 miljarder kronor 2013 till 3,43 miljarder kronor 2014.

Jag har för avsikt att följa utvecklingen på området noga. Jag vet att även SKL följer detta och bistår landstingen i hur de ska hantera utvecklingen. Frågorna är komplexa, och det är inte givet vilka åtgärder som skulle kunna vara verkningsfulla vare sig på regional eller nationell nivå.

Anf. 97 LENA ASPLUND (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret, och jag börjar med min lilla fundering. Jag har skrivit interpellationen utifrån ett Västernorrlandsperspektiv eftersom jag kommer därifrån, men detta kan gälla nästan alla landsting eller regioner i länet.

Man kan fundera på hur vården kan fortsätta att vara jämlik när landstingens ekonomi går på knäna. SKL kom i oktober ut med en ekonomirapport som visar att prognosen för 2015 är 1 miljard i underskott för våra landsting. Då har ändå alla utom tre landsting under de senaste fem åren höjt skatten, och det har inte hjälpt.

Det uppstår många gånger problem – och nu tar jag mitt landsting som exempel, för vi ska inte ha någon landstingsdebatt – när man har kommit med rena, hårda strukturförslag om att lägga ned ett inlandssjukhus helt och hållet. Man skalar av allting från akutvård, och det blir i princip bara en vårdcentral kvar. Det kommer att drabba inlandet – i det här fallet de två kommunerna Kramfors och Skellefteå – oerhört hårt.

Det är viktigt att ha denna närhet till en traumavård och bra vård när man talar om denna golden hour, den viktiga timmen då man får in insatser. Jag tror att det var i fredags som en stor trafikolycka inträffade utanför Sollefteå. Som tur var fanns Sollefteå sjukhus kvar så att man kunde ta hand om de sju skadade personerna. Man klarade dem. En person var svårt skadad och fick föras till Umeå. Sådant sker alltid. Men om vi inte hade haft Sollefteå sjukhus kvar skulle de skadade ha fått föras till Sundsvall. Då talar vi om en resväg på någonstans mellan en timme och en kvart och en timme och tjugofem minuter.

Man säger att man kan bedriva akutsjukvård i ambulanser. Nja, det kan man till viss del. Men riktig traumavård kan man inte utföra. Ambulanserna kan inte heller bemannas med narkosläkare och narkosköterskor hela tiden. Vägarna i Sveriges inland är, på många ställen där man talar om strukturåtgärder, inte av E4-klass. Det är väldigt besvärliga vägar, och det hela är besvärligt att hantera.

Det gör mig orolig när jag tittar på prognoser framöver för landstingen. Västernorrlands landsting gjorde 2014 ett underskott på 223 miljoner. Man har en prognos i år, 2015, som är ännu högre. Fram till 2018 prognostiserar man 1,8 miljarder i underskott.

Detta kan inte fortsätta. På något sätt måste staten gå in och ställa upp regler: Vad ska man göra, och vad ska man inte göra? Det är detta som gör att det blir en rätt ojämn vård beroende på var man bor. Vi kan titta på cancervården, som skiljer sig mycket åt i landet beroende på var man bor. Det ska inte vara så att om man bor i Västernorrland får man vänta mycket längre på vård om man får bröstcancer än man får göra i andra län. För mig är det viktigt att man ska kunna få en bra vård om man så bor uppe i Junsele eller om man bor i Täby. Sedan kan vi ju berätta att de som bor i Junsele också betalar mycket mer i skatt – och så får de sämre vård.

Detta är någonting som jag tycker att man måste lyfta. Regeringen måste titta på det, för jag tror inte att landstingen just nu klarar av detta själva. Det ser ut så här. Norrlandslänens landsting har jätteproblem. Vi har också andra landsting som har de här bekymren, vilket statsrådet säkert är väl medveten om.

Därför kände jag att jag inte fick något riktigt bra svar av statsrådet när det gäller hur man ska kunna göra det här. Det går inte att bara tillsätta en kommission. Socialdemokraterna är rätt glada i kommissioner, men jag tycker att det vore bra med handling också i stället för en kommission.

Anf. 98 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag kan börja i den änden. Jag tyckte att jag gav ett ganska utförligt svar, men jag kan naturligtvis utveckla det. I sammanhanget är det värt att göra detta, inte minst med tanke på den utveckling som Lena Asplund skissar: Vi står inför en stor kostnadsökning inom den svenska hälso- och sjukvården till följd av en åldrande befolkning, till följd av att vi får nya fantastiskt effektiva behandlingar som samtidigt många gånger är dyra och till följd av en teknisk utveckling i övrigt som leder till att möjligheterna att bota och lindra är så mycket större men därmed också medför nya kostnader.

I det sammanhanget tror jag att man måste se på hälsofrågorna i ett mycket bredare perspektiv. Det är det vi försöker adressera med målet att sluta de påverkbara hälsoklyftorna. Vi kommer också att tillsätta en kommission för jämlik hälsa som inte bara kommer att titta på vilka reformer som behöver göras inom den traditionella folkhälso- och sjukvårdspolitikken utan också på hur man kan anlägga ett perspektiv på egentligen alla politikområden för att kunna sluta hälsoklyftorna.

Om man ska diskutera hälso- och sjukvården särskilt, eftersom det är det som debatten handlar om, tror jag att det vi nu gör är viktigt. Jag är till exempel ute och träffar alla landstingsledningar i syfte att diskutera sjukvårdens förutsättningar i respektive landsting men också för att höra vad de förväntar sig av staten. Jag kommer att besöka Västernorrland inom några få veckor.

I dessa samtal är det ett antal punkter som är ständigt återkommande. Först och främst är det just kompetensförsörjningen. Vi vet att det ser lite olika ut, men det är en utmaning i hela landet. Många gånger brukar detta beskrivas som en ren brist. Jag värjer mig mot det. Det finns en brist. Den kan vara större beroende på var någonstans i landet man befinner sig, och den kan vara större beroende på vilken specialitet vi talar om. Men vi kan inte tala om en generell brist på sjuksköterskor, och vi kan inte tala om en generell brist på läkare. Vad vi snarare borde tala om är hur vi använder den tid som professionen har till sitt förfogande. Jag får ofta detta beskrivet för mig när jag besöker hälso- och sjukvården: Vi vet hur man får ägna mycket av sin tid inte åt att träffa patienter utan åt onödig administration.

Det för mig in på nästa fråga som regeringen tydligt har prioriterat, nämligen e-hälsoarbetet. Med ett bättre fungerande e-hälsoarbete, med it-system som kan tala med varandra och som kommer att kunna föra över information och göra saker som vi i dag bara kan drömma om kommer vi att kunna utveckla hälso- och sjukvården. Vi kommer att kunna spara in tid som kan läggas på patientmöten, men vi kommer också att kunna få en effektivare verksamhet så att vi använder varje skattekrona mer effektivt.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Jag tror att denna utveckling är bra. Man ökar effektiviteten i hälso- och sjukvården och sätter patienten i centrum samtidigt som vi från regeringens sida tillför extra medel till hälso- och sjukvården. Totalt är det för de närmaste tre åren 2 miljarder i ökade generella statsbidrag. Jag är övertygad om att vi i och med detta står väl rustade att möta de utmaningar som vi har framför oss.

Det kommer dock inte att räcka. Vi behöver samverka mer, och vi behöver samverka i nya former. Vi behöver se hur indelningen av landstingen kan förändras i syfte att få mer bärkraftiga organisationer. Vi måste över hela landet orka fatta de nödvändiga strukturbesluten och genomföra de nödvändiga strukturförändringarna för att kunna möta framtidens utmaningar.

Anf. 99 LENA ASPLUND (M):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att statsrådet ska åka runt och träffa de olika landstingsledningarna, tala med dem och lyssna på vad de har att säga.

Jag tänkte hoppa tillbaka lite grann till det här med jämlik vård. Jag ska ta ett exempel. Det exemplet kan jag ta upp, för det gäller mig själv. För ungefär ett och ett halvt år sedan drabbades jag av något slags födoämnesallergi när jag var ute och åt. Jag fick svårt att andas, men det redde ut sig. Jag gick ned till riksdagens alldeles förnämliga företagshälsovård. Läkaren skrev en remiss till vår allergi- och hudmottagning på Sundsvalls sjukhus. Jag fick ett svar: Vi utreder inte födoämnesallergier.

Man kan börja fundera. Födoämnesallergi är ändå en av de få allergier man kan dö av. Som tur var införde den förra regeringen fritt vårdval inom specialistvården, så jag fick en remiss och gick till Sophiahemmet här i Stockholm. Där fick jag medicin, och det löste sig.

Detta kunde jag, som är här nere i Stockholm och har möjligheter, göra. Men det kan inte alla i alla landsting göra när man får sådana här svar. Dessutom vet man kanske inte ens vad man ska göra när man får ett sådant svar. Detta skulle jag vilja ha ett svar på: Hur kan det vara jämlik vård?

Jag går tillbaka till det här med bristen. Jag håller med om att det inte råder speciellt stor brist. Det råder i synnerhet inte någon brist på läkare, för per capita har vi många läkare i Sverige.

Men vi har en kostnad som skenar iväg, och det gäller hyrläkare som det står om i rapporten som nämns i svaret. Det finns även hyrsjuksköterskor. Det är bra att de finns eftersom de behövs på många ställen där man inte får några andra. Men problemet uppstår när kostnaderna skenar iväg och när man inte hanterar personalen som man ska.

Jag har några rätt intressanta exempel från mitt landsting igen. Narkosjuksköterskor och andra går ut och säger: Därför säger vi upp oss.

Sjuksköterskor på ortopedien säger att det är som att få en spottloska rakt i ansiktet. De vill ha 800 kr mer i månaden, men landstinget sa nej.

Resultatet efter dessa massuppsägningar är att det har blivit färre operationer, vilket inte gör situationen bättre utan sämre.

I denna rapport från Konkurrensverket, som även kommer med lite råd och dåd, talas det om etablering av vårdcentraler. Man konstaterar att privata vårdcentraler som är ägarledda och där ägarna själva arbetar i verksamheten är i behov av hyrläkare i mycket mindre utsträckning.

Jag är glad att ni nu har backat om LOV. Jag hoppas att ni också backar om vinster i välfärden, eftersom det egentligen är enda sättet för att vi ska kunna komma till rätta med detta. Vi ser nämligen att man har det bättre på privat drivna vårdcentraler. Detta kan nog slå över även till landstingsägda och landstingsdrivna. Jag bryr mig egentligen inte så mycket om vårdformen. Det viktiga ska vara att vårdcentralerna är bra skötta och bra drivna. Personalen ska vara sedd, och man ska inte känna det som att man får en spottloska i ansiktet. Man ska känna att man här gör något viktigt och bra och är sedd. Det är det som är så viktigt.

Därför hoppas jag att det inte blir något förbud mot vinster i välfärden och så vidare utan att man kan få detta, eftersom jag tror att det är en lösning på det hela.

Anf. 100 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag ska börja med den sista delen i inlägget. Som Lena Asplund så väl vet pågår en utredning som ska titta på organiseringen av välfärden. Det är inte så konstigt. Det är egentligen konstigare att man inte tidigare har tagit ett sådant helhetsgrepp. Vi har sett mycket stora förändringar inom välfärdsverksamheterna de senaste 20–25 åren. Det har på många håll experimenterats. Här i till exempel Stockholms läns landsting har man knoppat av verksamhet till underpriser och så vidare.

Med tanke på de stora förändringar som har skett behöver vi se över hur denna sektor egentligen fungerar. Vad behöver vi reformera för att få den att fungera bättre och för att se till att patienterna verkligen sätts i centrum och att skattepengarna går till den välfärd som de är tänkta att gå till? Det är själva bakgrunden till denna välfärdsutredning. Men det handlar inte om att utesluta privata alternativ. Det handlar om hur vi ska ha regelverket när privata alternativ finns i denna typ av verksamheter.

Jag ska gå vidare till det exempel som Lena Asplund tog upp och som gällde henne själv. När det gäller frågan om jämlik vård kan jag konstatera, precis som jag har gjort många gånger tidigare, att vi inte har någon jämlik vård i Sverige. Vi har en tydlig strävan efter en jämlik vård. Men vi vet att det på alltför många håll brister. Det är bland annat detta som ligger bakom regeringens satsning på cancervård och att man ska kunna få ihop cancer vården bättre i detta land, både genom bättre samverkan inom sjukvårdsregionerna och genom att stimulera nya metoder och nya sätt att arbeta för att kunna få ned väntetiderna och för att se till att vi får en jämlik vård över hela landet.

Jag har stora förhoppningar om att det som nu sker på cancerområdet kommer att förbättra situationen inte bara inom cancervården utan också kommer att ge oss goda erfarenheter och exempel på vad vi kan göra inom andra delar av hälso- och sjukvården. Det tycker jag är mycket positivt.

När det gäller kompetensförsörjningen är det, precis som jag sa i mitt tidigare inlägg, en av de absolut största och viktigaste utmaningar som vi står inför. Det är också därför som min första åtgärd som minister var att träffa alla relevanta aktörer inom sjukvårdsområdet för att diskutera just kompetensförsörjningsfrågor. Detta har vi sedan följt upp, och vi etablerar en mer fast struktur kring dessa samtal som vi kallar nationell samling för kompetensförsörjning. Det går ut på att vi träffar relevanta aktörer inom hälso- och sjukvården. Det handlar om representanter från fackföreningar, SKL, Socialstyrelsen, universitet och högskolor, privata vårdgivare med

flera för att kunna få en gemensam bild av hur utmaningarna ser ut men också för att temavis kunna gå ned och diskutera vad vi behöver göra tillsammans för att komma åt kompetensförsörjningsfrågorna.

I torsdags hade vi ett mycket bra möte där jag tillsammans med Helene Hellmark Knutsson deltog och träffade representanter från fackföreningar, SKL, Socialstyrelsen, universitet och högskolor och diskuterade vad vi tillsammans kan göra för att förbättra samverkan mellan högskolesektorn och landstingen, vad som behöver förändras i själva utbildningarna och om staten på olika sätt kan bidra till att skapa bättre planeringsförutsättningar för landstingen.

Jag ber att få återkomma när det gäller frågorna om stafettläkare.

Anf. 101 LENA ASPLUND (M):

Fru talman! Jag tycker också att det är mycket viktigt att kvaliteten säkras. Det ska göras vare sig det är en landstingsdriven eller en privat driven vårdcentral eller sjukhus.

I svaret skriver statsrådet att regeringen i somras tillsatte den så kallade indelningsutredningen och tror att den ska kunna lösa någonting. Jag är lite cynisk. Därför tror jag inte att man får mer pengar bara för att man drar dessa gränser. Man blir inte rikare för det. Två fattiga landsting blir inte rikare för att man slår ihop dem.

Jag hörde Barbro Holmberg hemma i lokalradion för ett par veckor sedan där hon var mycket tydlig med att man inte skulle ha några heliga länsgränser längre utan att man skulle kunna förflytta dem och hålla sig till kommungränser och göra om i fråga om gamla landstingsgränser.

Därför skulle jag vilja göra ett medskick både till Barbro Holmberg och till alla landstingspolitiker att det är viktigt att man tar detta i beaktande nu och inte vidtar stora strukturåtgärder än, innan denna indelningsutredning är klar. Det kan bli stor skillnad på hur det kommer att se ut efter den. Därför vore det mycket olyckligt om vissa landsting väljer att lägga ned väl fungerande sjukhus som sedan kanske kommer att kunna hamna i en annan indelningsregion där det kan komma att finnas ett behov av dem. Då gör man som militären gjorde förr, men tvärtom. Man renoverade massor innan man lade ned verksamheter. Då kan det bli så att man lägger ned sjukhus och sedan helt plötsligt står där och behöver dem. Det är dåligt utnyttjande av våra skattepengar.

Jag vill att statsrådet tar med sig det när han åker ut till landstingen, så att man tänker sig för innan denna indelningsutredning kommer.

Anf. 102 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tror att man ska se en ny indelning i större landsting i Sverige som ett sätt att skapa bättre förutsättningar att möta många av de utmaningar som hälso- och sjukvården står inför.

Lena Asplund säger att två fattiga landsting inte blir rikare av att slås ihop. Det som jag tror att man uppnår genom att skapa större enheter är att man har lättare att attrahera nyckelkompetens, man får lättare att jobba med ett antal strategiska frågor och man får en större organisation som lättare kan parera till exempel svängningar i konjunkturen. Det är bara några exempel på vinster som jag tror att man kan få med större regioner.

Sedan återstår att även större regioner måste ha ett aktivt arbete med kvaliteten i fokus. De måste aktivt ha fokus på att hela tiden ligga i framkant och kunna jämföra sig med andra delar av hälso- och sjukvården, inte bara i Sverige utan också i andra länder.

Jag tar naturligtvis med mig det som Lena Asplund säger om att det är viktigt att tänka på en ny indelning redan nu när man diskuterar strukturförändringar. Det hoppas jag att alla landsting gör, så att de inte målar in sig i ett hörn och riskerar att stå med dyra investeringar som kanske ändå måste göras om i framtiden.

Jag lovade att jag skulle återkomma och kommentera stafettläkeriet. Det är naturligtvis ett stort problem på många håll. Jag delar Lena Asplunds inställning att både hyrläkare och hyrsjuksköterskor behövs på många sätt, men inte i den omfattning som vi ser inom hälso- och sjukvården i dag.

Hittills har jag varit tydlig med att denna fråga, eftersom den ligger så nära avtalsfrågorna, i första bör hand lösas av arbetsmarknadens parter. Jag har dock också tydligt signalerat till arbetsmarknadens parter att jag naturligtvis är beredd att lyssna och även agera i det fall de upptäcker eller identifierar områden där bara staten kan bidra.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2015/16:86 om vårdsnusket

Anf. 103 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Fru talman! Cecilia Widegren har frågat mig vilka omedelbara konkreta åtgärder jag avser att vidta för att komma till rätta med brister i städning inom vården och vårdhygien samt vilka nationella strategier för ökad patientsäkerhet regeringen avser att införa, och i så fall när avsikten är att de ska träda i kraft. Cecilia Widegren har vidare frågat mig hur jag avser att vidareutveckla alliansregeringens införda patientsäkerhetslag och vilka utökade resurser regeringen avser att tillskjuta avseende utökad tillsyn och uppföljning inom hälso- och sjukvården.

Landstingen och vårdgivarna är skyldiga enligt patientsäkerhetslagen att bedriva ett systematiskt patientsäkerhetsarbete, vilket bland annat handlar om att förebygga vårdskador. Vårdskador orsakar stort lidande för den enskilde och höga kostnader för samhället – lidande och kostnader som till viss del hade varit möjliga att undvika om adekvata åtgärder hade vidtagits av vården.

Det är av största betydelse att arbetet för att minska vårdskadorna fortsätter, och landstingens och regionernas arbete är helt avgörande för resultatet. Det viktigaste arbetet sker på lokal nivå där vården bedrivs. En god vårdhygien är central för patientsäkerheten. Städningen är en viktig del av vårdhygien. Socialstyrelsen har gett ut föreskrifter om basal hygien inom hälso- och sjukvården med mera. Svensk förening för vårdhygien har publicerat riktlinjer och rekommendationer för städ- och vårdpersonal. Det är ett samlat sakunderlag beträffande medel, metoder och frekvens för städning i vårdlokaler.

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Redan när patientsäkerhetssatsningen inleddes 2011 var det tydligt från dåvarande regering att satsningens resultat skulle komma att behöva tas om hand inom ramen för ordinarie strukturer efter satsningens slut. Vare sig i föregående regerings budgetproposition för 2014 eller allianspartiernas budgetmotion hösten 2014 fanns något förslag om förlängning av patientsäkerhetssatsningen.

Patientsäkerhet är i dag en prioriterad fråga för regeringen och berörda myndigheter. Regeringen arbetar för närvarande med ett flertal satsningar med bäring på patientsäkerhet. Staten ökar också landstingens förutsättningar att förbättra vården, däribland patientsäkerhetsarbetet, genom den föreslagna satsningen på 1 miljard kronor extra 2016, följt av en höjning av det generella statsbidraget med 500 miljoner kronor årligen från och med 2017.

Riksrevisionen bedömer i sin rapport om granskningen av patientsäkerhetsområdet från juni 2015 att patientsäkerhetslagen utgör en god grund för att främja en hög patientsäkerhet. Inget behov av förändring av patientsäkerhetslagen redovisas i Riksrevisionens rapport. Däremot bedömer Riksrevisionen att landstingen inte förmår att fullt ut uppfylla patientsäkerhetslagens syfte och krav och att staten inte har gett vårdgivarna tillräckliga förutsättningar att främja en hög patientsäkerhet. Regeringen kommer att bemöta Riksrevisionens synpunkter i en skrivelse till riksdagen.

Socialstyrelsen har ett ansvar för patientsäkerhetsfrågorna inom ramen för sin instruktion och har även fortsatt i uppdrag att följa och analysera patientsäkerhetsutvecklingen under 2015. Myndigheten arbetar för närvarande med att ta fram definitioner av vissa centrala begrepp och har planlagt arbetet med vägledning om hur lagen ska tillämpas i fråga om patienters medverkan i patientsäkerhetsarbetet.

Regeringen avsätter även medel till Sveriges kommuner och landsting under 2015 för att fortsätta arbetet med att stödja vården i patientsäkerhetsarbetet.

För att skapa en mer effektiv och kraftfull tillsyn inom hälso- och sjukvård, socialtjänst med mera inrättades Inspektionen för vård och omsorg, IVO, den 1 juni 2013. Tidigare ansvarade Socialstyrelsen för tillsynen. För att förstärka tillsynen har regeringen anslagit extra medel för verksamheten. För 2014 anslogs 175 miljoner kronor extra, och för 2015 anslogs 150 miljoner kronor extra. Enligt instruktionen har IVO i uppgift att planera och genomföra tillsyn med utgångspunkt i egna riskanalyser. Regeringen ser i dag ingen anledning att förändra styrningen av deras verksamhet.

Därutöver har regeringen tillsatt Klagomålsutredningen med uppdrag att ge förslag på hur hanteringen av klagomål mot hälso- och sjukvården kan bli mer ändamålsenlig. Utredningen har lämnat ett delbetänkande, som innehåller förslag till ett förändrat system för klagomålshanteringen. Utredningens förslag syftar bland annat till att skapa bättre förutsättningar för IVO att bedriva tillsyn. Slutbetänkandet ska redovisas senast den 31 december 2015.

Anf. 104 CECILIA WIDEGREN (M):

Fru talman! Brister i städningen inom hälso- och sjukvården och omsorgen kan i värsta fall vara förenat med direkt livsfara, precis som långa

väntetider för att genomgå livsnödvändig behandling. Det är helt oacceptabelt. Att städning och personlig hygien i vården hanteras på ett professionellt sätt är därför bokstavligen talat livsviktigt. Det är belagt att man med noggrann vårdhygien och hög kvalitet gällande städning minskar risken för vårdskador i form av vårdrelaterade infektioner, vilka i dag utgör 40 procent av vårdskadorna.

Vårdgivarnas och statens ansvar för patienternas säkerhet inom hälso- och sjukvården regleras i patientsäkerhetslagen, som alliansregeringen lät träda i kraft 2011. Syftet med lagen var att främja en hög patientsäkerhet inom hälso- och sjukvården. Patientsäkerhetslagen är Sveriges första samlade lagstiftning på det här området och var helt nödvändig. Den tydliggör också statens uppgifter och ansvar på ett helt annat sätt än tidigare. Det ska vara ordning och reda i vården. Hälso- och sjukvård ska ges efter behov, med hög kvalitet och i rätt tid, oavsett var någonstans i landet man bor. Det är kvaliteten som ska främjas, och patientsäkerheten är en väldigt viktig del av detta.

Fru talman! Nu när vårdhygien och städningen i vården brister är det problematiskt på flera sätt. Därför är det som till exempel tidningen Expressen har visat under oktober månad – brister som finns på sjukhus och vårdinrättningar över hela Sverige – otroligt allvarligt. Så här får det inte gå till i hälso- och sjukvården. Slarv och brister i personlig hygien är förenat med livsfara.

Trots att det har skett förbättringar sedan alliansregeringens lagstiftning från 2011 är det fortsatt så att ungefär 700 personer varje år avlider till följd av undvikbara vårdskador. Så sent som 2008 var den siffran 3 000 patienter. Sveriges Kommuner och Landsting beräknar att kostnaden för vårdskador, förutom allt mänskligt lidande, är 7–8 miljarder kronor per år. Det räknas i extra vård dygn men även i övriga samhällsekonomiska kostnader, som till exempel längre sjukskrivningar. Detta är en orimlig utveckling.

Moderaterna är självkritiska. Vi införde en enormt klok lagstiftning, men nu måste nästa steg tas. Mer måste göras, för så här får det inte gå till. När man är skör, utsatt och sjuk och kommer till sjukvården ska man få hjälp; man ska inte mötas av smuts eller snusk.

Jag vill därför säga till ansvarigt statsråd att jag tycker att det är hög tid att också vänsterregeringen tar patientsäkerheten på största allvar. Vi har lagt ett antal konkreta förslag på riksdagens bord, och riksdagen har nu att ta ställning till dem. Alla partier har att förhålla sig till dem. Jag vill dock fortsätta att ställa mina konkreta frågor till statsrådet Gabriel Wikström.

Avser statsrådet att vidta några omedelbara konkreta åtgärder med anledning av det som har uppdagats och de brister vi fortsatt ser finns? Funderar statsrådet över nationella strategier för att utveckla patientsäkerhetsarbetet och ta ett helhetsgrepp som fullföljer hälso- och sjukvårdslagstiftningen? Den är väldigt tydlig både när det gäller kvalitet och patientsäkerhet. På vilket sätt avser statsrådet att vidareutveckla befintlig lagstiftning?

Anf. 105 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag vill passa på att tacka Cecilia Widegren för att hon har ställt den här interpellationen. Som har sagts av både mig och Cecilia Widegren är detta en oerhört angelägen fråga. Det är viktigt att den debatteras

också på nationell nivå för att vi ska kunna vända och vrida på varje sten och se vad mer vi kan göra för att förbättra patientsäkerhetsarbetet.

För min del är den närmaste tidens åtgärder inriktade på att ta fasta på den kritik som inte minst Riksrevisionen har haft och som handlar om hur vi kan få den lag som nu finns på plats att också tillämpas i praktiken. Hur kan vi se till att det bedrivs ett aktivt och systematiskt patientsäkerhetsarbete, många gånger med just hygien och städning i fokus? Det handlar om att få ned antalet vårdskador och naturligtvis förbättra tryggheten inom hälso- och sjukvården, både för patienter och för professionen.

Därför pågår det just nu en utredning som håller på att se över klagomålshanteringssystemet. Det kan tyckas förvånande – vad har detta att göra med möjligheten att förbättra hygienrutinerna? Jo, det är så här: Statens verktyg för att bedriva tillsyn av hälso- och sjukvården är Inspektionen för vård och omsorg. I dag har denna myndighet väldigt många klagomål på sitt bord, vilket gör att man får ägna väldigt mycket tid åt klagomål som andra har initierat. Man har dock inte lika mycket tid till egeninitierad tillsyn, det vill säga att själv åka ut och göra inspektioner – men också ha den nödvändiga återkoppling till verksamheten som är så viktig för ett systematiskt patientsäkerhetsarbete.

Med den nya rutinen och klagomålshanteringen, där man kan jobba mer effektivt, kan man både frigöra resurser och naturligtvis hitta nya rutiner för att sköta klagomålshanteringen annorlunda. Då frigörs tid till mer av egeninitierad tillsyn som leder till att man kan förbättra systematiken i just patientsäkerhetsarbetet. Det tror jag är en väldigt viktig del.

En annan del som ofta lyfts fram i debatten om varför lagar och regler inte i tillräckligt stor utsträckning följs inom hälso- och sjukvården är många gånger bristen på tid eller personalbrist som kan finnas på sina håll inom hälso- och sjukvården. För att möta just detta har regeringen ett arbete igång tillsammans med relevanta aktörer inom hälso- och sjukvårdssektorn där vi ser över vad vi tillsammans kan göra för att förbättra kompetensförsörjningen och använda professionernas tid på ett smartare sätt. Men vi tillför också mer medel i den budget som vi har lagt på riksdagens bord. De närmaste tre åren handlar det om totalt 2 miljarder i generella statsbidragshöjningar som jag tror kommer att leda till bättre ekonomiska förutsättningar för landstingen att jobba systematiskt med frågor som inte minst rör patientsäkerhetsarbetet.

Jag kan bara notera att de generella statsbidragshöjningar som regeringen föreslår inte finns med i den moderata budgeten, vilket jag tycker är väldigt tråkigt.

Anf. 106 CECILIA WIDEGREN (M):

Fru talman! Det är ett läge där det är allvarligt och farligt att slå sig till ro och känna sig nöjd. Jag tror inte att vi längre har råd med dåligt städade sjukhus eller vårdinrättningar. Det är direkt förenat med livsfara och mänskligt lidande. Pengarna, 7–8 miljarder, skulle kunna användas på ett mycket bättre sätt för att stärka kvaliteten i hälso- och sjukvården.

Vårdskadorna i dag utgör närmare två fullastade jumbojetplan årligen som inte landar på ett bra sätt. Det är inte acceptabelt.

Patientsäkerhetslagstiftningen får beröm av statsrådet, och det är glädjande, för det tydliggör att det måste till åtgärder, rutiner och systematik. I mars varje år kommer en berättelse om patientsäkerhet. Men när man ser utvecklingen, att det fortfarande är två jumbojetplan fullastade med patienter som inte landar som de ska, kanske man måste ta fler ökade initiativ, och det är lite grann det jag efterfrågar.

Statsrådet räknade upp ett antal förslag och ett antal utredningar som alliansregeringen tillsatte, och det är gott nog. Men anledningen till den här interpellationsdebatten är frågan om statsrådet är beredd att göra ytterligare för att fullt ut ta det läge som fortsatt råder på allvar. Därav kommer min fråga om statsrådet avser att vidta de omedelbart konkreta åtgärderna.

Vi har för riksdagen presenterat ett förslag om en generell tillståndsplikt för vårdinrättningar. Kommer Socialdemokraterna att ställa upp på det? Vi har presenterat ett förslag om att dra tillbaka tillstånd när man inte lever upp till svensk lagstiftning, till exempel patientsäkerhetslagstiftningen. Skulle kraftfullare sanktioner vara någonting som statsrådet kan vara intresserad av att titta på som en konkret åtgärd? Eller kan statsrådet till och med fundera över om det ska vara utbildningskrav på de lokalvårdare som vi har på våra vårdinrättningar, till exempel kurser i mikrobiologi, för att öka kunskapen?

Det finns ett antal konkreta åtgärder, och riksdagen kommer att behandla dem under året. Men min fråga är vad regeringen kommer att göra under tiden för att få till stånd ett antal viktiga moment för att få systematiken och rutinerna på plats. Lagstiftningen är *en* del, men det politiska ledarskapet är det jag efterfrågar. Var är det politiska ledarskapet från vänsterregeringen och statsrådet Gabriel Wikström för att åstadkomma de här förändringarna?

Jag tror inte att det räcker med ord. Jag tror heller inte att man kan lura vårdens medarbetare med att säga att det kommer några kronor i extra statsbidrag till de hundratals miljarder som vi i dag redan lägger på svensk hälso- och sjukvård.

Ytterst handlar det om att göra lite mer rätt från början – kunskap som i dag vårdens medarbetare många gånger har. Men var finns systematiken för att få den på plats? Avser statsrådet att återkomma till riksdagen med konkreta åtgärder med anledning av detta? Jag nämnde ett antal av dem. Statsrådet får också möjlighet att svara på om Socialdemokraterna kommer att ställa sig bakom de förslag som redan finns på riksdagens bord om stärkt patientsäkerhet.

Anf. 107 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag redovisade inte bara de utredningar som är på gång och som jag tror kommer att ge ett väldigt värdefullt underlag för att förbättra systematiken och rutinerna när det gäller patientsäkerhetsarbetet. Jag redovisade också de satsningar som regeringen lägger fram i budgeten för nästkommande år och som kommer att innebära rejäla tillskott till hälso- och sjukvården och förbättrade ekonomiska förutsättningar, inte minst för att kunna bedriva ett gott patientsäkerhetsarbete.

Cecilia Widegren säger att det är farligt att slå sig till ro. Jag tycker att jag både i mitt interpellationssvar och i mitt senaste inlägg visade att jag definitivt inte slår mig till ro, och det gör inte heller regeringen. Men vår

inställning skiljer sig lite från Cecilia Widegrens och Moderaternas inställning till exakt vad som behöver göras just nu.

Precis som Riksrevisionen tror jag inte att det i första hand är en lagstiftningsfråga, att vi behöver göra förändringar i lagstiftningen som riksdagen ska ta ställning till. Det viktigaste tror jag är att riksdagen tar ställning för mer resurser till hälso- och sjukvården och att vi sedan grundligt, så som vi gör med de utredningar som är igång, ser över hur vi kan få en bättre fungerande klagomålshantering inom Inspektionen för vård och omsorg och på det sättet frigöra resurser till den egeninitierade tillsynen.

Om man efterfrågar ett systematiskt arbete med patientsäkerheten kan man inte bara jobba med brandkårsutryckningar. Cecilia Widegren verkar vilja att staten här och nu ska gå in och göra extrainsatser inom hälso- och sjukvården. Men då har hon missat vad som är poängen med både Riksrevisionens och andra instansers granskning, nämligen att det måste vara det lokala arbetet som står i centrum. Det måste finnas ett ansvarstagande i verksamheten för de här frågorna för att man på allvar ska kunna få en långsiktig förbättring, inte minst när det gäller städningen och därmed också patientsäkerhetsarbetet.

Om staten sysslar med brandkårsutryckningar finns risken att man aldrig får till det systematiska arbetet lokalt, att man aldrig känner ett lokalt ägandeskap. Det tror jag vore ett stort problem för hälso- och sjukvården och skulle göra att man inte kan komma till rätta med de grundläggande rutinerna och den systematik som så väl behövs.

Så här på slutet kan jag inte låta bli att ställa en fråga. Jag har här redovisat regeringens politik och hur vi avser att systematiskt jobba med den här frågan för att förbättra statens tillsyn och den kunskap som återförs till verksamheterna. Jag har också redovisat de ökade generella statsbidrag som regeringen har i sin budget. Men jag har ändå inte fått svar på frågan: Varför säger Moderaterna nej till ökade generella statsbidrag till landstingen? Ser man inte att landstingen behöver mer ekonomiska resurser för att klara sitt viktiga uppdrag, inte minst när det gäller patientsäkerhetsarbetet och inte minst när det gäller städningen av våra sjukhus?

Anf. 108 CECILIA WIDEGREN (M):

Fru talman! Jag efterfrågar konkreta åtgärder från statsrådet, och statsrådet läser då upp ett antal som alliansregeringen har presenterat och också igångsatt. Men några konkreta förslag har statsrådet inte levererat hit till riksdagen under det här året. Jag har tittat på propositionslistan, och den är väldigt tom. Det finns ingenting där som säger att det kommer några förstärkningar kopplade till patientsäkerheten.

Sveriges Kommuner och Landsting visar att dessa vårdskador ger 1,5 miljoner extra vårddygn per år. Det duger inte. Det handlar om 7–8 miljarder som skulle kunna användas bättre i svensk hälso- och sjukvård. Det är mycket mer än de extra resurser som statsrådet säger ska räcka till höjda vårdlöner, bättre kompetensförsörjning, ökad patientsäkerhet, vårdlyft och alla önskemål som statsrådet har. Men detta ger mindre mänskligt lidande och ännu mer resurser till svensk hälso-och sjukvård.

Det görs en uppräkningslista av samlad lagstiftning, som alliansregeringen tillsatte, uppdrag och utredning, som alliansregeringen tillsatte, och ökade

resurser, som alliansregeringen tillsatte. Här nämns också de skattehöjningar som nu sker, inte minst på unga människors arbete, som ett sätt att få bättre vårdhygien på våra sjukhus och vårdinrättningar.

Nej, fru talman, det är konkreta åtgärder som behövs. Jag har inte fått något svar på vad man tycker om att dra tillbaka tillstånd, om skarpare sanktioner och utbildningskrav. Ta något av dessa konkreta förslag! Agera och lägg fram förslag så att det inte bara blir ord! Det blir lätt bara det annars.

Låt oss ses igen om sex månader här i Sveriges riksdag för att se vad statsrådet har lagt fram för konkreta förslag och åtgärder. Det är i alla fall något konkret att återkomma till. Det blir en utvärdering av denna diskussion så att det inte bara blir ord utan också verklighet.

Anf. 109 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Fru talman! Cecilia Widegren hänvisar gång på gång till att regeringen inte har lagt fram några förslag i riksdagen om detta arbete. Men jag har om och om igen försökt förklara för Cecilia Widegren att inte minst Riksdagshöjningen pekar på att det inte i första hand är ett lagstiftningsarbete och ett beslut i Sveriges riksdag som behövs för att förbättra patientsäkerheten och städningen på svenska sjukhus. Det som behövs är att man tillämpar lagen mycket bättre.

Jag har också redovisat tre stora åtgärder som regeringen har vidtagit eller avser att vidta för att ge landstingen bättre förutsättningar att tillämpa lagen.

För det första har vi Klagomålsutredningen som kommer att titta på ett bättre klagomålshanteringssystem för Inspektionen för vård och omsorg. Kan det sättas i sjön, vilket jag hoppas, kommer det att leda till att Ivo får mer resurser att ägna åt det viktiga egentillsynsarbetet och därmed också bidra till att vi får en bättre tillämpning av lagen.

För det andra för vi samtal med arbetsmarknadens parter och andra aktörer inom hälso- och sjukvården för att få till en bättre fungerande kompetensförsörjning så att personalen inom hälso- och sjukvården har tid att följa de hygienrutiner som finns och föra ett systematiskt patientsäkerhetsarbete. Vi får många rapporter från verkligheten om att man inte alltid hinner med detta. Det är givetvis förskräckligt.

För det tredje tillför vi extra medel. De närmaste tre åren handlar det om totalt 2 miljarder kronor extra till hälso- och sjukvården i generella statsbidragshöjningar.

Min fråga kvarstår: Hur kan Cecilia Widegren raljera över att regeringens pengar inte räcker när hon själv har anslagit betydligt mindre pengar till hälso- och sjukvården i sin budget?

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 20 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2015/16:35 Utvidgad miljöbrottsbestämmelse

Prot. 2015/16:24
10 november

Svar på
interpellationer

Motioner
med anledning av prop. 2015/16:4 Modernisering av lagen om ekonomiska föreningar
2015/16:3258 av Ola Johansson m.fl. (C, FP, M, KD)

med anledning av prop. 2015/16:38 Anläggningsbesked för biodrivmedel
2015/16:3259 av Martin Kinnunen m.fl. (SD)
2015/16:3260 av Kristina Yngwe m.fl. (C, FP, M, KD)

med anledning av skr. 2015/16:33 Riksrevisionens rapport om Vattenfall och energiomställningen
2015/16:3261 av Lars Hjalmered m.fl. (M, C, FP, KD)

EU-dokument
KOM(2015) 497 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén Handel för alla Mot en mer ansvarsfull handels- och investeringspolitik

§ 21 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 6 november

2015/16:146 Friskolors möjlighet att ta emot nyanlända
av *Maria Stockhaus* (M)

till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

2015/16:147 Kabinettssekreterarens besök i Moskva

av *Karin Enström* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:148 Kvaliteten inom sfi-undervisningen

av *Jenny Petersson* (M)

till statsrådet Aida Hadzialic (S)

2015/16:149 Bristen på sfi-lärare

av *Lotta Finstorp* (M)

till statsrådet Aida Hadzialic (S)

2015/16:150 Fördömanden av attacker mot civila israeler

av *Mathias Sundin* (FP)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:151 Strategi för datacenter

av *Mathias Sundin* (FP)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2015/16:152 Full fart för självkörande bilar

av *Mathias Sundin* (FP)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:153 Integrationsministerposten

av *Sotiris Delis* (M)

till statsminister Stefan Löfven (S)

2015/16:154 Avskaffadet av Fideikommiss och friköp av historiska arrenden

av *Håkan Svenneling* (V)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:155 90-dagarsgarantin

av *Jenny Petersson* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:156 Moderata krafter i Palestina

av *Magnus Oscarsson* (KD)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

den 9 november

2015/16:157 Kvinnligt företagande

av *Maria Stockhaus* (M)

till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2015/16:158 EU:s yttre gränskontroll

av *Désirée Pethrus* (KD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:159 Utarmning av det regionala flyget i Sverige

av *Penilla Gunther* (KD)

till statsrådet Anna Johansson (S)

§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 6 november

2015/16:268 Utrikesministerns frånvaro vid Nordiska rådets session

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:269 Insyn och uppföljning av Polismyndighetens omorganisation

av *Roger Haddad* (FP)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:270 Reformering och konkurrensutsättning av Arbetsförmedlingen

av *Lars-Arne Staxäng* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:271 Järnvägsnätsbeskrivning 2017

av *Per Klarberg* (SD)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:272 Regeringens arbete med järnvägssäkerhet

av *Per Klarberg* (SD)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:273 Riskerna med färre bilbesiktningar

av *Karin Svensson Smith* (MP)

till statsrådet Anna Johansson (S)

Prot. 2015/16:24
10 november

2015/16:274 Effektivare polis

av *Lars-Arne Staxäng* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:275 Havsfiskelaboratoriets lokalkontor i Karlskrona

av *Peter Jeppsson* (S)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:276 Vinstuttagen från de statligt ägda bolagen Akademiska Hus och Statens Järnvägar

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2015/16:277 Myndigheters försäljning av personuppgifter

av *Daniel Sestrajcic* (V)
till statsrådet Ardan Shekarabi (S)

2015/16:278 Fossilfritt Sverige

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)
till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:279 Återinrättande av beredskapspolisen

av *Roger Haddad* (FP)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:280 Småskalig vattenkraft som sinar

av *Cecilia Widegren* (M)
till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:281 Civilsamhällets förmåga att hantera väntetiderna i asylhanteringen

av *Lotta Olsson* (M)
till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:282 Överprövning av beslut om jakt på vissa rovdjur

av *Daniel Bäckström* (C)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:283 Kostnader för avhysning

av *Markus Wiechel* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

den 9 november

2015/16:284 UF-företagande

av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Aida Hadzialic (S)

2015/16:285 Utökning av skolidrotten

av *Ulrika Heindorff* (M)
till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

2015/16:286 Trafikens ökade klimatutsläpp

av *Stina Bergström* (MP)
till statsrådet Anna Johansson (S)

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med § 10
anf. 42 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.59 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om faktrapromemorior	2
§ 4 Ärenden för bordläggning	2
§ 5 Svar på interpellation 2015/16:78 om stöd till mänskliga rättigheter och demokratisering i Irak	3
Anf. 1 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	3
Anf. 2 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	4
Anf. 3 HILLEVI LARSSON (S).....	5
Anf. 4 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	6
Anf. 5 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	6
Anf. 6 HILLEVI LARSSON (S).....	7
Anf. 7 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	8
Anf. 8 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	9
Anf. 9 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	9
§ 6 Svar på interpellation 2015/16:90 om Vitryssland.....	10
Anf. 10 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	10
Anf. 11 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M)	11
Anf. 12 HILLEVI LARSSON (S).....	12
Anf. 13 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	13
Anf. 14 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M)	14
Anf. 15 HILLEVI LARSSON (S).....	15
Anf. 16 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	15
Anf. 17 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M)	16
Anf. 18 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	17
§ 7 Svar på interpellation 2015/16:95 om medling vid vårdnadstvister	17
Anf. 19 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	17
Anf. 20 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	18
Anf. 21 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	19
Anf. 22 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	19
Anf. 23 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	20
Anf. 24 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	20
Anf. 25 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	21
§ 8 Svar på interpellation 2015/16:96 om delad vårdnad som norm.....	21
Anf. 26 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	21
Anf. 27 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	22
Anf. 28 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	23
Anf. 29 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	24

Anf. 30 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	24
Anf. 31 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	25
Anf. 32 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	25
§ 9 Svar på interpellation 2015/16:56 om krav på matimporten	26
Anf. 33 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	26
Anf. 34 JENS HOLM (V)	27
Anf. 35 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	28
Anf. 36 JENS HOLM (V)	28
Anf. 37 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	29
Anf. 38 JENS HOLM (V)	30
Anf. 39 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	31
§ 10 Svar på interpellation 2015/16:53 om transporterernas inverkan på klimatet.....	31
Anf. 40 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	31
Anf. 41 RICKARD NORDIN (C)	32
Anf. 42 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	32
Anf. 43 RICKARD NORDIN (C)	33
Anf. 44 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	33
Anf. 45 RICKARD NORDIN (C)	34
Anf. 46 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	34
§ 11 Svar på interpellation 2015/16:66 om tillstånd för längre ledbussar	35
Anf. 47 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	35
Anf. 48 LOTTA FINSTORP (M).....	35
Anf. 49 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	36
Anf. 50 LOTTA FINSTORP (M).....	37
Anf. 51 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	38
Anf. 52 LOTTA FINSTORP (M).....	39
Anf. 53 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	39
§ 12 Svar på interpellation 2015/16:67 om bärgning och bogsering av långa ekipage.....	40
Anf. 54 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	40
Anf. 55 LOTTA FINSTORP (M).....	40
Anf. 56 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	41
Anf. 57 LOTTA FINSTORP (M).....	42
Anf. 58 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	43
Anf. 59 LOTTA FINSTORP (M).....	43
Anf. 60 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	44
§ 13 Svar på interpellation 2015/16:129 om järnvägsunderhåll i hela Sverige	44
Anf. 61 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	44
Anf. 62 EMMA WALLRUP (V).....	45
Anf. 63 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	46
Anf. 64 EMMA WALLRUP (V).....	47
(forts.).....	48
Ajournering.....	48
Återupptagna förhandlingar	48

§ 13 (forts.) Svar på interpellation 2015/16:129 om järnvägsunderhåll i hela Sverige	48
Anf. 65 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	48
Anf. 66 EMMA WALLRUP (V)	49
Anf. 67 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	49
§ 14 Svar på interpellation 2015/16:97 om tvistlösning i frihandelsavtalet TTIP	50
Anf. 68 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	50
Anf. 69 HANS ROTHENBERG (M).....	51
Anf. 70 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	52
Anf. 71 HANS ROTHENBERG (M).....	53
Anf. 72 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	54
Anf. 73 HANS ROTHENBERG (M).....	55
Anf. 74 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	56
§ 15 Svar på interpellation 2015/16:118 om regeringens uttag från SJ.....	57
Anf. 75 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	57
Anf. 76 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	57
Anf. 77 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	58
Anf. 78 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	59
Anf. 79 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	60
Anf. 80 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	61
Anf. 81 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	61
§ 16 Svar på interpellation 2015/16:74 om tonåringar i lågstadiet.....	62
Anf. 82 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	62
Anf. 83 MARIA STOCKHAUS (M)	62
Anf. 84 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	63
Anf. 85 MARIA STOCKHAUS (M)	63
Anf. 86 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	64
Anf. 87 MARIA STOCKHAUS (M)	64
Anf. 88 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	65
§ 17 Svar på interpellation 2015/16:89 om fjärrundervisning på entreprenad	65
Anf. 89 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	65
Anf. 90 MARIA STOCKHAUS (M)	66
Anf. 91 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	67
Anf. 92 MARIA STOCKHAUS (M)	68
Anf. 93 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	69
Anf. 94 MARIA STOCKHAUS (M)	70
Anf. 95 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	70

§ 18 Svar på interpellation 2015/16:81 om den akuta krisen för sjukvården i Västernorrland.....	71
Anf. 96 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	71
Anf. 97 LENA ASPLUND (M).....	72
Anf. 98 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	73
Anf. 99 LENA ASPLUND (M).....	74
Anf. 100 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	75
Anf. 101 LENA ASPLUND (M).....	76
Anf. 102 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	76
§ 19 Svar på interpellation 2015/16:86 om vårdsnusket.....	77
Anf. 103 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	77
Anf. 104 CECILIA WIDEGREN (M).....	78
Anf. 105 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	79
Anf. 106 CECILIA WIDEGREN (M).....	80
Anf. 107 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	81
Anf. 108 CECILIA WIDEGREN (M).....	82
Anf. 109 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	83
§ 20 Bordläggning.....	83
§ 21 Anmälan om interpellationer.....	84
§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	85
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 20.03.....	87

Prot. 2015/16:24
10 november
